AHMET ÇAKMAK DELİORMAN

Resmîlik Dersimlilik Alevilik ve Solculuk

Sorun Yayınları

AHMET ÇAKMAK DELİORMAN
Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik ve Solculuk

AHMET ÇAKMAK DELİORMAN

❑

Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik ve Solculuk

Sorun Yayınları
Resmilik F/1

Sorun Yayınları

Halkların Tarih-Kültür Dizisi: 23

Birinci Baskı : Nisan 2010

Sertifika No: 10632

Baskı: Kenan Ofset

Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 258 Topkapı / İstanbul

Tel: (0212) 613 31 20

ISBN: 978 - 975 - 431 - 179 - 2

AHMET ÇAKMAK DELİORMAN

Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik ve Solculuk

Sorun Yayınları

İletişim: Akbıyık Değirmeni Sk. No: 33/A
34122 Sultanahmet-Eminönü-İstanbul
Telefon: (0212) 638 81 82 Fax: (0212) 638 81 72
sorunkolektif@gmail.com
www.sorunyayinlari.net

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

"Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik ve Solculuk" başlıklı çalışma, burjuva resmî ideolojiyi, resmî tarihi teşhir etme, Dersim özelinde ve Alevilikle resmîlik ilişkisi ile birlikte Türkiye'deki sol anlayış ve Alevilerin sol ile ilişkisini, tarihin saptırılışı ve egemenlerce kullanılışı ve ezilenlere kabul ettirilişi, resmî anlayışların egemenlikle sınırlı kalmadığı, Marksistlerin, devrimcilerin içinde bulundukları kafa karışıklığının giderilmesine yardımcı olması adına kaleme alınmıştır. Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik. Solculuk teori ve pratiğin senteze kavuşturulması çabasının bir ürünüdür.

Genel anlamda dünyadaki, özel anlamda yaşadığımız coğrafyadaki solun içinde bulunduğu kriz durumuna da bir ışık tutması kaygısı ile düşünülmüş, araştırılmış ve eleştiriye, katkıya açık ve ihtiyaç duyduğunun bilinciyle işlenmiştir. Konunun uzmanı olma, büyük değişimler, dönüşümler yaratma iddiası taşıyan bir çalışma olmaktan öte, konu üzerinde birilerini düşündürme tasası güdülmüştür. Türkiye solunun en büyük açmazlarından biri olan burjuva resmî ideolojisi ile resmî tarih anlayışına ve hazır bir malzemeyi potansiyel olarak bağrında taşıyan Dersim ve Alevilik konusunda bir şeylere parmak basmak, ışık

tutmak, eleştirmek ve şimdi ve ileriye dönük düşünsel ve pratiksel süreçlere katkı sunmak işlevini görmesi umudunu taşımaktadır. Bir fikir ve deneyim paylaşımı olmakla birlikte konunun bizzat muhataplarına ulaşması dileğini de içinde barındırmaktadır.

Konu ile ilgili olan herkesin, bu konu üzerine emek veren herkesin eleştirileri ve katkıları konuyu daha anlamlı, anlaşılır ve yaygın hale getirecektir. Çalışmanın başarılılığı okuyucunun takdirine ve yargılanmasını tarihe bırakırken beni bu çalışmaya teşvik eden, çalışmama yol göstericilik ve kaynaklık eden, dünyanın ve ülkemizin düşünsel, siyasal, sosyal, kültürel konularını bilimsellik kaygısıyla işleyen *Sorun Yayınları Kolektifi*'ne ve çalışma üzerinde emeği geçen ve her türlü baskıya ve zorluğa rağmen çalışmalarını kararlılıkla sürdüren *Sorun Yayınları Kolektifi* emekçilerine sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ahmet Çakmak Deliorman

Ocak 2010

Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik ve Solculuk

Giriş

Resmîlik, kelime anlamı ve çağrıştırdığı şekliyle resmî olma durumu, resmîyettir. Resmî olma durumu ya da resmîyet, ilk akla gelen haliyle bile bir soğukluğu ifade etmekte; kılık kıyafet ve şişkin cüzdan, pahalı araba görüntüsünün arkasına gizlenmiş, kişiye değil, nesnelere olan saygının kişide simgeleştirilmiş halini belirten, içerikten ziyade görüntüyü, hatta genelde içerikten yoksun dış yansımayı anlatan bir kurgu ve kurgulama biçimidir. Örneğin, bir burjuva kadın, erkek ve tüm diğer cinsiyetler birilerince beyefendi, hanımefendi olabilirken bir proleterin aynı saygınlığı! görmesi değişik koşullar ve durumlar dışında zordur. Kılık kıyafet ve dış görünüş bunu kurtarabilir; ancak en ilkinden ve en yalınından bunun tek bir anlamı vardır: resmîlik=sahtelik, uydurmacılık, tâbi olma, taklit, ezikliğin ve kendini aşamamanın getirmiş olduğu tarihsel, sosyal, kültürel, psikolojik ve ne yazık ki evrensel bir olgudur. Resmî insan, resmî kurum, resmî araç, resmî plaka, resmî vb. nihayet resmî ideoloji ve resmî tarih…

Konumuz bağlamında resmîlik; resmî tarih ve resmî ideoloji kavram ve paradigmalarını ifade etmektedir. Resmîlik; resmî ideolojiyi kurma, kurgulama, oluşturma, benimsetme, yayma, koruma ve kollama, geliştirme, karşı çıkanları baskı al-

tına alma, cezalandırma, yok etme, güne uyarlama; geçmişi ile birlikte bugünü ve geleceği şekillendirme adına üretilmiş (üretimin iyisi kötüsü olmuyor?, reklam gibi) ulusal, dinî ortodoksinin betimlediği argümanlar bütünüdür. Bunu kotarmanın en güzel ve kılıfına en uygun görüneni tarih yazımıdır. Bu anlamda egemen sınıflar tarihsel süreç içerisinde her zaman kendi resmî tarih yazımları aracılığıyla resmî ideoloji oluşturmuşlar ve yukarıda ifade edilen yöntemleri kullanmışlardır. Ancak resmî ideoloji bağlamında resmî tarih oluşturma girişimleri egemen sınıflara özgü bir durum olmaktan öteye geçmiş, uluslaşma sürecindeki ve veya devletleşme sürecindeki topluluk, cemaat, halk birimlerinin adına hareket edenlerce de kurgulanmıştır ve kurgulanmaktadır. En azından böyle bir çaba vardır. Bu çabanın en son ve kanımca en önemli tezahürlerinden biri Dersim ve Dersim üzerine özellikle son zamanlarda artan yazılarda göze çarpan resmîlik anlayışı ve herkesin kendi resmîliğini oluşturma çabasıdır.

Yazının içeriğinin genişliği, derinliği ve konu hakkında uzman olmamanın getirdiği acemilik ve amatörlüğün bilimselliğe gölge düşürmediği sürece okurlarca mazur görülmesi, eleştirilmesi, düzeltilmesi ve geliştirilmesi gerekliliğini vurgulayarak resmî tarih anlayışının iki önemli ayağı olan ulusal tarih yazımı ve dinî temelli tarih yazımı temelinden Dersim ve Alevilik ile bunların resmîlikle ve solla ilişkileri hakkında bazı teorik bilgiler ve pratik gözlemler yoluyla düşüncelerimi paylaşmaya çalışacağım.

Ulusal Tarih Yazımı

İlk ve temel olarak belirtilmesi gereken; ulus ve tarih kavramlarının yan yana gelmesinin, "tarihin ulusçuluğun oluşturul-

masında araçsal bir işlev yüklenmesinden kaynaklandığı ve ulusçu ideolojilerin kurulmasında tarihin bir araç olarak kullanılmasının ulusçu tarihçilik denilen bir kategorinin doğmasına neden olduğudur." [1]

"Tarihin bilimsel bir disiplin olarak doğuşu ve yerleşikleşmesi, ulus-devletlerin kurumlaşmasıyla başlar. Hiçbir ideolojinin, ulus-devletin dayandığı temel ideoloji olan milliyetçilik kadar tarihe ihtiyacı olmamıştır ve bu yüzden milliyetçi söylemler historisizmle[2] çok yakın ilgi kurmuşlardır. Ulusal devletlerin ve ulusal duyarlılıkların ortaya çıkışıyla, bunlara bitişik bir tarih anlayışının ortaya çıkışı birbirini izler. Bazı durumlarda tarihin derinliklerine doğru giden bir ulusal özün inşası yönündeki entelektüel müdahaleler, ardından gelen ulus-devletlerin ülkesel ve siyasal-kültürel oluşumunda önemli bir referans alanı olmuş; bazı durumlarda da daha çok siyasal-bürokratik müdahalelerin ürünü olan ulus-devletler oluşumlarının akabinde kendi ulusal tarihlerini yaratmaya girişmişlerdir. Birinci durumun en güzel örneği Almanya, ikinci durum için de Türkiye'dir." [3]

"Ulusal tarihin ulus-devleti öncelediği veya ardından geldiği her iki durumda da tarihin, siyasal tarih ve kültür tarihi olmak üzere, ikili bir işbölümüne uğradığı söylenebilir. Kültür tarihi yaklaşımı, siyasal tarih yazımına her zaman destek olmuş;

1 İlhan Tekeli, *Tarih Yazımı Üzerine Düşünmek*, Dost Kitapevi, Ankara, 1998, s. 103

2 Tarihselcilik, tarihteki huzurlu dünyaya kaçma isteği.

3 Suavi Aydın, *"Resmi Tarihin Temeli: Ulusal Tarih Yazımı ve Resmi Tarihte Mitlerin Kaynağı"*, Resmî Tarih Tartışmaları-1, Özgür Üniversite Kitaplığı 53, Ankara, 2005, s. 43

hatta siyasal tezler, çoğu zaman kültürel jeneolojiler [4] yoluyla savunulmuştur. Örneğin Lozan'da (resmî ideolojinin bağımsızlığın simgesi, antiemperyalizm olarak yutturmaya çalıştığı Lozan Antlaşması) [5] Türk delegasyonu Musul sorunu ile ilgili görüşmelerde sıklıkla bu bölgenin kültürel olarak Türkiye ile olan bağına vurgu yapmıştı. İsmet Paşa, Lozan'da şunları söylüyordu: İngiliz memurlarınca bölge halkına çıkartılan bütün bildiriler Türk dilinde ve İstanbul Türkçesiyle yazılmıştır. Musul'da konuşulan Türkçe Anadolu'da konuşulan Türkçenin tıpkısıdır.

Anadolu Türkleri, Türkmen diye adlandırılan topluluk içinde bulunmaktadırlar; Musul Türkleriyle Küçük Asya Türkleri arasında yapılmak istenen ayırma, hiçbir sağlam temele dayanmamaktadır. Kürt halkının İran kökenli olduğu öne sürülmüş; oysa bu iddiayı Kürtlerin Turan kökenli olduğunu kabul eden, Encyclopedia Britannica yalanlamaktadır.

Zaten, Anadolu'yu tanıyanlar bilirler ki, gerek töre, gerek gelenek ve görenek bakımından, Kürtler hiçbir yönden Türklerden farklı değillerdir; ayrı dilleri konuşmakla birlikte, bu iki halk, soy, inanç ve görenek bakımından tek bir bütün meydana getirmektedirler." [6]

Dersim özelinde ileride görüleceği gibi bu bölge halkını, Kürt, Zaza ilan edenler de kendi resmî tarihini oluşturma adına aynı bataklığa saplanmaktan kurtulamamaktadırlar, en azından şimdilik.

4 Soy bilimi.

5 Geniş bilgi için: Tolga Ersoy, *Lozan Bir Antiemperyalizm Masalı Nasıl Yazıldı?*, Sorun Yayınları, İstanbul, 2004

6 Suavi Aydın, *a.g.m.*, s. 44-45

"Kültür tarihi yaklaşımının en önemli ayağı, hatta zaman zaman biyolojik (ırkçı) temellendirmelere yardımcı olan antropolojik esaslı kültür tarihleri olmuştur. Temel varsayımı, bugünkü halklarla (özellikle uluslarla) ilişkili farz edilen farklı arkeolojik kültürlerin, monolitik, tekil bütünlükler çerçevesinde, geçmişin inşası için temel alınmasıdır. Dolayısıyla, temel sorun köken izlemek olmaktadır. Birçok durumda kültür tarihi, kimlik bilinçlerini berkitmek ve güncel siyasal meşruluklarını sağlamak isteyen çağdaş ulusal ve etnik gruplar için, esasen bugünün bakış açısıyla oluşturulan uzun soy kütüklerinin inşasını kolaylaştırmıştır." [7]

Dersim özelinde arkeolojik çalışma olmaması nedeniyle şimdilik bu dayanaktan yoksun bırakmaktadır resmî tarihçileri; ancak dayanaklara ne kadar ihtiyaçları oldukları da aşikardır; ancak yine de bilimsel olarak çarpıtılabilecek bir argümanları olması avantajları olacaktır. Diğer yandan Munzur barajlar projesi gerçekleşirse bu dayanaktan yoksun kalacakları da gün gibi ortadayken, bunu avantaja çevirmek de yine kendi ellerindedir: resmî söylemlerini yalanlayacak bilimsel gerçekler ortada yokken atıp tutmalar kolaylaşacaktır!

Alman idealizminde aydınlanma felsefesi ile paradoks teşkil eden anlayışında Hegel'in fikirleri ışığında ulus-devlet aklın temsilcisi ve tarihin bir amacı sayar ve ulus-devletine varmış her toplum için tarihin sonu gelmiştir ya da liberal devletin ilkelerinin dünya genelinde hüküm sürdüğü ve tek meşruluk ölçüsü haline geldiği an tarihin (insanlığın tinsel evriminin) sonu olarak tasavvur eden bu anlayış, Osmanlı'nın ebed-müddet bileşkesini hatırlatan ve Cumhuriyet'e miras bıraktığı geleneksel bir tarzdadır.

7 *A.g.m.*, s. 45

"Bu anlayıştan hareketle Alman romantikleri milliyet kuramlarını bir halkın tarihi ve kültürü yoluyla ortak bir kökene doğru izleyebileceği metafizik bir çıkarım olan ve ulusu, tanrının özel vasıflarla donattığı insanın en doğal bölünmesi olarak gören ve her insanın ait olduğu ulusun ayırt edici karakterini saf ve dokunulmaz biçimde korumak zorunda olduğunu ve bunun tanrısal bir zorunluluk olduğundan ulusların asla birbirleriyle birleşemeyeceklerini buyuran volksgeist [8] kavramına dayandırmışlardır.

Türk milliyetçi yazınında da bu anlayışın örnekleri çoktur: millet insanlığın içinde töz olarak taşıdığı bir amaçtır; millet olmak, insanlığın amacıdır ve bu amaç, insan olmanın yaradılış hikmetine uymasından ve sadakatinden doğmaktadır, insan doğası uluslaşmayı zorunlu kılar.

Öte yandan, olgusal olarak modern çağın toplumsal örgütlenişi, bütün toplulukların bir ulus formatı içinde örgütlenmesini dayatmıştır. Buna bağlı olarak, ister doğal bir süreç sonucu olsun isterse belirli zorlamalar ve etkilerle olsun, bütün cemaatler kendilerini belirli bir ulus tasavvurunca belirlenmiş bir alanın içinde, bu alanı dolduracak şekilde ya genişletmişler ya da kendilerini bu alana sıkıştırmaya itilmişlerdir. Hangi şekilde olursa olsun, bu süreç birtakım kimliklerin, bazı cemaatsal nüansların yitimi demektir. Böyle bir genişleme yahut erime, tanımlanmış bir ulus tasavvuru lehinedir ve bu tasavvur kendisini tarihsel ya da sentetik bir etkinliğe bağlar. Dolayısıyla, bu etkinliğin çerçevesi, kimliği, bütün ideolojik seçimlerin kavga alanıdır. Kendisini ne denli dışarıda tanımlarsa tanımlasın, bütün ideolojik seçimler bu ulus tasavvurundan hareket ederler.

8 Halk ruhu olarak formülleştirilebilinir.

Bu tasavvurun çerçevesi neredeyse evrenseldir." [9]

Kendisini ilerici, demokrat, devrimci, hatta Marksist olarak etiketleyen; ama pratikte kimliksel önyargılardan kurtulup, ötekileştirdikleri ile her alanda bir bütünselliği kabul etmeyen, kendi farklılığına vurgu yapan ve bu farklılığı koruma güdüsüyle hareket eden Alevilerin açmazlarının temelini bir bakıma ve görece, başka etkenleri de göz ardı etmeden, onlarla birlikte burada bulmak mümkün olabilir!

Yukarıda çizilen çerçeveye "Anthony D. Smith ulusal kültür der ve ona göre özellikleri:

1-ortak bir tarihsel toprak yahut yurt kavrayışı,

2- ortak mitler ve tarihsel bellek,

3- ortak bir kütlesel kamu kültürü,

4- bütün fertler için bağlayıcı bir hak ve ödevler sistemi ve

5- ortak ekonomidir.

Burada önemli olan nokta, bu özelliklerin gerçeklikle birebir ilişkisinin varlığı değildir; bunlar sadece bir tasavvurdan da ibaret olabilir. Zira aslında kültür dediğimiz olgu, ulusal bir düzlemde yaşanamaz; kültürün zemini cemaattir. Bu nedenle tasavvurdan ibaret bir ulusla hayatın tam da kendisi olması beklenen bir kültürü özdeşleştirmek, sentetik ve sanal bir zorlamadır. Bu durum ulusal kimlik denilen anlayışı ideolojik kılar. İşte bu ideolojik konum, tarih yazımı içinde temellendirilerek inşa edilmektedir. Böyle bir ideolojik konumlanış, süreç içinde birden çok ulus temellendirmesini ve doğal olarak buna bağlı biçimde birden çok tarih yazıcılığını doğuracaktır. Birden çok tarih, dolayısıyla birden çok aidiyet seçiminin söz konusu olduğu bir durumda elbette bir sorun var demektir. Aslında sorun

9 *A.g.m.*, s. 50-51

ulus kavramının muğlaklığından, muallaktalığından, totalliğinden ve kullanabilirliğinden kaynaklanmaktadır; ortada duran yahut olası bu sorunu aşmak için, ulusu yapanlar, onu kurgulayanlar (çoğunlukla bunlar ulus kavramına dayanarak devlet kuranlardır), dünya üzerindeki konumlanışlarına, uygarlık anlayışlarına, ulusa uygun buldukları yaşam biçimine (ya da genel olarak kabul ettikleri yahut egemen olan kültüre) uyan bir tarih yazımı biçimini de oluştururlar. Bu tarih biçimine resmî tarih diyoruz. Resmî tarih yukarıda sayılan durumlar değiştikçe yeniden yazılacaktır." [10]

"Türkiye'de geç gelen ulusal tarih yazımına bağlı olarak oluşan durumu şöyle özetleyebiliriz: Cumhuriyet döneminin başlarında tarih yazımı, Enver Ziya Karal'ın deyimiyle bir savunma tarihçiliğidir. Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminde bu tarihçilik bir islâmı savunma tarihiydi. Cumhuriyetin laik(?) ve milliyetçi ideolojisi oluşurken, bu bir Türklük savunmasına dönüştü. 1950'den sonraki restorasyon döneminde ise Osmanlılık esas alınarak Türk ve İslâm tarihi bir bütünlük halinde savunuldu. Bunun en son örneği olarak, Türk-İslâm sentezi ideolojisinin resmîlik kazandığı bir referans belge olan DPT'nin *Milli Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu* (1983) gösterilebilir. Bu savunmanın temeli ise Türklerin cihan hâkimiyeti mefkuresine oturtulmuştur. Dolayısıyla cengaverlik, kahramanlık, fetih, yöneticilik gibi değer ve erdemler öne çıkarılmıştır." [11]

Bu bağlamda, resmî tarihler kendi mitoslarını yaratırken, değişen koşullar çerçevesinde mitolojik önderleri yaratmakta da

10 *A.g.m.*, s. 51-52
11 *A.g.m.*, s. 70-71

gecikmemişlerdir. Anlamını şef, kral, lider, önder, ulu önder [12] gibi tanımlamalarda bulan bu reayaya (koyuna), baş (çoban) yaratma anlayışı da tanrının yeryüzündeki temsilcisi gibi sıfatlarla nitelendirilerek; ona ve kurduğu! düzene karşı çıkanların tanrının düzenine karşı çıktığını belirterek cezalandırmayı da kutsal ve meşru bir zemine oturtmayı başarmıştır. Minare (kilise çanı, havra duvarı vs. de olabilir) çok olunca hırsızı da çok, kılıf bulanı da...

Milliyetçi söylem, kendisi olmayan ve kendi fikrini paylaşmayan, yalanlarına karşı çıkıp doğruları savunan herkesi de ötekileştirmekte, insan dışı bir şey olarak görmekte ve bunu yaparkende ataerkil argümanları en aşağılık biçimde kullanmaktan kaçınmamaktadır. "İnsanlık dışına itme uğrağı olarak (hayvanlaştırma yanında), yani erkeklik dışına itme, naralarda barizdir. Düşünce özgürlüğüne sığınanların, yapacaklarını erkekçe, mertçe yapamayan fahişe çığlıklar olduğu yolundaki aşağılama; faşist zihniyetin bünyevi anti-entelektüalizminin de örneğidir." [13]

Resmî tarih yazımına kaynaklık eden argümanlar tarihsel kıdem, ötekiyle kurduğu benzersizlik ilişkisi, kendi iç yapısı için öne sürdüğü türdeşlik ve bütünleşmişlik iddiaları milliyetçi bir söylemi temsil eden tarihsiz en saf biçimiyle yalanlardır; saflığın derecesi de öne sürülen iddialar gibi saflık ise saflığı bozanlar yok edilmekten kurtulamayacaklardır bu yalancılara göre, ama onlara göre nasılsa sosyal Darwinizmle de yok olacaklardır, onlar kendilerince yardımcı olmaktadırlar, tanrının sadık kulları olarak da başka türlüsü beklenemezdi doğrusu!

12 Ayrıntılı bilgi için bkz: Tolga Ersoy, *Ulu Önder, Lider, Şef, Kral Bir Fetişin Kökenleri ve Nedenleri*, Özgür Üniversite Defterleri-2

13 Tanıl Bora, *"Milliyetçilik ve İnsan Hakları"*, Medeniyet Kaybı Milliyetçilik ve Faşizm Üzerine Yazılar, Birikim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 76

Kutsal tanrı, kutsal-önder, kutsal-millet, kutsal-devlet diyalektiği T.C. özelinde her an her yerde yaşanmaktadır. İleride daha geniş açıklanacağı için atıfta bulunarak geçeyim resmî ideolojinin Kemalizm fenomeninden kurtulamayan Dersımliler'in, Aleviler'in resmî ideoloji ile sınavlarında sınıfta kaldıklarını ve ısrarla kalmaya devam ettiklerini, sol etiketli şahıslarla birlikte, bu tür grupların ve partilerin de buna dahil olduğunu (elbetteki asıl belirleyici etken olan sınıfsal konumu göz ardı etmiyorum) ve resmî ideolojiyi aşamayan solun devrimci ve Marksist olamayacağı gibi sol da olamayacağını ifade etmek isterim!

Dinî Tarih Yazımı

Ulus-devlet, millet tanımından daha geniş bir retorikle hareket eden dinî tarih yazımı özünde ulusal tarih yazımının farklı bir versiyonu olmaktan öteye geçememiştir, geçememektedir; ancak dinî resmî tarihçiler ulusal tarih ve resmî ideolojiyi eleştirerek bu anlamda ulusalcılardan "ilerici" görünmektedirler, tabiî ki kendi argümanlarını doğrulamak, doğrulatmak adına. Doğrulama, doğrulatma ekseninde geliştirilen argümanların resmî tarihin yalanlarını açığa vurması açısından da önem teşkil ettiği söylenebilir. Türkiye özelinde İslâmî kesimlerin Kemalizm eleştirisi bunun güzel bir örneğini oluşturmakta, hatta sol etiketli fikirleri aşan bir çerçeveye oturmaktadır.

İslâm'ın ve tarih yazımının siyasal ve sosyal tüm yanları irdelenerek değerlendirilmesi gereken bir konudur ve bu yazının sınırlarını aşmaktadır. Asıl belirtilmesi gereken resmî tarih karşısındaki konumlanış ve kendini üretme ve yeniden üretme biçimidir. Bu anlamda "Türkiye'de Müslüman kesimlerin resmî söylem ve politikalar karşısındaki konumlarını belirleyen şey-

lerin başında din devlet ikizliği şeklinde kendisini göstermektedir. Bu modele göre din ile devlet birbirlerinden ayrı olamayacak iki unsur olarak organize olmakta; sözde din, devamını devletin varlığına borçlu olurken devlet de din üzerinden temel bir meşruiyet temin etmiş olmaktadır. Bugün Müslüman kesimlerin büyük bir çoğunluğu için bu model hâlâ geçerliliğini sürdürmektedir. İlginç bir şekilde devletin seküler niteliklere bürünmesi bile bu kesimlerin ona karşı kökten çabalara girilmesi sonucunu doğurmamıştır. Ortaya çıkan çelişkili durumlarında ise gayet seçici bir şekilde davranılarak eklektik söylem tarzları devam ettirilmiştir." [14]

İlginç olarak betimlenen kısım için söylenmesi gereken devletin sekülerleşmesinin retorik boyutunu aşamadığı ve genel anlamda devlet ile dinin karşılıklı yarar ile özel anlamda İslâmî kesimin sınıfsal çıkarlarla bütünleşen sermayesel ilişkilerinin düzeyini iyi ayarlaması ve nerede duracağını bilmesiyle ilgili olduğudur.

İslâmî kesimin ve tarih yazımının asıl vurgusunu yaptığı ve resmî ideolojiye eleştiri getirdiği noktalardan biri de "Cumhuriyet'in temellerinden olan bu ilke de, asırlardan beri İslâm'ın sağladığı beraberliği bozup, halkları birbirine düşman etme sebebi olarak değerlendirmesidir. Abdurrahman Dilipak ise Anadolu'nun tek bir ırk ve tek bir kültür ile sınırlandırılmasına meydan okumaktadır." [15]

Osmanlı barışı, halkların özgür yaşadığı, din, dil, ırk, kültür ayrımı yapılmadığı ve herkesin eşit olduğu, hiçbir sorun ol-

14 İhsan Toker, *"Türkiye'de Resmi Tarih ve İdeoloji Karşısında Bir İslami Söylemin Tezahürleri"*, Resmi Tarih Tartışmaları-1, s. 254-255

15 *A.g.m.*, s. 285

madan birarada ve mutlu yaşadığı tezi de buna dayanmaktadır. Bu, egemen söylem için böyle iken bu "barışı, eşitliği, özgürlüğü" yaşayanlar açısından böyle olmaması paradokssal bir durumu ifade etmekle birlikte resmî tarih "gerçekliğini" göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Bu paralelde Türkiye'de gerçekleştirilen farklı din, mezhep, etnisiteye, kültüre sahip topluluklar üzerindeki asimile etme, yağmalama, yok etme siyasetinin bir ayağını İslâmcı anlayış oluştururken asıl örgütleyicisi ve oluşturucusunun devlet denilen tarih en örgütlü, en kanlı, en örgütlenmiş terör örgütünün resmî ideolojisi ve pratiğinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Zira "İslâmî dil resmî söylemin kendisine yüklediği dinî fanatizm, ümmetçilik, diğer dinlere düşmanlık gibi bir takım niteliklerin aksine tarihi bir takım olayları yeniden ve ahlâkî bir duyarlılık içerisinde değerlendirebilme kapasitesine sahip bulunmaktadır. Bu dil, aynı zamanda ulusçu söylemin ardında sakladığı gerçek bir fanatizmi de bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermeye muktedirdir."[16] Elbette ki, aşırı unsurlar ayrı bir kategoriksel boyutta ele alınmalıdır.

Ermeni tehciri, Millî mücadele, Halk hakimiyeti, Şeyh Said İsyanı, Menemen Olayı, Dersim katliamı, Kemalizm konusundaki tavır ve eleştiriler, sol damgalı anlayışların kendilerini sorgulamalarına yol açacak tarzdadır! Necip Fazıl Kısakürek'in Büyük Doğu kitabındaki Dersim ile ilgili yazılanlar iyi incelenmeli ve CHP gibi devlet partilerinin ve Onur Öymen'in söylem ve sonraki tavırları da gözönüne alınarak solun ve Alevilerin,

16 *A.g.m.*, s. 286

Dersimlilerin hangi tarafta yer aldığı iyi etüt edilmelidir. Bu etüt bir bilimsel çalışmadan öte ihtiyaç ve zorunluluktur!

Bakalım ne diyor solla uzak-yakın bir ilişkisi olmayan; ama sol geçinen onurlu herkesin utanmasına neden olacak sözleri söyleyen Kısakürek:

"En aşağı 50.000 müslümanın kanını ve canını ihtiva etmesi bakımından, kalın hatlarıyla bir harita gibi çizdiğimiz ve şu anda yalnız ana prensip ve mânasıyla tespit ettiğimiz bu facianın, tarihte bir benzeri gösterilemez.

Babalarını arayan ve yanına gitmek istediklerini söyleyen iki mâsum çocuğun Hozat Kaymakamı tarafından süngületilerek babalarının yanına gönderilmesi... Kendisinin öğretmen ve köy halkıyla alâkasız bir şahıs olduğunu iddia ederek alevler içinden fırlamak isteyen bir gencin, kalasla itilip alevler içine atılması ve karşısında sigara içilmesi... Buğday sapları üstünde yakılan, daha evvel kurşunlanmış bütün bir köy halkı... Annesinin karnından sivri uçlu âletle çıkartıldıktan sonra yaşamakta devam eden ve hâlâ topuğunda bu sivri uçlu âletin izini taşıyan çocuk... Bir dere içinde boğazlanan ve bu fiili yerine getiren cellâdın bulunması bir hayli zorluğa yol açan yirmi mâsum... Ve buna benzer daha neler, daha neler!..

Cesetleri değil, mânaları muhakeme ve idam eden tarih, bakalım bu 50.000, çocuk, genç, ihtiyar, kız, kadın, hasta, alil müslüman cesedine karşılık kaç ferdin mânası üzerinde ebedî idam kararı verecektir?

Elâzığ Ortaokulunda okuyan iki çocuk... Tatili geçirmek üzere memleketleri olan Hozat'a geliyorlar ve facianın tam üstüne düşüyorlar. Hozat yakınlarındaki köylerine geldikleri zaman babaları Yusuf Cemil'in öldürtülmüş olduğunu öğreniyorlar ve ağlamaya başlıyorlar. Onlara şu karşılık veriliyor:

"- Sizi de onun yanına götüreceğiz!"

Çocuklar odadan sürükletilerek çıkartılıyor ve jandarma muhafazasında gittikleri yolda süngületiliyorlar. Böylece babalarının yanına gönderilmişlerdir.

Her evi ayrı ayrı tutuşturulduktan sonra dört bir etrafı ayrıca çalı çırpı içine alınıp alev alev yakılan bir köyden, deli gibi bir adam çıkıp, çalı yığınları gerisinde manzarayı seyredenlere doğru ilerliyor ve haykırıyor:

Durun, ben köy ahalisinden değilim! Muallimim! Müsaade edin, kendimi size ispat edeyim!

Fakat sözüne mukabele, bir kalasla itilerek alevler içine atılması oluyor. Adam, evvelâ göğsünün kılları tutuşarak alev alev yanarken, çalı yığınları gerisinde âmir, zevk ve istihza ile sigarasını içmektedir. (Bu vaka, bana, 1944 yılında, Eğridir'de askerliğimi yaparken, resmî şahıslar huzurunda, yanan adama karşı sigarasını zevkle içtiğini söyleyen Amirden bizzat dinleyenlerce anlatılmıştır.)

Yusuf Cemil'in köyünden 200 kadın ve çocuk öldürtülmüş ve bunların cesetleri buğday sapları üzerinde yakılmıştır. Öldürülenler arasında, Elâzığ'da askerliğini yapan ve o sırada izinli olarak köyünde bulunan Rüstem adında biri de vardır. Bu zavallı, mezun olduğunu ve isterlerse hüviyet ve izin kâğıdını da gösterebileceğini söylediği halde derdini dinletemiyor ve dört çocuğu ile seksenlik anası arasında, onlarla beraber kurşunlanıyor.

Hozat'ın Karaca köyünden Cafer oğlu Kasım... Bu adam, o tarihten 30 sene kadar evvel Amerika'ya gitmiş, orada 15 yıl kalmış, epeyce para kazanmış ve sonra köyüne dönmüştür. Kasım, Amerika dönüşünde, Birinci Dünya Harbinde Kafkas cephesi Köprüköy muharebesinde şehit düşen kardeşi Yüzbaşı

Şükrü'nün iki çocuklu karısı Şirin Hatun'la evlenmiş, Hozat'a gelip yerleşmiş, orada bir mağaza açmış ve ticarete başlamıştır. Hükümetle de bazı taahhüt işlerine girişmektedir. Dersim hareketi esnasında, işbu Cafer oğlu Kasım, taahhüt bedelinden alacağı olan 6.000 lirayı tahsil etmek üzere Ovacık Kaymakamlığına müracaat ediyor. Muamelesini tekemmül ettirip parayı kendisine veriyorlar.

Muamele biter bitmez "Seni Hozat'tan çağırıyorlar!" diyerek, onu, mahfuzen yola çıkarıyorlar. Cafer oğlu Kasım, kasabadan ayrıldıktan bir saat sonra jandarmalara öldürtülüyor. Koynundaki 6.000 lira da, iki alâkalı idare âmiri arasında taksim ediliyor.

Zavallının zevcesi Şirin Hatun, o esnada, dört çocuğuyla birlikte, komşularına oturmaya gitmiştir. Kadın, evine döndüğü zaman bir de görüyor ki, kapısı kırılmış ve bütün eşyası etrafa dökülüp saçılmıştır. Haykırmaya başlıyor:

"- Yetişin, evimize eşkıya girdi!.."

Bu feryadına karşılık olarak kadın, kapısının önünde, çocuklarıyla beraber öldürülüyor ve dolgun miktarda altını, parası ve eşyası yağma ediliyor.

Bu arada Hozat'ın Zımbık köyünde (Shakespeare)in hayaline bile taş çıkartacak, bir vak'a cereyan etmektedir. Erkekleri tamamıyle doğranmış olan köyün 100 kadar kadın ve çocuğu, sivri uçlu âletle (süngü) öldürülüyor. Öldürülen kadınlar arasında biri doğurmak üzere bir gebedir. Bu kadının karnına giren sivri uçlu alet, bağırsaklarını yere döküyor, rahmini parçalıyor ve kendisini öldürüyor. Tehlike geçtikten sonra gizlendikleri yerden çıkan birkaç kadın, ölüleri gözden geçirirken, bu kadının rahminden düşen çocuğun sağ olduğunu dehşetler içinde görüyorlar. Muazzam bir kader cilvesi olarak yaşamakta devam

eden çocuğu alıyorlar, emzirtip büyütüyorlar ve ona "Besi" adını koyuyorlar. Bu kız bugün hâlâ aynı köyde ve hayattadır. Sivri uçlu alet annesinin karnına girip rahmini deldiği zaman da onun topukçuğunda bir yara açmıştır ve kız hâlâ bu yarayı topuğunda taşımaktadır.

(24 yıl evvelki Büyük Doğu'lardan)

Hozat'ın Dolantanır köyünden Veli isminde bir genç, Elâzığ Muallim Mektebinde okuduktan sonra öğretmen olarak Trakya'ya gönderilmiş, orada evlenmiş, 3 çocuk sahibi olmuş ve tam da Dersim hareketi başlamak üzereyken, karısı ve çocuklarıyla, yaz tatilini geçirmek üzere köyüne gitmiştir. Genç muallimin köyü, erkekli ve kadınlı, çocuklu ve ihtiyarlı doğranırken, kendisi, karısı ve çocukları da aynı âkıbete mahkûm edilmiş ve cesetleri yakılmıştır.

Mazgirt Tersemek nahiyesinin halkı doğranmakta... Merhamet sahiplerinden biri, birle on yaşı arasında 20 kadar çocuğu alıp bir derenin içine saklamıştır.Vaziyet birden haber alınıyor.

Çocukların öldürülmeleri emri veriliyor. Fakat bu emri yerine getirebilecek kimse zuhur edemiyor. En katı yürekliler bile, böyle müdafaasız mâsumlara silâh kullanamayacaklarını söylemeye mecbur kalıyorlar. Tecrübe birkaç defa akamete uğruyor ve hayli sıkıntı mevzuu oluyor. Nihayet en kara yüzlü Çingenelerden daha karanlık suratlı bir adam bulunuyor ve bir dere içinde titreşe titreşe bekleyen 20 mâsumun işi bitiriliyor.

Murat suyunun kandan kıpkızıl aktığını görenler olmuştur.

Celâl Bayar'ın Başvekil ve Mareşal Fevzi Çakmak'ın Genelkurmay Başkanı bulunduğu 1938 yılında cereyan eden Dersim faciası, bütünleştirilmesini okuyucularımızın hayaline ve istikbaldeki tarihçinin kalemine bıraktığımız birkaç teferruat

çizgisi halinde budur! Dayandığı tek sebep de birtakım asayişsizlik ve itaatsizlik bahanesi altında, bütün Doğu Anadolu'yu kapsayıcı olarak, o mıntıkanın bir türlü sulandırılamayan koyu İslâmî rengidir.

Bir kıvılcım halinde gösterdiğimiz Dersim yangınının kömürleştirilmiş 50.000 cesedinde, kutup şahsiyetler dışı bir yığın olarak din mazlumluğunun en çarpıcı levhasını seyredebilirsiniz." [17]

Heterodoksi ile ilgili son bir değerlendirmeden sonra tarih ve tarihçilik ile ilgili birkaç saptamada bulunmak yerinde olacaktır. "Bir dönemin resmî ideolojisine karşı gelişen heretik ve heterodoks hareketler, döneminin en güçlü muhalefet hareketlerini oluşturmuşlardır. Bu muhalefet hem siyasî ve kültürel, hem de ekonomik ve dinsel boyutlar üzerinden kendini geliştirmiştir. Dolayısıyla bu hareketler egemen kesime karşı halkın bir kültürel direnişi, eski dinlerini, mistik ve felsefî kültürlerini sürdürme çabaları ve bir nevi sınıfsal mücadeleleri olarak yorumlanabilir. Ayrıca, başlangıçta birer heterodoks hareket olan ve kendi Ortodokslarınca dışlanıp sapık ilan edilen Şiilik ve Hıristiyanlığın da, kurumsallaşmayı başarmasıyla birlikte kendi Ortodoks inançlarını ortaya çıkarmış ve buna paralel olarak da kendi heretiklerini yaratmıştır." [18]

Devlet kurumsallaşmasını başaramamış heterodoks inançlar da zamanla kendi resmîliğini yaratmıştır. İleride ayrıntılarıyla işlenecek bu konu için örnek seçilen Aleviler ve özellikle

17 http://habermerkezi.wordpress.com/2009/11/16/necip-fazilin-dilinden-dersim-katliami/

18 Ç. Ceyhan Süvari, *"Ulus Devlet Öncesi İdeoloji ve Heterodoksi"*, Resmi Tarih Tartışmaları-1, s. 245

Dersimli Alevilerdir. Bunların yarattığı heretik hareketler de zamanla Ortodokslaşma eğilimi göstermiş ve kimlik, kültür üzerinden tezahür eden anlayış da bunun simgesi olagelmiştir. Buna, resmî olmayan resmîlik denilebileceği gibi aslında resmîlik içinde resmîlik de denilebilir. Bununla birlikte heterodoks hareketlerin başarısızlığının sebebi, çağın koşullarından kaynaklı iktidar perspektifi olmama özelliği ile birlikte köylülerin dağınıklığı ve bundan kaynaklanan kültürsüzlükleridir. Günümüzde şartlar değişmekle birlikte, iktidar perspektifi olmayan her hareket yine kaybolmaya, erimeye, ezilmeye mahkumdur. Burada da proletaryanın tarihsel ve kaçınılmaz zorunlu görevi ortaya çıkmaktadır.

Tarih ve resmî tarihe dönersek, resmî tarihi oluşturan resmî tarihçilere de dokundurmadan geçmemek gerekir. Zira, "tarihteki katliamları, katledilenden yana değil katledenden, tarihteki çatışmaları halktan ve ezilenden yana değil, otoriteden, egemen ideolojiden yana yazan tarihçiler, söz konusu haksızlıklar ve hak ihlallerinin günümüzde de sürüp gitmesine katkıda bulunmaktadırlar." [19] Bu yazım biçimi, okuma biçimine ve algılayış biçimine dönüşmüştür. Zira egemen resmî ideolojinin üretimi ve yeniden üretimine dayanan, var olan sistemi korumak, sürdürmek, geliştirmek adına reaya yetiştiren çağdaş(?) eğitim sistemi ve bunun bir parçası ve bileşenini teşkil eden, adı üniversite, görevi sadık kullar yetiştirmek olan kurumlar da bu işlevi görmektedir. Burjuva eğitim anlayışı ile, özellikle ülkemizde, resmî ideoloji ile resmî tarih ve sürdürücüleri, resmî tarihçiler yetiştirilmektedir.

19 Erdoğan Aydın, *Öteki Tarih,* Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 4

Fakat, resmî tarihçiler dışında bir de alttakilerin tarihçileri vardır. Bunlar, "zamanlarının çoğunu toplumların nasıl işlediğini, ayrıca ne zaman çıkmaza girip nasıl değiştiklerini anlamaya harcamaktadırlar. Alttakilerin tarihçileri bunu yapmamazlık edemezler, çünkü onların konusunu oluşturan sıradan insanlar her toplumun en büyük kesimini oluşturmaktadırlar." [20]

Ancak, "özel bir inceleme alanı olarak sıradan insanların tarihi, 18. yüzyıldaki kitle hareketlerinin tarihiyle başlamaktadır." [21] Zira, "Marx'ın güzel benzetmesiyle ifade edersek; yukarıdakilerin keman çaldığı bu dönemde, aşağıdakiler de dans etmeye başlamışlardır." [22]

Aynı çağda, ilerleyen süreçte çok daha fazla taraftar bulacak ve günümüzde de hükmünü devam ettirecek olan tarih anlayışı ve yazımı da oluşturulmuştur. "18. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, ilerleme egemen paradigma haline gelmiştir; dinamizm ve değişime istikrardan daha fazla değer verilmiş ve dünyaya mekandan ziyade zaman boyutuyla bakılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte halkların ya da ırkların yerel oluşumuna duydukları ilgi nedeniyle, mekan, romantikler için önemini korumuştur (bu durum, konumuz bağlamındaki Aleviler için de geçerlidir- A.Ç.). Nitekim ırkların farklı çağlardan geçtikçe biçim değiştirdiklerine, ama kendilerine özgü değişmez bir özelliği daima muhafaza ettiklerine inanılmıştır. Gerçek iletişim duygular yoluyla akan ve birbirlerine akrabalık ya da kan ile

20 Eric Hobsbawm, *Tarih Üzerine*, Çev: Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s. 328

21 *A.g.e.*, s. 310

22 Vefa Saygın Öğütle & Güney Çeğin , *Sosyo-Tarihsel Teorinin Sınıfla İmtihanı*, Duvar Yayınları, İzmir, 2007, s. 30

bağlı olan, ortak bir mirası paylaşan insanlara ulaşabilecek bir şey olarak görülmüştür." [23]

Bununla birlikte pragmatist felsefe anlayışının yansımaları da tarihe doğal olarak intikal etmiştir. "Pragmatist dünya anlayışı, tarih incelemesinin, toplumsal gelişmenin nesnel yasalarının bilimi olması gerektiği gerçeğinin reddedilmesinde ortaya çıkmıştır. Tarihsel zorunluluk kuramı, bu biçimde ortadan kaldırıldıktan sonra, kişi egemen sınıfın ilgilerini körükleyen uydurma bir tarihsel akış icat edebilmiştir. Doymak bilmez bir gözle daha yüksek kâr elde etme peşinde koşan koşma ve bu amacı gerçekleştirmek için de dünya egemen olmak isteme, seçkin ırkın doğuşundan gelen yeteneği ve hakkı olmaktadır. Böylece tarih yazıcılığı kuramı, aslında seçkin Anglosakson ırkı ve beyaz ırkın üstünlüğü kuramının uydurduğu yalanlar ve masallar ile sömürüyü savunmaya ve bunları yüceltmeye yaramaktadır. Fiske, *(öncüsü, yaratıcısı, kuramcısı John Fiske-A.Ç.)* hakikatin bilgisiyle değil, tersine kapital için yararlı olanın ne olduğu ile ilgilenenlerin habercisidir." [24]

Pragmatist tarih yazımı da, pozitivist tarih anlayışıyla mündemiçtir. Pozitivist tarihe göre ise, toplumda düzen ve ilerleme de tek boyutludur; bütün toplumların aynı tarihsel dizgeden (sistemden) ilerlediğinden batı dışı toplumlar da batının geçtiği yoldan geçmek zorundadırlar, geçemeyenler batı tarafından modernleştirilmelidir ya da geri kalmış ülkelerde modernizm paradigması yaratılmalıdır; ki son vurgu, Türkiye'de Kemalizm'e, resmî ideolojiye, resmî tarih yazımına denk düşmektedir.

23 Martin Bernal, Kara Atena, *Eski Yunan Uydurmacası Nasıl İmal Edildi?* 1785-1985, Çev: Özca Buze, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2003, s. 81

24 Harry K. Wells, *Emperyalizmin Felsefesi Pragmatizm*, Çev: Tahsin Yılmaz, Sorun Yayınları, İstanbul, 2003, s. 62

Avrupa-merkezci tarih yazımı olarak kavramsallaştırabileceğimiz ve onun özünü teşkil eden, "Avrupa-merkezci ideolojinin oluşmasında ve yayılmasında Avrupa'nın özgünlüğü ve üstünlüğü teması önemli bir yer tutmuştur. Bir kere Batı uygarlığının başka uygarlıklardan etkilenmediği, iktibas yapmadığı düşüncesi yayılmıştır. Bu amaçla tarihsel süreklilik inkar edilmiş ve ırkçı-merkezci bir ideolojik söylem üretilmiştir." [25]

Bunun farklı bir versiyonu, Alevilerce, özellikle de Dersimlilerce; ileride ayrıntılı biçimde görüleceği gibi, sol anlayışa kültürel yolla sahip olmak (kültüralizm), doğuştan solcu olmak, bu vesile ile üstün olmak gibi bir tanımla üretilmiş ve en azından söylem düzeyinde kendi aralarında resmîyet kazanmıştır.

"Tarih yazmaktan, onu namusluca, doğru olarak yazmayı ve yapılabildiği ölçüde gizli kaynaklara ulaşmayı, yani zorluklara katlanmayı anlıyorum" [26] diyen Bloch'a inat, resmî tarihçiler aklın sınırlarını zorlayıp geniş hayal dünyalarını kullanarak da zor! bir iş beceriyorlar, zira her yiğidin harcı değildir yalan üretip ürettiği yalana inanmak ve inandırmak!

Bu hususta, "tarih yazımının sadece politikanın bir başka araçla sürdürülmesi olduğunu" [27] belirtmek gerekir.

25 Fikret Başkaya, *Avrupa-Merkezcilik Resmi İdeoloji Bilim ve Sosyalizm*, Ütopya Yayınları -1, Ankara, 1999, s. 22

26 Marc Bloch, *Tarihin Savunusu Yada Tarihçilik Mesleği*, Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, Gece Yayınları, Ankara, 1994, s. 5

27 François Bedarida, *"Tarihsel Pratik ve Sorumluluk"*, Der: François Bedarida, Tarihçinin Toplumsal Sorumluluğu, Çev: Ali Tartanoğlu- Suavi Aydın, İmge Kitapevi, Ankara, 2001, s. 10

"Tarih, tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur." [28]

"Tarih, bütün sonsuz ve mutlak değerleri amansızca yıkar ve oluşturmaya çalıştığımız mutlak referansların göreceliliğini gösterir." [29]

"Tarihin, tarih yazımından başka bir şey olmadığı, kültürel etkilerle inşa edilmiş bilgi, inanç, şifre ve adet biçimlerinden oluşan bir kümeyi temsil eden mevcut metinlerle diyalektik bir ilişki içinde olan bir okuma pratiği matrisinden ibaret olduğu söylenebilir." [30]

Tarihin, tarih biliminin özüne kavuşması Marksizm, diyalektik materyalizm, tarihsel materyalizm ile gerçekleşmekle birlikte özellikle kurumlaşmaya paralel olarak resmîleşme, Ortodokslaşma sürecini de yaşamıştır. Ortodoks Marksizm, pozitivist Marksizm anlayışı, özünde Lenin'in volontarizmi ile nesnellik öznellik diyalektiği perspektifinde yenilse de ilerleyen süreçte tahriflere uğramaktan kurtulamamıştır, resmîleşip Ortodokslaşmıştır.[31] Ancak tarih bilimi Marksizm'e "çok şey borçludur", hatta bilim olmasını ona borçludur demek daha doğrudur. "Tarih hiçbir şey yapmaz, engin zenginliğe sahip değildir.

28 Edward Hallet Carr, *Tarih Nedir?*, Çev: Misket Gizem Gürtürk, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s. 35

29 Enrique Florescano, *"Tarihin Toplumsal İşlevi"*, Tarihçinin Toplumsal İşlevi, s. 64

30 Shelley Walia, *Edward Said ve Tarih Yazımı*, Çev: Gürol Koca, Everest Yayınları, İstanbul, 2004, s. 15

31 Ayrıntılı bilgi için bknz: Karl Korsch, *Sosyal Bilimler ve Marksizm*, Çev: Vefa Saygın Öğütle, Salyangoz Yayınları

O, çatışmalara girişmez. Tersine bütün bu çatışmalara girişen, insandır, gerçek ve yaşayan insan; hiç kuşkunuz olmasın, insanı kendi ereklerini gerçekleştirmek için kullanan -sanki kendi başına bir kişiymiş gibi- tarih değildir; tarih, kendi öz erekleri ardından koşan insanın etkinliğinden başka bir şey değildir *(Kutsal Aile, s.144)*. İnsanların manevî dünyası da denebilen, düşüncesini, bilincini belirleyen maddî üretim eylemini, toplumsal hareketlerin temeline koymak, toplumsal ilişkilerde insan iradesinin, düşüncesinin, bilincinin hiç etkisi olmadığını söylemek anlamına gelmez." [32]

Zira, bizzat Dersim bunun güzel bir örneğini teşkil etmektedir. Bu diyalektik birliği görmemek, Marksizm'i dogmatikleştirmek, din haline getirmek, özünden koparıp yok etmek anlamına gelir ve adı Marksizm olarak lanse edilse de Marksizm olmaktan çıkar, başka bir şey durumuna gelir; Ortodokslaşır, resmî olmaya, resmîlik kazanmaya başlar ve kendini tüketerek kendinden başka her şey olup çıkar. Resmîleşir ve yok olur gider, geriye küllerinden içi başka dışı başka bir şey kalır. Sosyalizmin karikatürü olmayı bile başaramayan (kapitalizmle elbette kıyaslanamaz; haklı yanları olmakla birlikte, kapitalizmi o uygulamalara tercih edenlerin de eleştirmek adına saçmalığa düştükleri sıklıkla görülür) sosyalist görünümlü ülkelerdeki ideolojik çarpıklık ve ideolojinin hegemonyaya dönüşümü buna örnektir.

"İnsanlar, her biri bilinçli olarak istedikleri kendi amaçlarını izleyerek, bu tarih nasıl biçim alırsa alsın, kendi tarihlerini

32 Ferit Barut, *Marksist Yöntem ve Tarih Anlayışı*, Belge Yayınları, s. 101-102

yaparlar ve işte bu başka başka doğrultularda etki yapan sayısız iradenin ve bunların dış dünya üzerindeki çeşitli yankılarının bileşkesi, tarihi oluşturur. Öyleyse burada da önemli olan sayısız bireyin ne istediğidir. İrade, tutku ile ya da düşünme ile belirlenir; ama, kendileri de doğrudan tutkuyu ya da düşünmeyi belirleyen araçlar çok değişik niteliktedir. Bunlar, gerek dış nesneler, gerek ülküsel nitelikte güdüler, yani hırs, gerçek ve adalet düşkünlüğü, kişisel kin ya da her çeşitten salt hevesler olabilirler. Ama bir yandan tarih üzerinde etkili olan çok sayıda, bireysel iradenin, çoğunlukla, niyetlenilen sonuçlardan büsbütün başka sonuçlara -sık sık doğrudan karşıt sonuçlara- götürdüklerini ve dolayısıyla, bunların güdülerinin, varılan sonal sonuç bakımından ancak ikincil bir önemleri olduğu görülmüştür." [33]

Birincil etken ise Marx'ın güzel ifadesinden: "insanların varlıklarını belirleyen bilinçleri değil; aksine, insanların bilinçlerini belirleyen onların sosyal varlığıdır." [34]

"İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar, ama kendi keyiflerine göre değil; kendi seçtikleri koşullar içinde değil, doğrudan karşı karşıya kaldıkları, belirlenmiş olan ve geçmişten gelen koşullar içinde yaparlar. Bütün ölmüş kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine kabus gibi çöker ve tamamıyla yeni bir şey yaratmak için kendilerini ve maddî çevreyi dönüştürmekle uğraşır göründüklerinde, tam da böyle devrimci bunalım çağlarında geçmişin ruhlarını kaygıyla yardıma çağırırlar, onların adlarını, sloganlarını ve kılık-

33 Friedrich Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Çev: Sevim Belli, Sol Yayınları, Ankara, 2006, s. 50-51

34 Karl Marx, *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*, Çev: Orhan Suda, Öncü Kitabevi, İstanbul, 1970, s. 3

larını ödünç alır, yeni tarih sahnesine bu zamanında saygın olan kılıkla ve ödünç alınmış dille çıkmaya kalkarlar." [35]

Marx'ın, "insanlar düşündükleri gibi yaşamazlar, yaşadıkları gibi düşünürler biçimindeki uzun bir süreci kapsayan mantıksal sonuç, genelleme, toplumsal yasa, tüm toplumların anlık durumlarına ve tek tek kişilere kadar mutlaklaştırılmamalıdır. Emekçi sınıftan gelen herkesin devrim saflarında olmadığını söylemeye gerek bile yok. Tunceli'deki *(Dersim- A.Ç.)* maddî yaşam ile Tunceli'nin çevresindeki maddî yaşam koşulları birbirine özdeş tutulacak kadar benzerdir; ama Tunceli'deki Alevilerin ve onların komşuları olan Sünnilerin çeşitli olaylara karşı düşünceleri, tepkileri, tavırları arasında farklılıklar görülebilmektedir."[36] Bu satırların yazılmasının bir sebebi de budur.

Buradan hareketle tarihin maddî yaşam koşulları, üretim biçimi ile üretici güçler korelasyonu, daha açık ifadesiyle sınıf savaşımı olduğunu belirtmek gerekir. Sınıf savaşımları tarihin motor gücüdür, devindirici güçtür.

"Tarihin devindirici güçlerini bize şu zincirleme vermektedir:

a) tarih, insanların eseridir,
b) tarihi yapan eylem, insanların iradesiyle belirlenir,
c) bu irade, onların fikirlerinin ifadesidir,
d) bu fikirler, insanların içinde yaşadıkları toplumsal koşulların yansısıdır,
e) sınıfları ve onların savaşımını belirleyen, bu toplumsal koşullardır,

35 Karl Marx, *Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i*, Çev: Sevim Belli, Sol Yayınları, Ankara, 2007, s. 13-14

36 Ferit Barut, *a.g.e.*, Belge Yayınları, s. 113

f) sınıfların kendileri, ekonomik koşullar tarafından belirlenirler; bu zincirleme de şu koşullar ve biçimler altında geçer:

1- fikirler siyasal planda açığa çıkarlar,
2- fikir savaşımlarının arkasındaki sınıf savaşımları toplumsal planda açığa çıkarlar,
3- ekonomik koşullar (tekniğin durumu ile belirlenmiş bulunan) ekonomik planda ifadelerini bulurlar." [37]

Materyalist tarih anlayışı, "gerçek üretim sürecinin, yaşamın dolaysız maddî üretiminden başlayarak açıklanmasına ve bu üretim tarzına bağlı ve onun tarafından yaratılmış karşılıklı ilişki biçimlerinin, yani değişik aşamalarındaki sivil toplumun, bütün tarihin temeli olarak kavranmasına; ve onun devlet halindeki eylemi içinde gösterilmesine, bütün değişik teorik ürünlerin ve bilinç, din, felsefe, etik vb. biçimlerinin açıklanmasına ve bunların kökenlerinin ve gelişmelerinin bu temelde ele alınmasına dayanır; bu da, doğal olarak, işi bütünlüğü içinde göstermeye (ve değişik yönlerinin karşılıklı etkisini incelemeye) olanak verir. Bu tarih anlayışı, idealist tarih anlayışı gibi, her dönemde bir kategori aramak zorunluluğunda değildir, ama o, daima tarihin gerçek zeminine basar; pratiği fikirlere göre açıklamaz, fikirlerin oluşumunu maddî pratiğe göre açıklar; bu yüzden de, bütün bilinç biçimlerinin ve ürünlerinin zihinsel eleştirisi sayesinde özbilinçe indirgemeyle ya da hortlaklar, hayaletler, cinler halinde başkalaşmayla çözümlenemeyecekleri, ama idealist saçmaları doğuran somut toplumsal ilişkilerin pratik olarak devrilmesiyle yok edilebilecekleri sonucuna varır. Tari-

37 Georges Politzer, *Felsefenin Başlangıç İlkeleri*, Çev: Sevim Belli, Sol Yayınları, Ankara, 2005, s. 191

hin, dinin, felsefenin ve bütün öteki teorilerin devindirici gücü, eleştiri değil, devrimdir. Bu tarih anlayışı, tarihin sonunun tinin tini olarak özbilinçte erimek olmadığını, ama her evrede, maddî bir sonucun bulunduğunu gösterir: bu üretici güçler toplamı, tarihsel olarak yaratılmış ve her kuşağa kendinden önce gelen kuşak tarafından aktarılmış, bireylerin doğa ile ve kendi aralarındaki bir ilişki; bir yandan yeni kuşak tarafından kendi yaşam koşullarını emreden ve ona belirli bir gelişme, özgül bir nitelik veren bir üretici güçler, sermayeler ve koşullar kitlesi. Dolayısıyla, ortam ve koşullar insanları yarattığı kadar, insanlar da ortam ve koşulları yaratırlar." [38]

Tarih konusundaki bu bilgilerden sonra, resmî tarih ile kıyaslama işini okuyuculara bırakmayı doğru buluyorum. Resmî tarih yazımı ve resmî ideoloji oluşturma işinde genel olan ulusal ve dinî bütünleşmenin iç içeliğidir. Ülkemiz özelinde, Türk-İslâm sentezi bunun bir tezahürü, hatta ileri aşamasıdır da denilebilir. 12 Eylül darbecileri ve ayak takımı, iki tarih yazımını harmanlayarak bütünleştirme ya da daha da ötesinde üçüncü bir yöntem oluşturma (bilinemezciler kadar felsefî olmayı başaramasalar da) gibi çok önemli bir işin üstesinden alınlarının kanıyla gelmişlerdir! Resmî tarihin ihtiyaç duyduğu kutsallık dinde fazlasıyla mevcuttur, damarlardaki asil kan gibi! Millî tarih yazımının öncül ve etkin olması yaşanılan çağ ile ilgili bir durum ve konjonktürel değişimlerle günlük ihtiyaçlar doğrultusunda kutsal görünmez el piyasaya sürülmekte, bir takım sorunlar bu şekilde ötelenmeye, geciktirilmeye, bütünleştirmeye veya ayrıştırmaya gidilmektedir. Sözgelimi Kürt sorununda İs-

38 Karl Marx- Freidrich Engels, *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*, Çev: Sevim Belli, Sol Yayınları, Ankara, 2004, s. 67-68

lâmî söylem öne çıkarken; Alevi sorununda milliyetçilik öne sürülmektedir. Yeni uluslar yaratma peşindekiler de Dersim'den kendilerine kimlik oluşturma peşindedirler.. Türk-İslâm sentezinin de bir ihtiyaca cevap olarak egemenlerce yaratılması gibi, şimdi farklı "resmî tarih" girişimleri de bu defa uluslaşma sürecinde veya uluslaşmak isteme aşamasında birilerince, Dersim ve Alevilik temelinden hareketle oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Dersim Hakkında Resmî Tarih Yazımı

"Günümüzde artık bir Kürt resmî tarihinden bahsetmek mümkündür. Türk resmî ideolojisi ve resmî tarihinin güdük bir özentisi biçiminde gelişen Kürt resmî ideolojisi ve resmî tarihi, kaynağından beslendiği bu ideolojik biçimlenimin argümanlarını, biçimde farklı özde aynı mentalitenin ürünü olarak kullanır. Türk resmî ideolojisinin temelde halklar meselesi eksenindeki perspektifini referans alma biçimi ile açımlayan Kürt resmî ideolojisi bu özelliğinden hareketle Anadolu'nun doğusunda yaşayan halkların tamamının ya da büyük bir kesiminin Kürt olduğu (olma zorunluluğu) teorisini bir dikta biçiminde uygulaya gelmektedir. Türk resmî tarihinin misak-ı milli sınırları içerisindeki herkesin Türk olduğu ve olması gerektiği zorlama teorisi onun güdük bir versiyonu olan Kürt resmî tarihinde Kayseri'nin doğusunda yaşayan herkesin Kürt olması gerektiği ve Kürt olduğu zorlama teorisiyle kontr bir biçimde açığa çıkmıştır." [39]

39 Kıvılcım Viyale, *"Resmi Tarihler Kuşatmasında Dersim"*, Kırmanciya Belekê Dergisi, 1. sayı, İstanbul, 2009, s. 33-34; ayrıntılı bilgi için bakınız: Kırmanciye Belekê Dergisi, 1.- 2.- 3. sayıları.

"Bu teorinin ve tarih anlayışının teorisyenlerine göre bu topraklarda yaşayan tüm İranî kökenli topluluklar Kürt'tür. Ulus dolayımı çerçevesinde düşünüldüğünde ortak tarih. kültür, sosyal bütünlük, coğrafî bütünlük, dil bütünlüğü, din inanç bütünlüğü, tarih bilinci ve toplumsal ruhi şekillenme öğeleri bilinçli bir şekilde değerlendirmeye tabi tutulmaz. İşte bu bakış açısından hareketle Dersimlinin Kürt, coğrafyasının Kürt coğrafyası, dilinin Kürtçenin lehçesi, kültürünün Kürt kültürünün bir parçası olduğu iddiaları hiçbir nesnel veriye, tarihsel gerçekliğe ve toplumsal olguya dayanmadan ortaya atılır ve birçok kanaldan empoze edilmeye çalışılır. Bu yapılırken diğer tüm asimile ya da benzetme girişimlerinde olduğu gibi en çok da kavramlar üzerinde durulur. Kavramlar içeriğinden bağımsız bir halde tanımlanır ve kitlelere bu biçimiyle sunulur. Kimlik tartışmaları bağlamında ele alırsak, Dersimlinin kendisini tanımlamada kullandığı Kırmanç terimini kendi çıkarları doğrultusunda içeriğinden muaf bir biçimde tanımlamaktadırlar. Kelime benzerliklerinden hareketle Kırmançlığın Kürtlük olduğu savını ileri sürmektedirler." [40]

Dersim ile ilgili resmî tarih oluşturma girişimlerinden biri de "son yirmi yılda Batı Avrupa menşeili Zazacılık teorileridir. Bu teoriye göre Dersimliler ve Zazalar ortak ve Kürtlerden ayrı bir ulusal formasyon oluşturmaktadırlar. Temelde ulus tanımı algılamaları statik ve yanlış olan bu çevrenin görüşüne göre bir ulusal bütünlük oluşturabilmek için dil yeterli bir belirleyendir." [41]

40 *A.g.m.*, s. 34

41 *A.g.m.*, s. 45

Bu iki görüşün dışında naçizane araştırmalarım sonucu benim de kabul ettiğim bir bilimsel görüş de vardır. O da şöyledir: "Kırmanç Dersim'de Şıxhesenu ve Dersimu aşiret konfederasyonlarına bağlı tüm Kızılbaş toplulukları işaret etmektedir. Kırmanç aynı zamanda Kızılbaş demektir. Bunu Dersim sözlü kültür aktarımı çok bariz bir şekilde gözler önüne sermektedir. Biz ne Kürdüz, ne Zaza'yız, ne de Türk'üz, biz Kırmanç'ız (1938'den sonra Aleviyiz)! Kırmançlık tıpkı Yahudilik gibi, Asurilik, Süryanilik vb. gibi hem dinî hem de etnik bir tanımlamadır. Yani Dersim'in uluslaşmasında da adı geçen bu örneklerde olduğu gibi din önemli bir belirleyen ve ulusun bileşenidir." [42]

Bu konuda araştırma yapmayan biri için bu bile ilk bakışta "bu da bir resmî tarih versiyonu olabilir" dedirtebilecek bir bilimsel şüpheciliğin de olabileceğinin altını çizmek isterim. Birileri bunun dinsel tarih yazımı ve ulusal tarih yazımının bütünselleştirilmiş kokteyli olarak da değerlendirebilirler. Kaldı ki böyle olması bir noktaya kadar kaçınılmazdır. Zira araştırmaya başlamanın bir yoludur ve böyle olması yazının bir şekliyle içeriğine (herkesin kendi resmî tarihini oluşturma çabası paradigması) de uygun düşebilir; fakat önemli olan gerçeklerin ortaya çıkması kaygısı ise gerçekler mutlaka açığa çıkar, çünkü gerçekler inatçıdır ve tarih bir yönüyle inatçı beyinlerin, bireylerin ürünüdür! Her bilimsel araştırma eleştirilmeye, düzeltilmeye açıktır ve yapılması gereken de kanımca budur.

42 *A.g.m.*, s. 35,

Alevilik ve Dersimlilik

Konu, Aleviliğin ne olduğundan ziyade Alevilerin ve özellikle de Dersimli Alevilerin bugünkü durumu ve resmî ideoloji karşısındaki konumlarıdır; ancak yazının içeriği gereği geçiştirilemeyecek konular olduklarından kısa bilgiler verilmekle geçilecektir. Burada dikkat çeken önemli bir nokta, Alevilik konusunun egemen çevrelerce de tartışılmaya ya da tartışılıyormuş gibi gösterilmeye başlandığı tarihsel dönem. Bu dönem 1990'lı yılları işaret etmektedir. Bunun global ve yerel ikili bir nedensellikler bütününden oluştuğunu söyleyebiliriz. "Benden 1990'ların ilk yarısının ayırt edici özelliklerini kısaca belirtmem istenseydi, hiç düşünmeden, bunların önceki on yıllar boyunca siyasetin ufkuna damgasını vurmuş bütüncülleştirici ideolojilere karşı çeşitli etnik, ırksal, milli ve cinsel tikelciliklerin isyanında bulunabileceklerini söylerdim." [43]

SSCB'nin ve Doğu Avrupa Halk Cumhuriyetleri'nin yıkılışının ya da klasik söylemle reel sosyalizmin yıkılışının (Sosyalizm, Marksizm yıkıldı, çöktü, iflas etti diye lanse eden ve dillendiren, dillere pelesenk edilen burjuva söylemleri de kapitalist enternasyonalin ya da evrensel burjuvazinin -ve tabiî ki; onların uşaklarının, çanak yalayıcılarının, kuyruk sallayıcılarının, ayak takımının- resmî ideoloji ve resmî tarih yazımının bir örneğidir, tıpkı Batı merkezli ideoloji, oryantalizm gibi), daha açık ve en doğru ifadesiyle sosyalist görünümlü ülkelerdeki sistemlerin yıkılışının dünya ölçeğinde yarattığı en büyük sarsıntılardan biri de etnik, dinî, kültürel, kimliksel ayrılıkların getirdiği sorunların gün yüzüne çıkmasıdır. Bu durum, farklı

43 Ernesto Laclau, *Evrensellik, Kimlik ve Özgürleşme*, Çev: Ertuğrul Başer, Birikim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 17

coğrafyalarda farklı şekilde yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Görünen o ki, daha uzun süre yaşanacaktır.

Türkiye de bundan payını farklı şekilde almıştır. "Öncelikle neden 1990'lar? Bunun iki önemli nedeni var: ilk olarak 1970'lerle başlayıp 1980'de olgunlaşan dünya siyasal-iktisadî matrisindeki yeniden kodlamanın Türkiye için tayin ettiği dönüştürücü araç olan Eylül Darbesinin yarattığı genelde sosyal, özelde sosyo-kültürel ortamın bu yıllarla yüzünü göstermesi, yeniden şekillendirme (ya da düzleştirme) görevini keskin bir şekilde gerçekleştirmede doğrudan bir yol olan baskıyı tereddütsüz kullanan 12 Eylül askeri rejiminin birer tabu kıldığı kimi meselelerin o veya bu nedenle tartışılmasına zemin oluşturmuştur. Örneğin günümüzde kitle iletişiminin en önemli aracı halini almış olan televizyonların ve radyoların sayısındaki müthiş artış Alevilik'in toplumsal alanda ifade bulmasının mühim temellerinden biri olmuştur. Bunun yanı sıra, birbiri ardına kurulan dernek, vakıf ve açılan cemevleri başka ifade mekanları olmuştur. Alevi kimliğinin 1990'lar ile toplumsal alanda boy göstermesinin ikinci önemli nedeni, 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta Pir Sultan Abdal Anma Şenlikleri için şehirde bulunan yazar, ozan, karikatürist, müzisyen ve semah ekibinin kimi mensupları ile otel ve güvenlik görevlisi otuz yedi kişinin katledilmesidir. Bu tarih, Alevi kimliğinin bu olaya tepki üzerinden tartışılmaya, farklı Alevi gruplarının baskın hale gelerek kendi anlayışlarını merkeze alıp bu kimliği yeniden kurmaya soyundukları hareketli bir dönemin başlangıcıdır. Bundan başka, İstanbul Gazi Mahallesinde bir kahvehaneye düzenlenen silahlı saldırının ardından cemevinde toplanılması ile başlayan Gazi Olayları, Sivas Katliamına karşı oluşmuş tepkiselliği sürekli kılmıştır. Başkaca, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi koa-

lisyonunun bakanlarından Şevket Kazan'ın Alevi toplumunu ensest ilişki ile itham etmesi, Karacaahmet Mezarlığının bir kısmının belediyece istenmesi, cemevlerinin ibadethane olup olmadığı ve nihayet Aleviler'in azınlık olup olmadığı tartışmaları ve benzerleri. 1990'larla gözlenen söz konusu yükseliş neden bir boy gösterme yahut ifşa olarak tezahür etmiştir? Hele de Alevi inanışındaki gizlilik ilkesi düşünülürse. Sır neredeyse Alevi inanışının ontolojik dokusunun hammaddesi ve bu açıdan Alevilik için hem tarihsel hem de ilkesel olarak hayati önemde iken, Aleviler'in 1990'larla birlikte kendilerini neden açık ettikleri sorusunun cevabı: Aleviler, Aleviliğin üzerine oturduğu felsefeden bihaberdirler, Aleviler Alevilik nedir bilmemektedirler." [44]

"Alevilik, kırda yaşam bulmuş bir toplumsallıktır. 70'lerin sonları ve 80'lerin başları ile Türkiye'de gözlenen kitlesel addedilebilecek kırdan kente göç, Alevilik'in, bilişsel bir kategori olarak, bellek ve mekan yitirerek ahistoric bir karakter arz etmesini getirmiştir. Dedelik kurumu, şehre göçlerle işlevsizleşmiştir, ocaklar ortadan kalkmıştır. Bu nedenle, özellikle 1970 sonrası Alevi kuşağı bir yaşayış olarak Alevilik'ten bihaberdir. Kent, Alevilik için tarihsizleşmenin mekanı, bu nedenle de en fazla baskın ya da resmî olanın karşısındaki ötekiliğin belirlediği bir Alevilik retoriği üzerinden var olduğu mekan olmuştur. Alevilik'in kendini ifade edişi, başıbozuk bir buradayım çığlığından (retorikten) başkası olmamıştır, bu nedenle de manipüle edilmeye oldukça açıktır. Şimdilik önemsiz görünse de Ale-

44 Ali -Aydın Ördek- Barış Yılmaz, *"Alevilik, Aleviler ve Devlet Üzerine Düşünceler"*, Resmi Tarih Tartışmaları-2, Özgür Üniversite Kitaplığı 56, Ankara, 2006, s. 289-293

vilik, cemevleriyle yeniden mekansallaşıyor, kimi araştırıcı ve akademisyenlerin meseleye ilişkin ciddî çalışmaları da bir bellek tazeleme olarak alınırsa, Aleviler'in siyasal erk ile ilişkileri nedeniyle başarısızlığa uğraması çokça mümkün bir karşı hareket belirebilir." [45]

Aleviliğin de her siyaset gibi bir felsefesi vardır. "Aleviler-Bektaşiler (Alevilik-Bektaşilik A.Ç.), metafizik idealizmin tersine:

1) doğayı; nesne ve olayların rastlantısal bir yığını olarak değil, birbirine organik bağla bağlı ve bağımlı nesne ve olayların bir bütünü olarak görür.

2) doğanın; hareketsizlik ve değişmezlik içinde değil, her an değişip yenileşen ve gelişen bir süreç içinde olduğunu ileri sürer.

3) gelişme sürecinin; basit bir büyüme süreci olmadığını, niceliksel değişmelerden niteliksel değişmelere sıçramalarla geçen bir süreç olduğunu savunur.

4) gelişmenin; alttan üste doğru sarmal bir gelişim izleyerek gerçekleştiğini, nesne ve olayların içindeki çelişmelerden doğduğunu savlar." [46]

"Toplumsal maddî koşulların ortaya çıkarttığı her düşünce sistemi, iki şekilde yorumlanır. İlgili süreçteki egemen güçler o düşünceyi kendi çıkarına uygun bir şekilde yorumlar; yoksullar, mülksüzler veya proletarya da doğal olarak egemen sınıfların tam tersi bir tarzda tarihsel/sosyal olay, olgu, süreç ve veri-

45 *A.g.m.*, s. 293-294

46 Esat Korkmaz, *"Aleviliğin Felsefe Boyutu"*, Turabi Saltık- Suha Bulut-Tolga Ersoy- Esat Korkmaz- Turgay Ulu, Anadolu Alevi Kültü ve Sol'un Politikası, Sorun Yayınları, İstanbul, 2007, s. 74

leri yorumlamaktan yanadır. Kızılbaş düşünce sistemini incelediğimizde, bu fikriyatın sınıflı toplumlar döneminde mülksüzler tarafından oluşturulmuş olduğunu görüyoruz. Ayrıca, Kızılbaş fikriyatının kökleri uygarlık öncesi (sınıfsız) anacıl-ortakçıl toplumlara dayanmaktadır." [47]

"Egemen dine ve egemen yönetime bin yılı aşkın süredir aykırı inançta yol sürmüş ve devrimci muhalefet olmuş; mensupları çeşitli coğrafyalarda yüzlerce kere egemenlere başkaldırmış, kırılmış, diasporalar (sürgünler) yaşamış, toplu kıyımlara uğramış Alevilik siyasetinin felsefesi Materyalizmdir. Aleviliğe dindir, mezheptir; materyalizmle hiçbir ilgisi yoktur diyenler, bile bile ya da bilmeyerek bin yıllık bir başkaldırı ve muhalefet siyaseti olan Aleviliğin siyasetini siyasetsizleştirmeye hizmet etmektedirler. Çünkü Aleviliğin toplumsal ve siyasal tarih ve felsefesi ancak materyalist felsefe yöntemleriyle, diyalektik materyalizm içinde değerlendirmek zorunluluğu vardır. Başka bir yol yoktur. Aleviliğin bin yılı aşkın tarihindeki devrimci muhalefeti ve mücadelesini, F. Engels'in tarihsel materyalizm doğrultusunda bilimsel saptamalarıyla değerlendirmek gerekiyor: sınıf mücadelelerinin o çağda dinsel nitelik işareti taşımaları, çeşitli sınıfların çıkarları, ihtiyaç ve taleplerinin dinsel perde ardına gizlenmesi işin aslından hiçbir şey değiştirmez ve çağın koşullarıyla kolayca açıklanabilir. Genel feodalizme yöneltilmiş bütün saldırıların, her şeyden önce kiliseye karşı olacağı, bütün devrimci toplumsal ve siyasal örgütlerin de aynı zamanda ve esas din biliminden (teoloji) sapmış mezhepler olacağı açıktır. Ortaçağ boyunca koşullara göre kah mistik biçimde, kah açık mezhep biçiminde, kah silahlı ayaklanma biçiminde

47 Turgay Ulu, *"Mülksüzlerin Düşüncesi Kızılbaş-Alevilik"*, *a.g.e.*, s. 98

(İmam Hüseyin, torunu Zeyd ve oğlu Yahya, Hallacı Mansur, Baba İlyas-Baba İshak, Şeyh Bedreddin, Kalender Şah vb. her iki biçimde de örneklerden birkaçı gösterilebilir.-İ.K.) ortaya çıkıyordu." [48]

Reformcu Martin Luther'in köylüler savaşı karşısındaki tutumu, reformculuğun ve dinin özünü açıkça sergilemesi nedeniyle son derece anlamlıdır. "Burjuvalar ve prensler, soyluluk ve papazlar sınıfı, Luther ve Papa, yağmacı ve kıyıcı köylü çetelerine karşı birleştiler. Kudurmuş köpekleri gebertir gibi, gizlice ve açıktan açığa bunları parçalamak, bunları boğmak, bunları boğazlamak gerek diye haykırır Luther. Bu nedenle, benim aziz beylerim, bunları boğazlayın, bunları gebertin, bunları boğun, burasını, şurasını kurtarın. Eğer bu savaşımda ölürseniz, bundan daha kutsal bir ölüm olmaz. Köylülere acımak yok! Tanrının acımadığı, tersine, cezalandırmak ve yok etmek istediği kimseleri bağışlayanlar da isyancılara katılmışlar demektir. Sonra köylüler, eğer ötekini dinginlik içinde koruyabilmek için ineklerinin birinden vazgeçmek zorunda kalırlarsa, tanrıya şükretmesini öğreneceklerdir ve ayaklanma da prenslere, halkın ne kafada olduğunu, ancak zor aracıyla hükümet edebileceğini gösterecektir." [49]

Bu coğrafyanın "ötekileri", marjinalleri, hali hazırdaki hükümetin başındakinin (özelde direnişteki TEKEL işçilerine, genelde hak arayan, direnen herkese) söylemiyle ideolojikleri, zor aygıtının zorlayıcı unsurlarını yakından tanımaktadırlar; öteki-

48 İsmail Kaygusuz, *Görmediğim Tanrıya Tapmam Alevilik ve Materyalizm*, Su Yayınları, İstanbul, 2009, s. 15-16

49 Friedrich Engels, *Köylüler Savaşı*, Çev: Kenan Somer, Sol Yayınları, Ankara, 1999, s. 55

ler içinde yer alan ve devletlu kişinin betimlemesiyle fareler gibi mağaralarda, kimyasal gazlarla katledilen Dersimliler, Aleviler gibi. Kutsanma işi de ortodoksinin yılmaz savunucuları ve bekçilerine düşmüştür ya da yine hükümet başkanının sözleriyle duyarlı vatandaşlara, egemenlerin ve kontrgerillanın ifadesiyle de vatanseverlere! Kutsanma, her an ve her yerde farklı şekillerde meşrudur. Aşağılamadan linç kültürüne, asimile etmeden yok etmeye kadar her yol caizdir, fetvalarda da fermanlarda da katli vaciptir yazar, elbette ferman yazanlara "dağlar bizimdir" diyenler ve bunu her an her şekilde hatırlatanlar varlar ve var olacaklardır.

Engels'in sınıf mücadelelerinin dönemsel niteliğine dair tespitine kafa karışıklığını engellemek adına vurgu yapmak ve açıklama getirmek gerekmektedir. "Dinsel inancın bu dünyaya yönelişi -örneğin, Luther'e karşıt bir biçimde, tanrı önünde eşitlik fikrinden dünyevi eşitlik (ya da servet eşitliği) fikrinin çıkarılması- tam anlamıyla sınıfsal bir konumlanma olup, sosyo-tarihsel soruşturmaya açıktır. Ancak buradan kalkarak, dış dünyaya (bu dünyaya) yönelişe din-dışı motifler atfetmek, anakronizm tehlikesini bağrında taşır. Dolayısıyla:

a) Sınıfsal konumlanma ve mücadele, dinî inanç ve dinî vokabüler içinde cereyan edebilir. Bu mücadele, tarihin her döneminde rasyonel fakülteye dayanmak zorunda değildir;

b) Komünizm fikrinin rasyonelleşmesi, modern proletaryaya ait bir olgudur ve

c) Sınıf bilinci (yani, kendinin bilincine sınıf olarak varmak), bir öz-düşünüm etkinliği olarak, modern-tarihsel bir olgudur.

Böylesi bir ayrım, hem geçmişle düşsel değil, gerçekçi bir bağ kurmamıza hem de modern devrimci dilin özgünlüğünü vurgulamamıza olanak sağlar."

Resmî dinin (Ortodoks) ve halk dininin (Heterodoks) oluşumuna dair çeşitli açıklamalar olmakla birlikte temel nokta şöyledir: "kilise babaları *(her türden Ortodoks inancın temsilcileri ve yozlaşan Heterodoks inanç temsilcileri, değişen koşullarla tüm inanç temsilcileri- A.Ç.)* azınlığın çoğunluk üstündeki hâkimiyetini sağlamlaştırmak için canla başla çalışmışlardır. Resmî dinden ayrılan mezhepleri de kilise adamlarının yalanlarını anlayan emekçi halk kitlesi içinde doğduklarından ötürü, ezmişlerdir. Bu kilise babaları dini, köleler için yayıyorlardı. Efendiler de, kölelerden korktuklarından dolayı bu dini kabul etmişlerdir." [50]

"Dinsel inançlar ve onların içindeki mezhepsel bölünmeler bir çok ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. İçindeki anaerkil eşitlikçi ögeleri barındıran ve bunu çağın bilimsel birikimiyle yeniden yoğuran Alevilik de işte böylesi bir süreçten doğmuştur. Topraksız köylünün eşitlik taleplerini temsil etmiş, yüzlerce ayaklanmaya felsefî kaynaklık yapmıştır. Dünyevi ve uhrevi inançları, dinleri, tanrıyı, maddeyi ve varlığı felsefî açıdan sorgulamıştır." [51]

Alevilik kavramı Dersimliler açısından Kızılbaşlık olarak bilinip, kullanıldığını; ancak 1937-38 katliamından sonra Alevilik teriminin kullanılmaya başlandığını ifade etmiştim, bu bağlamda "Kızılbaşlık Anadolu Aleviliği'nin siyasî adıdır" [52] betimlemesi son derece uygun düşmektedir.

50 Maksim Gorki, *Küçük Burjuva İdeolojisinin Eleştirisi*, Çev: Şerif Hulusi, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, 1990, s. 100

51 Hüseyin Gül, *"Alevilik-Evrensellik-Sosyalizm"*, **SORUN** ***Polemik*** *Dergisi*, 33. Sayı, İstanbul, 2008, s. 99

52 Sırrı Öztürk, *Dersim Dersim... Gezi Notları- Dersim'in Nabzı*, Sorun Yayınları, İstanbul, 2007, s. 189

Dersim coğrafyası, Proto Dersim başta olmak üzere çeşitli kültürlere ev sahipliği yapmış, dünyaca tanınan ünlü filozoflar, bilginler burada yetişmiş, buranın kültüründen esinlenmiş, etkilenmiş ve yeni ürünler meydana koymuşlardır. "Yunan, Helen, Grek, Alan, Oset vb. medeniyetlere ilişkin birçok belirlemede Dersim bu medeniyetleri oluşturan kültürün kaynağı olarak sunulmuştur." [53]

"Tarih, Dersim insanına yıkıcı bir savaş, kıyım ve sürgünü de dayattı. Daha çok, bu dayatmadan yoksul halk etkilendi. Halkın bu yüzden sorunları da çözümsüz kaldı. Hegemonya ve dayatma bu sorunları doğurdu. Hegemonya karşısında kurtuluş tek tek değil toplu olacaktır. Çözümü halk toplu aramalı. Dersim halkı değişik halklarla bir arada yaşadı, onlarla birbirlerinin kültürlerini etkilediler. Mutluluğu, toplumsal adaleti, demokrasi bilincini, yurt sevgisini, kültürler arası barışı savunmaları ile hoş görülü *(hoşgörü, özünde bir lütfu ifade eder; oysa Kızılbaşlık geleneğinde farklılığı kabul, saygı, yaşatma, asimile etmeme, paylaşma anlayışı vardır, bu anlamda hoşgörü tabiri tam açıklayıcı olmaktan uzaktır, bugün gelinen noktadaki durumun farklılığı felsefenin gerçekliğini değiştirmiyor.-A.Ç.)* gelenekleri savunmaları, onların tarih ve kültür bilincini gerçekleştirdi. Bir halka ait tarih bilinci ve kültürün derinliği, halk yaşamında yer alan sözlü efsanelerde ve söylencelerde gizlidir. Halkın dili, şiiri, müziği, edebiyatı bu kültürle beslenmiş bir güçtür. Bu giz haksızlığa karşı tutumda gizlidir. Bu gizlilik sanatla açığa çıkartılacaktır. Dersim tarihini yaratan ve bize öğreten Dersim sanatıdır." [54]

53 Turabi Saltık, *Proto Dersim Kültürü Üzerine Tezler*, Sorun Yayınları, İstanbul, 2007, s. 10

54 *A.g.e.*, s. 20

Dersim kadim Ortaklık Toplum süreğinde, Kızılbaş-Alevi geleneğini yaşatıp günümüze getirmeyi başarabilmiş önemli bir örnektir. "Bugün İzmir'in Karaburun ve Ortaklar köyünde yaşayan canlarımız ilksel komünal / komünizan kültür-gelenek ve birikimlerini korumaya çalışmaktadırlar. Elbette emperyalist-kapitalist yabancılaştırma kuşatmasından kendilerini koruyabildiklerince" [55] örneği de son derece önemli olmakla birlikte Dersim birçok yönüyle farklılık arz etmektedir. "Çünkü, tarihi Dersim alanının bütün zamanların en acımasız katliamı olduğu kadar, kadim geçmişten bu tarafa üzerine çektiği, bitip tükenmek bilmeyen düşmanlığı da, baskı ve zulmü de anlaşılır kılı bilecek en önemli özelliktir bu. Dersim alanı, en eski çağlardan bu yana bir yerleşim yeri olmaktan çok, sarp ve yüksek dağları, devasa ormanlarıyla, dört yönden akıp gelen fetihçi, yağmacı akınlar karşısında tutunamayıp sığınacak yer arayanlara mekan olmuş bir sığınma yeri özelliğini taşıdığı açıktır. Bu bakımdan belli bir etniğe dayanmaktan çok değişik etniklerden halkların bir araya derlendiği, bir ihtiyaç kapısı olarak Anadolu'nun ve Yukarı Mezopotamya'nın kadim halkları, akraba kandaş topluluk mensupları olduğu anlaşılıyor. Dersim alanına gelenlerin bir özellikleri sığınma gereksinimi ile bu alana gelmiş olmaları ise diğeri de aynı doğa dini mensubu olmalarıdır ki, bu da onların çok kolayca bir arada kaynaşmalarını ve yaşamalarını sağlamaktaydı. Bu alana geldiklerinde, geldikleri yerin özgünlüklerini de beraberinde getirseler de, baştan beri burada oluşmuş güçlü bir temel vardır ve bu temel yapı içine ken-

55 Sırrı Öztürk, *"Neden Dersim Neden Kızılbaşlık"*, **SORUN** ***Polemik*** *Dergisi*, 37. Sayı, İstanbul, 2009, s. 105

di farklılıklarını da katarak hem dinamik hem de üretken olmasını sağlamıştır. Dinlerinin öngördüğü yaşama düzeni herkese ihtiyacına göre ilkesini temel alan ortaklığa dayandığı için daha baştan itibaren mülk ister devlet mülkü diye tanımlansın isterse özel mülk diye tanımlansın, Mülk Toplumu'na, onun örgütlü ifadesi olarak devlete ve nihayet bütün bu gelişmeye damgasını vuran ilk toplum çelişkisi, Emek Egemenliği'ne karşı hep zıtlık içinde konumlanmıştır. Ne geldiyse de başına, bütün zamanlarda, bu yüzden geldi. Dersim alanından baskı, zulüm, katliam ve nihayet sürgün hiç eksik olmadı." [56]

"Bütün zamanlara dayalı bu eksikliği hiç hissettirmemiş, egemenlik uygulamalarına müthiş bir karşı koyuş hep var olagelmiştir. Ne ki, gelmiş geçmiş bütün Dersimli'ye adeta değişmez olan bu kaderi değiştirememek dert olmuştur! Tabiî ki, bölgeye egemen olmuş ya da bölgeyi egemenlik alanı içinde gören gelmiş geçmiş bütün din / devletlere, hükmedenler de, akla gelebilecek her türlü zulmü, kıyımı ve sürgünü uygulamalarına karşın ateşin ve güneşin (IŞIĞIN) bu soylu çocuklarına boyun eğdirememişlerdir. Bu da onlara dert olmuştur. Dersim, Hatti-Hitit, Huri-Mitani, Urartu, Med, Pers, Artaksid (Armeni), Part, Sasani, Bizans, Selçuki, Osmanlı devletlerinin hükümranlık sahâlârı içinde görülegeldi. Ne ki, Dersim alanı, kadim geçmişten, Anadolu ve Yukarı Mezopotamya'nın ilk köy devrimlerinin oluşmasıyla birlikte, ona öncülük eden Kadın Atası'nın ilk kandaş OCAK süreğinden kopmamış bu süreği hep devam ettiregelmiştir. Tabiî ki her tarihsel uğrak noktasına, değişim ve

56 Haşim Kutlu, *"-Kızılbaş Meydanı- Dersim'den Maraş'a Uzun İnce Bir Yol"*, **SORUN** ***Polemik*** *Dergisi*, 35. Sayı, İstanbul, 2009, s. 51-52

dönüşüm yasasına uygun olarak o da kendisini evirerek, yeni şartlarda, o şartların getirdiği, dayattığı ihtiyaçlara cevap olacak değişimleri, evrimleri geçirerek süregelmiştir." [57]

"Dersim kabile ve boylarının etimolojik yapısı 14.000 yıllık tarihle ilişkilendirilmektedir. Bu dönemin sınıfsız toplumu demek olan ilksel komünal ortaklaşma toplumu dönemini yaşayan Dersim; yüzlerce yıldan beri onlarca halkın ve dilin, inancın, kültürün yaşadığı tam bir diller, dinler, ve halklar diyarı coğrafyası olmuştur. Kabile toplumunu yaşayan Dersim'in ve insanlık tarihinin en eski gelenek ve kültürünü Dersimli kabile ve boyların arasında görebiliriz. Antik çağdan günümüze bu kültüre ait, en eski geleneklere baktığımızda karşımıza şaşırtıcı olgular çıkmaktadır. Bu kültürel olguların, inançların ve tapınışların insanlık tarihinin en eski kültürleri arasında yer aldıklarını görmekteyiz. Proto Dersim kültürünün önemi buradan gelmektedir." [58]

"Dersimliler arasında ana unsur insana duyulan saygı ve sevgiden kaynaklanıyordu. Onlar kültürlerini doğadan almışlardı. Dersim doğası, Dersim halk yaşantısını beslemişti. Dersim doğası, halkın yaşamını ve ilişkilerini emziren gerçek hayattı. Dersimlilerin hayatı, toplumsal yapıda da insana verilen değer anlayışına, halkın yaşamına ve ilişkilerine dönüştürülmüştü. Dersim'de insan varlığı buzul dönemine dayanır. Son buzul döneminin bitmesiyle M.Ö. 12.000 dolaylarına dek dayanır. Dersim'de otokton (yerleşik) halklar yaşıyorlardı. Dımılilerdi, yerleşik o halklar. Pek çok değişik boydan meydana geliyorlardı. Dersim'e başka bir yerden gelmemişlerdi. Çok sonra-

57 *A.g.m.*, s. 52

58 Turabi Saltık, *a.g.e.*, s. 95

dan bu coğrafyaya gelen pek çok halk da Dımıliler içerisinde etnik konsüldasyonlarını pekiştirdiler. Sınıfsız toplum yapısı Dersim'de ortaçağ sonlarına dek sürmüştür. İlkel *(ilksel daha doğru, gerçekçi ve betimleyici olabilir.- A.Ç.)* bir eşitliğin hüküm sürdüğü sınıfsız toplum yapısı Dersimliler arasında 15., 16. ve 17. yüzyıllara dek geldi. İlkel toplumun en alt birimi olan klanların başat özellikleri arasında görülen totemik, egzogamik, demokratik (kaba bir demokratik) yapı ve ayrıca malların ve mülkiyetin kolektif olması Dersim'de uzun yüzyıllar yaşamıştı. İlkel meta üretimi ve ilkel ticaret yeni gelişmekteydi. Dersim Dımılı toplumunun kültürlerinde bu toplum normları kalıntıları hâlâ günümüze dek getirilmiştir. Ve bugün Dımılı kültüründe görülen pek çok geleneksel yaşam tarzları, inanç ve kültür dizgeleri, ilkel toplum döneminden kalmadır. Dersim'de komün yaşamının, malların ve ticaretin, ilkel üretimin çözülmesi birkaç yüzyıl öncesine dayanmaktadır. İlkel komün yaşamının ve yapısının Dersimli Dımılıler arasında bu denli uzun sürmesinin pek nedenleri vardır." [59]

"Dersim en başından beri kapalı bir toplum ekonomisi yaşamıştır. Coğrafi konumu ve doğası ile Dersim dış saldırılardan ve dış etkileşim ilişkilerinden kendini korumuş, kültüre; Dımılı kültürüne bir koruyucu kale görevi olmuştur. İlkel anlamda kendi ilkel meta üretimi ve paylaşımı Dersimli Dımılı boylara yetmiştir. Ürün fazlalığına Dımılıler çok uzun yıllar gereksinim duymadan var olan ilkel meta ticaretiyle kendi kendine yetmişlerdir. Ayrıca Dersim coğrafyası ve Dımılıler yüzyıllar boyu bu doğal kale görevi gören Dersim dağları arasında pek çok istila ve saldırılara maruz kalmıştır. Ancak bu saldırıları yapanların

59 *A.g.e.*, s. 96

kültürleri ve kendileri uzun yüzyıllar Dersim'de etkili olamamıştır. Dımıliler bu saldırılar karşısında dağ doruklarına ve derin vadilere sıkıştı, üretim araçlarını da geliştirememişlerdir. Üretim araçları değişmeyince, üretim de değişmedi ve komün yaşamı Dersim'de uzun yüzyıllar devam etmiştir. Toplumun ilkel komünal yapısı, sınıfsız yapısı uzun yüzyıllar korunmuştur. İşte Dersim'de sınıfsız komün yapısına ait eşitlikçi gelenekler bugüne böyle ulaştırılmıştır." [60]

"Dersim Dımıli toplumsal yapısını koruyan ve düzenleyen yasalar, sözlü kurallarla bugüne gelmiştir. Onların yazılı kuralları yoktur. Hiçbir zaman da yazılı kuralları olmamıştır. Ama sözlü toplumsal kuralları sıkı sıkıya üstlenmişlerdir. Toplumsal yasaları belirleyen Halk Meclisleri anlamına gelen, Dersim kabilelerinin ileri gelenlerinden oluşmuş olan Halk Kurultaylarıydı. Kabilelerin tüm sorunları burada çözülmüştür. Bu gelenek çok sonraları; 13., 14. ve 15. yüzyıllarda başlayan Dersim Kızılbaş Alevi Cem'lerindeki Halk Mahkemeleri geleneğine dönüştürmüştür. Halk Meclisleri yasaları; mülkiyetin kolektif olduğu, eşit ve demokratik olan yönleri komünal toplumda ortaya çıkmıştır. Çok uzun yüzyıllar Dersim Dımıli merkezi bir devlet yapısına sahip olmamalarına karşın, toplumsal ilişkileri düzenleyen Halk Meclisleri vardır. Bunlar Dımıli kabilelerinin demokratik kabile konfederasyonları gibi işlemişlerdir. Buralarda halkın yaşamına yönelik çeşitli kararlar alınmıştır ve bu kararlarda kadınlar söz sahibi olmuşlardır." [61]

60 *A.g.e.*, s. 96-97
61 *A.g.e.*, s. 97

Aleviler ve Kemalizm

Dersim, tarihi boyunca hep kırımlarla, yok etmelerle, kirli savaşlarla, kendilerine yapılan iğrençlik, aşağılama söylem ve uygulamalarıyla yakılmış, yıkılmış, yok edilmiş, Halkı asimilasyon, diaspora, yakma, yıkma, talan, işkence, tecavüz, psikolojik baskı gibi her türlü baskı ve şiddet yöntemlerine maruz kalmış, maruz bıraktırılmış; ancak buna rağmen kültürünü sürdürmeyi başarmış bir geleneğin sürdürücüsü olarak egemenlerin kanlı ellerine bulanmaya her zaman açık bir potansiyele sahiptir. Ancak zamanla ve de özellikle kırdan kente göç sonrası gelişen süreçte zorlamanın bir yönü, kabul edilmeyen egemen sınıf kültür ve anlayışının zamanla içselleştirilmesini, benimsenmesini, olmadığı taktirde kabullenilmesini getirmiştir. Bunun temel nedeni en temel insani hak olan yaşama hakkıdır. Zira Aleviler, Dersimliler binlerce yıldır yaşam hakkından mahrum bırakılmış bir topluluk olarak yaşam hakkını sağlayan veya sağladığı sanılan düzene uyum sağlamayı, genel anlamda, tercih etmişler ya da tercih etmek zorunda kalmışlardır. Bu durum, Balkanlar'daki Alevi kitle için de geçerlidir. Özellikle Bulgaristan özelindeki şahsi gözlemlerim bunu açıkça göstermiştir (bundan habersiz olan ya da olmak isteyenlerce de ağır biçimde ve haksız olarak eleştirilmişler ve hâlâ da eleştirilmekte, Bulgar yalakası olarak nitelendirilmekte, çoğu zaman ve durumda da Türk, Müslüman kesimce farklı görülmekte ve dışlanmaktadırlar). Söz konusu durum, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e(?) geçişte kendisini daha da belirgin hale getirmiştir. Osmanlı Devleti'nde kaybedilen yaşam hakkının Cumhuriyetle kazanılacağı umulmuş ve düşünülmüştür. İlerleyen süreçteki pratik her ne kadar bunun tersini gösterse de Aleviler bu anlayışı günümüzde de terk edememiştir. Bunun korku ile açıkla-

nan bir bölümü bir yana, diğer yandan asıl etkenin sınıfsal temelli olduğu gerçeği gün gibi ortadadır. Kapitalist üretim ilişkilerinden bir biçimde pay alan, kapan ile proleter olarak yaşamını idame ettiren Aleviler arasında eşyanın doğası gereği, egemen sisteme karşı tavır alışta farklılıklar vardır. Bu doğal bir süreci ifade ederken, buna rağmen, söz konusu sınıfsal pratikler ortada iken kendi kültürüyle paradoksa düşmemek adına (pratikte düştüğü kesindir ve çoğu zaman farkındadır; ancak solun genel profili gereği kılıf uydurmakta da üstlerine yoktur; ancak bu bir anlam ifade etmez, zira, dönekliğin teorisi olmaz pratiği olur!) kendisini ilerici, demokrat, Marksist olarak ilan eden, ifşa eden, yansıtan, tanımlayan, etiketleyen birçok kişinin olması düşünülmesi gereken asıl konudur. Kapitalizmin zafer çanları çaldığı dünyada ve bunun yerel yansıması olan T.C.'de de sol etiketli sol olmayan çizgiler piyasada reytingi bol olan ve alıcısı da çok olan, sistemle de konsensüs içerisinde solu zehirlemeye, devrim ve Marksizm'e ket vurmaya, sistemle bütünleştirmeye uğraşmaktadırlar. Bazı televizyon, gibi basın yayın patronları gibi burjuvaların safı belli iken; küçükburjuvalarınki muğlak gözükmektedir. Küçükburjuva, sosyaldemokrat anlayış her türlü sömürünün, günümüzde kapitalist sömürünün ve pisliklerinin sınıf uzlaşması yolu ile örtülebileceğini vaaz etmiştir ve bunu günümüzde de sürdürmektedir.

"Kapitalist rejim, insanları; zulmedenler, zulüm görenler, uzlaştırılması mümkün olmayı uzlaştıranlar diye bölümlere ayırır. Kaldı ki kanıtlanan bu itiraz edilmez şeyi hatırlatmaya gerek bile yok denebilir. Ama yine de hatırlatmak ister. Çünkü, hayatta çabucak rahat bir mevki sahibi olmak isteyen bir çok genç bu acelenin kendilerini geçmişe doğru sürüklediğini belki de anlamıyorlar. Yine anlamıyorlar ki, sürüklendikleri geçmiş

kanlı bir meydanda bütün pervasızlığı ile gemi iyice azıya almıştır. Hümanistler ve arabulucular, uzlaştırıcılar bu kanlı meydanda insanın içini titreten birer soytarı rolü oynarlar." [62]

"Biliyoruz ki burjuvazi, kişi üzerinde sürekli ve çeşitli etkiler yaparak, mesleği sosyal zıtlıkları uzlaştırmaktan ibaret olan bir insan tipi yaratır. Küçükburjuvaların kendi marazlı organlarından çıkan zehirle zehirlenmeye karşı kendilerini korumak gibi doğal bir zorunluluğun yetiştirdiği insandır bu. Bu insan okumuştur, düşünceleri az çok ustaca anlamasını bilir. Küçükburjuvanın sahte dünya görüşünün felsefî temelleri birbirini çürüttüğü zaman da bu düşünceleri bozmasını bilir. Biliyoruz ki, küçükburjuvanın ikili bir ruhu vardır, başka türlü olamaz. Günlük hayatta ve eylemde kaba ve pervasız bir maddecilikten yanadır; teoride ise, idealizmi salık verir, öğretir. Uzlaştırıcının her soydan ve her türlü zıtlıkları öğrenmesi, bu küçük, ama tamamıyla açık olan zıtlığı gizlemeyi becermek içindir. Bu uzlaştırıcının ya da arabulucunun ödevi, genellikle bütün insanları, özellikle bu meslekte kendilerinden önce gelenler tarafından bulunan dolaşmış düşünceler yumağını namuslu bir şekilde çözmek isteyenleri, gerçek konusunda aldatmak, hatalara sürüklemektir. Bu karışık düşünceler yumağı, tümü ile küçükburjuvazinin varlığını haklı göstermekle kalmaz, manevi bakımdan gerçeğin bütün etkilerinden tamamıyla uzak olduğunu öne süren hür düşünür küçükburjuvanın varlığını da meşru göstermek iddiasındadır. Aldatmanın, hataya sürüklemenin başlıca yolu, aklı; çözümü imkansız kabul edildiği halde, yine de kılı kırk yaran soyut teorik muhakemeler konusu olmakla devam

62 Maksim Gorki, *a.g.e.*, s. 45

eden ezeli sırları derinleştirmeğe yöneltmektir. Uzlaştırıcı da ara sıra bu soyut teorik muhakemelere girişir. Bunu ne ödev diye, ne de zekasının derinleşmesi ihtiyacı diye yapar. Meslek alışkanlığı ile, hatta, çoğu zaman yapacak daha iyi bir şey bulunmadığından ötürü yapar." [63]

Küçükburjuvanın en önemli özelliği de "çok az çalışmak, çok az düşünmek ve daha çok yemek. Öyle bir hasta insan tipidir ki küçükburjuva, ciddî bir biçimde öğrenilen düşünme tekniği, onda düşüncenin gelişmesini durdurur. Olayların etkisiyle kendisine yabancı bir takım düşünceleri benimsediği olur. Ama bu düşünceler onu hasta eder. Örneğin bir cilt hastalığına tutulmuş gibi, sanki böbreklerinde taş varmış gibi olur. O zaman din, karamsarlık, içki, sefahat, rezalet çıkarma vb. gibi hastalığı, sancıları dindiren ilaçlara sık sık başvurur." [64]

Bugün solun içinde bulunduğu durumu da belirtmesi açısından son derece önemli olan bu satırları Alevi kesimin geneli için uyarlarsak bir sakınca olmayacağı kanaatini taşımaktayım. Genel olarak Türkiye'de ve özelde Alevi kitleler üzerindeki bu durumun kaynağını küçükburjuva ideolojisi ve resmî ideolojiden kopamayışla açıklamak mümkündür. Kemalizm ile uzlaşmak adına her türlü maskeli baloyu sergilemekten kaçınmayan, kültürüne ve felsefesine ihanet eden her türden genel anlamda Marksist ve konumuz bağlamında Alevi, Dersimli zat-ı muhteremlerin saflarını bildikleri sürece sorun kısıtlıdır; ancak solu baltalamak adına söyledikleri her söz, yaptıkları her eylem felsefesine ve kültürüne, sınıfına sadık onurlu kişilerce açığa çıkarılmalı, gerçekler açıklanarak yalanlarla kişilerin ve

63 *A.g.e.*, s. 46-47

64 *A.g.e.*, s. 8

toplumun manipüle edilmesi engellenmelidir. Zira, "Kemalist rejim Komünist, Kürt, Kızılbaş (3K- KKK) denilince ya da bu üçlüyü karşısında görünce titreyip kendine gelmeye başlar." [65]

Asıl korkusu, ezilenlerin-sömürülenlerin birleşerek iktidara yürümesidir! Bu yüzden de burjuva resmî tarih anlayışına, resmî ideolojiye sıkı sıkıya sarılır. Asıl sorun, egemenlerin bu silaha sarılması değil; ezilenlerin kraldan çok kralcı olma anlayışı ile aynı silaha daha sıkı sarılmalarıdır. Resmî ideolojiyle hesaplaşmayan, öyle bir derdi olmayan her hareket yerinde bocalayacak, patinaj çekecek ama hareket edemeyecek, bir süre sonra da gericileşecek, sistemcileştirilecek, hatta kendiliğinden sistemleşecek ve düzenin bir parçası, onun "korucusu", kollayıcısı ve geliştiricisi olup çıkacaktır. Kendi tabularını yaratmaktan kaçınamayacak, kurtulamayacaktır. Leninist terminoloji ile, "sosyaldemokrasi bir küçükburjuva hastalığıdır" desek pek yanılmış olmayız herhalde? Sosyaldemokrasinin de, sistem içi kalmak, sistem dışına çıkmamak için Makyavel'i kıskandıracak derecede her yolu mubah kabul etmek gibi tabuları vardır.

"Resmî tarih- resmî ideoloji her tabu gibi dokunulmazdır. Dokunulmazlıkla beslenen devlet için bu korunma temel amaçtır ve kendi içinde karşılıklı bir beslenme durumu söz konusudur. Kutsallığın çok katmanlı yapısından ötürü tutarsızlığa mahkum olması tabulaştırma tarafından maskelenmektedir. Bu maskeleme yeni bir din olgusu ile karşı karşıya kalmamızın da bir göstergesidir ve bu öyle bir maskedir ki yalnızca yaratılışı değil, yaratılışı yeniden üreten gelecek zamanı ve şimdiki zamanı da belirler. Bu nedenle resmî tarih sadece geçmişi değil,

65 İsmail Arguvanlı, *"Alevi Bektaşi İsimleri Neden Sakıncalı? Sünni İslâm gibi Alevilikte Devletleştiriliyor mu?"*, **SORUN *Polemik*** *Dergisi*, 3. Sayı, İstanbul, 2002, s. 67

geleceği de anlatır ve her gelecek, düne dönüşmek üzere olduğu şimdiki zamanda yeniden kurgulanarak, gerçekliği manüple edilerek resmî tarihe eklemlenir. Ne var ki, bu türden olgular resmî tarihin temel argümanlarını oluşturmaktan ziyade onları destekleyen nitelikleriyle daha fazla dikkat çekerler." [66]

T.C.'nin resmî ideolojisini oluşturan Kemalizm ya da Atatürkçülük kapitalizmin, emperyalizmin programı, resmî ideoloji pragmatizminin adından başka bir şey değildir!

"Kemalizm, Sosyalizm (sosyalist görünümlü- A.Ç.) içindeki Truva atıdır. Sosyalist ya da sol olması bir yana ilericiliği bile tartışmalıdır (tarihselden güncele artık tartışılacak bir yanı olmadığı, gericiliğin kalesi olduğu bilimsel veriler ışığında pratikçe de kanıtlanmıştır-A.Ç.), ortaya çıkışının ilk yıllarında tükenmiş bir ideolojidir. Ama, 1920'lerden günümüze Kemalizm kendisini halkçı, ilerici, solcu olarak sunmuştur. Bu sunuş tek başına olsa belki bu kadar etkili olmayabilirdi, ama özellikle geçmişte solun içinde bulunmuş ya da kendisini tümüyle kendinden menkul bir solculuğun şeceresine dayandırmış kimi solcular da Kemalizm ve Mustafa Kemal'e sürekli gerici müdahalelerle kösteklenmiş, kısır bırakılmış; ama ilerici olma çabasını, mücadelesini asla elden bırakmamış özgün bir sol hareket olarak referans verince, devrimci hareketin her yükseliş döneminde Kemalizm, kabaran muhalefeti ya teorik olarak etkisi altına almış ya da önemli bir bölüğünü kendi örgütsel formlarının herhangi birinin mutedil sularında istihdam etmeyi başarmıştır." [67]

66 Tolga Ersoy, *Resmi Tarih Polemikleri*, Sorun Yayınları, İstanbul, 2007, s.21

67 Osman Özarslan, *Kemalizm Sovyetler Sosyalizm*, Ceylan Yayınları, İstanbul, 2008, s. 23-24

"Kemalizm, yalnızca hâkim sınıfların resmî ideolojisi olmakla kalmıyor, o aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti devletinde radikal dönüşümler gerçekleştirme, bir devrim gerçekleştirme iddiasıyla ortaya çıkan sol akımlarıda bütün tarih boyunca etkiliyor ve ve hâlâ da etkiliyor. Türkiye solu çok uzun yıllar esas olarak kendini, esasta antiemperyalist olarak değerlendirdiği Kemalizm'in, onun biraz solundaki bir tamamlayıcısı ve müttefiki olarak kavramıştır; pratik siyasette teorideki kimi doğru eleştirilere rağmen ve Kemalist diktatörlük tarafından adeta devrevi kampanyalarla baskı altında tutulmasına ve ezilmesine rağmen onun kuyruğu olmuştur." [68]

Kemalist rejim tarafından başına felâketlerin en büyüğü getirilen Dersimliler'e, Aleviler'e (ve solculara) en güzel cevabı ilk olarak yine bir Çorumlu, bir devrimci İbrahim Kaypakkaya vermiştir. Sol cenahımızın bunları iyi incelemesi bir zorunluluktur. Kaldı ki, bu tespitler, bilimsel yayınların, Marksist klasiklerin sınırlı bulunduğu, tarihsel koşulların şekillendirdiği kültürel gelişmişliğin kısıtlı olduğu bir dönemde, 1972'de yapılmıştır. Geçen süreçte teorik anlamda bunu ilerleten ve aşan tespitler yapılmış ve bilimsel gerçekler açığa çıkartılmıştır; fakat pratikte kopuş ne yazık ki gerçekleşememiştir. Türkiye solunun en büyük belası, önünü tıkayan, gelişmesini engelleyen, ilerlemesine ket vuran, sınıf mücadelesini ve devrimi öteleyen, erteleyen, kesen, sosyalizmin gerekliliğini ve zorunluluğunu hasır altı eden, devrimci kalkışmaların başarısızlığa uğramasında önemli bir etken olan şey budur. Tabiî ki görmek isteyenle-

68 H. Yeşil, *Kemalist Devrim?*, 1. kitap, Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2000, s. 10-11

re! Nâzım Hikmet gibi sol adına önemli bir şahsiyetin bile, *Kuvayi Milliye Destanı ve Onbeşlerin Ölümü*[69] adlı şiirin birbiriyle paradokssallığı bu duruma bir örnektir. Aynı şekilde Stalin'in ölümünden hemen sonra 1953 yılında yazdığı ve onu öven şiiri ile Sovyetler Birliği'ndeki anti-Stalinci anlayışın resmîyet kazanmasından sonra 1961 yılında kaleme aldığı şiiri[70] solun resmî ideoloji, resmî tarih ile ilişkisini göstermesi açısından son derece önemli bir örnek oluşturmaktadır.

Kemalizm'in dışı kimi yakar bilinmez ama içinin solu yaktığı kesindir. Zira, şeylerin bir dış görünüşü bir de iç yansıması vardır. Bu anlamda, kağıt üzerinde yazılı olan ve veya olması gereken ile gerçekte olan ve veya uygulanan farklılık arz edebilmektedir ve böyle olması, diyalektiğin işleyiş yasası gereği de gayet doğaldır. Bu bağlamda, belirtilen olgusal realitenin yaşadığımız topraklardaki anlamı ve yansıması da olması düşünülen, tasarlanan, istenen, tahayyül edilen, formülleştirilenin dışındaki gerçekliği ve pratiği de farklı şekilde olmakta, gelişmekte ve kendini tekrarlasa da yenileyerek, yenileştirilerek sürmektedir. Tarih, her sabah yeniden yazılmaktadır; ancak doğru tarihi, tarihi yapanlar yazacaktır. Gerçekler, göründükleri gibi olsalardı bilime gerek kalmazdı; gerçekleri açığa çıkaracak olan da tarihi yapanlar ve yapacak olanlardır!

Türkiye'de resmî ideoloji pratiği, "reel Atatürkçülük: kim güçlüyse, aracın direksiyonunda kim varsa Atatürkçü odur ve onun yorumu gerçek Atatürkçülüktür. Reel Atatürkçülük, Amerikancılıktır, Amerikan üsleridir, NATO'culuktur. Ko-

69 Osman Özarslan, *a.g.e.*, s. 22-23

70 H. Yeşil, *Stalin Eleştirileri Üzerine*, Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1990, s. 183-185

re'ye, Somali'ye, Afganistan'a vb. asker göndermektir. Bağnaz milliyetçiliktir, devleti kutsayıp fetişleştirmektir. IMF'ciliktir, ülkenin geleceğini çok uluslu denilen şirketlerin (emperyalizmin) insafına terk etmektir, cuntacılıktır, militarizmdir, yurt dışındaki imamların maaşını Suudi Rabıta örgütüne ödetmektir, aydınlanmanın, demokratikleşmenin, sosyalizmin önünü kesmek üzere devlet desteği ve olanaklarıyla dinci gericiliği besleyip, sonra da irtica ile mücadele adı altında postmodern darbe yapmaktır, sosyalizm düşmanlığıdır, özgürlük ve demokrasi fobisidir, iç ve dış düşmansız yaşayamamaktır, farklı düşünenin hain, muhalifin düşman sayılmasıdır, toplumun spekülatörler ve rantiyeler tarafından rehin alınmasıdır, ülkenin varını yoğunu özelleştirme adı altında yağmalamaktır, Kürt varlığının inkarıdır, muvazaa partileriyle halkı oyalayıp demokrasi oyunu oynamaktır, Susurluk'tur, Şemdinli'dir." [71]

Bunlara ek olarak söylemek gerekirse, reel Atatürkçülük, reel Kemalizm, reel resmî ideoloji pratiği; Şeyh Said, Koçgiri, Dersim, 6-7 Eylül, 27 Mayıs, 12 Mart, Darağacında Üç Fidan, Nurhak, Kızıldere, İbrahim Kaypakkaya, 16 Mart, 77 1 Mayısı, Maraş, Çorum, 12 Eylül, Diyarbakır, Sivas, Gazi Mahallesi, Uğur Mumcu, Metin Göktepe, Uğur Kaymaz, Ceylan, Engin Çeber katliamları, Ergenekon, sayısız failî belli meçhuller, 1 Mayıslar, hak aramaya, düşünmeye, eleştirmeye, sorgulamaya, gerçekleri ifade etmeye karşı baskı, şiddet, terör, Aleviliği (Kürtlüğü inkardan sistemcileştirmeye, tabiri caizse evcilleştirmeye geçiş yaşanırken aynı şey Aleviler için uygulanmaya ça-

71 Fikret Başkaya, *Reel Atatürkçülük*, Özgür Üniversite Kitaplığı 60, Ankara, 2007, s. 34

lışılmakta, devlet politikasının bir ayağını bu teşkil etmektedir) inkar, olmazsa içini boşaltıp zararsız-sistemle uyumlu hale getirme, Alevi kimliğini tanımama, aşağılama, hor görme, yalan üretme, yayma, dışlama, ötekileştirme, asimile etme, yakma, yıkma, yok etme ve bunun gibi daha birçok şeydir.

Bahsedilen olgu, Türkiye'de bir siyasal ritüel oluşturmuştur. Bu siyasi ritüel-kültür, "esas itibariyle 1920–1938 döneminde oluşmuş, rejimin tüm kurumlarına derinlemesine sirayet etmiş, bugün de belirleyici olmaya devam eden 'tuhaf' bir kültürdür. Yakın tarihin baştan aşağı tahrif edilip, ihtiyaca göre yeniden 'inşa edilmiş' bir versiyonuna, Mustafa Kemal'in putlaştırılmasına, devletin kutsanmasına dayanmıştır. Böylece Eski Rejim kendini yepyeni bir şey olarak sunmayı başarmıştır. "Yenilikçi" Osmanlı bürokratik elitinin devamı olan egemen bürokratik elitin ve hâkim sınıfın diğer unsurlarının [Ticaret ve sanayi burjuvazisi, toprak ağaları] çıkarlarını gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Yeniliği, farklılığı, moderniteyle ilgisi görüntüden ibarettir. Eski'nin yepyeni bir şeymiş gibi sunulabilmesini sağlayan da, ülkenin geçmişinde bir modernite devriminin yaşanmamış olmasıdır. Cumhuriyet aydınlanması denilen de tam bir safsatadır. Tartışmayı yasaklayan, farklı düşünceyi düşman sayıp lânetleyen, muhalifi şeytanlaştırıp cezalandıran, kişiye tapınmaya dayanan, bir dizi 'laik kutsallıklar peydahlayan', toplumu 'adam edilmesi gereken' bir nesne olarak gören bir rejimin modernite ve aydınlanmayla gerçekten bir ilgisi olabilir miydi? Eğer bir aydınlanma devrimi yaşanmış olsaydı, Eski Rejimle bir hesaplaşma ve kopuş söz konusu olsaydı, hem topluma böylesine bağnaz bir resmî tarihi ve resmî ideolojiyi dayatmak mümkün olmaz, hem de söz konusu resmî tarih ve resmî ideoloji bu kadar uzun ömürlü olmazdı. Osmanlı döneminin

yeniliklerinin, Cumhuriyet döneminin inkılaplarının asıl misyonu, Eski olanı yeni bir retorik ve kimi yeni kurumlar ve mekanizmalar marifetiyle yeniymiş gibi sunmaktan ibaretti ki, bu işte başarılı olduklarını teslim etmek gerekir. Herhalde modern tarih çağında kişi kültünün böylesine etkin ve etkinliğin bu kadar uzun ömürlü olduğu bir başka "modern" toplum olup-olmadığını araştırmak ilginç olurdu. Her şeye kâdir bir kurtarıcı, koruyucu, kurucu, eğitici-yetiştirici [mürebbi], yol gösterici, bağışlayıcı, vasi, tek ve şaşmaz, en büyük [Atatürk] ve onun ne dediğini, neyi arzuladığını, neyi istemediğini bilen, onun adına konuşan bir 'cumhuriyet aydını', 'modern ulemâ' taifesi. İşte 'Modern Türkiye' denilen böyle bir şey... [Ebedî] Şef, parti, devlet, millet özdeşliğine veya 'birliğine' dayanan bir rejim, modernliğin [çağdaşlığın] timsali sayıldı. Yönetici elit millet dediğinde de kendini kastediyordu. Bütün bu zaman zarfında halkın 'işe karıştırılmaması' kuralı geçerliydi. Halkın politik sürece dahil edilmemesinin gerekçesi de hazırdı: Halk cahildi, eğitilmesi ve 'olgunlaşması' 'yetiştirilmesi', 'rüştünü ispat etmesi' gerekiyordu. Onu eğitecek olan [mürebbi] de kendileriydi. Diktatörlük döneminde oluşturulan yapıda kayda değer bir değişiklik söz konusu olmadan 1946'da çok parti sistemine geçiş, gerçek anlamda bir çok partili sistem anlamına gelmiyordu. O zamana kadar bütünüyle siyasi sürecin dışına atılmış halk kitleleri, bundan böyle muvazaa partileri veya taşeron devlet partileri ve seçimler aracılığıyla manipüle edilecekti. Aracın rotasını tek parti diktatörlüğü döneminde olduğu gibi yine asıl devlet partisi belirlemeye devam edecekti. Halk henüz mürebbilerin rahle-i tedrisinden geçmemişti, korunmaya ve kollanmaya ihtiyacı vardı. Halk henüz yeterli eğitimi alıp, 'olgunlaşmadığına' göre mürteciler, teokrasi yanlıları, kızıl komünistler,

kim bilir belki de liberaller onu aldatabilirdi... Aslında bu anlayış 'modern koloniyalizme' özgüdür ve bugün de geçerli ama artık köprülerin altından hayli su aktığı da bir vakıa... Nasıl İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş Eski Rejimden bir kopuş değil idiyse, diktatörlükten 'demokrasiye' geçiş de bir kopuş değildi. Can sıkıcı ve rahatsız edici olan husus, rejimin hiçbir zaman tartışma konusu yapılmaması ve esas itibariyle 1920-1938 döneminde oluşturulan siyasi kültürün varlığını ve etkinliğini bugün de sürdürmesidir. Aslında bu durum kişi kültüne, 'ulu öndere' tapınmaya dayalı eğitim sisteminin doğal sonucudur. Diplomalı kesimin bilincinin resmî tarih ve resmî ideoloji tarafından dumura uğratılmasıyla, iğdiş edilmesiyle ilgilidir. Ulu önder tüm soruların cevabını peşinen ve 'ilelebet' verdiğine ve gidilecek yolu da gösterdiğine göre, ortada tartışılacak bir şey kalır mıydı? Velhasıl mürebbilere ve diplomalı taifeye iz sürmekten başka yapacak bir şey kalmıyordu... Rejimi tartışmaya cesaret edenler rejimin kutsallarına saldıran 'yıkıcılar', değilse "düşmanlarımız hesabına çalışan ajanlar" olabilirlerdi ki, Cumhuriyetin 'sükûn sağlayıcı takrirleri onlara gereken dersi verirdi. Bu durum son dönemde gündemde olan ve bir süre daha gündemde kalacağa benzeyen Ergenekon Operasyonuyla bir kez daha doğrulandı. Sivil ve militer bürokrasi, akademi ve iş dünyası içindeki darbecilere yönelik operasyona özellikle diplomalı kesimin verdiği tepki, tek parti diktatörlüğü döneminde oluşturulan siyasi kültürün bu kesimin bilincinde ne kadar köklü bir yer edindiğini ortaya koyuyor. Elbette operasyonun mahiyeti hakkında da kafalar karışık ve böyle bir siyasi kültürün geçerli olduğu koşularda bu anlaşılmaz bir şey değil. Türkiye'de darbecilik ve darbeci gelenek rejime ve onun mantığına içkin bir özelliktir. Başka türlü söylersek, TC'de darbeler reji-

min 'olağan halidir'. Dolayısıyla genel durumdan bir sapma veya istisna değildir. Netice itibariyle Cumhuriyet de bir darbeyle kurulduğuna göre, rejimin darbelerle yol alması neden şaşırtıcı olsun?" [72]

Bu hazin tabloda genel anlamda solun, özel anlamda Aleviler'in sağlı "sol"lu devlet partilerinde, resmî ideolojinin ve muvazaalarının temsilcisi olan örgütlerde, partilerde, oluşumlarda yalpalamaktaki ısrarının sebebi nedir? Bunun en iyi açıklaması yukarıda belirtilen gerekçeler ile birlikte ve ondan ayrı olarak Stockholm Sendromu olsa gerektir!

"Stockholm Sendromu, rehin alınan, eziyet edilen, baskı altında tutulan kişinin bir süre sonra bunu yapan kişiye karşı duyduğu sempati, aşk, hatta bağlılık durumu olarak tanımlanmaktadır. Nedeni ise, baskı altında kalan kişinin bir süre sonra üstündeki baskıya sebep olan kişiye alışması, onsuz kendisini eksik hissetmesi. Bu alışkanlık ve bağımlılık durumu beraberinde, gerçekte kendisini rehin alan, özgürlüğünü kısıtlayan, baskı uygulayan kişinin yaptıklarını kafasında meşrulaştırmayı getirmektedir. Zira Alevi örgütleri ve Aleviler'in azımsanmayacak bir bölümü, Cumhuriyet ve laiklik konusunda, ancak bu şekilde tanımlanabilecek bir gerçeği yaşıyorlar. Alevi derneklerinden çoğunun, adeta birer Atatürkçüler derneği görünümünde olması, son derece düşündürücü bir tablo sergiliyor. Cemevlerinin durumu da bu tablodan daha farklı değil: birçok cemevinde Alevi inancıyla ilişkili figürlerin, mesela 12 İmam portrele-

72 Fikret Başkaya, *"Siyasi Kültür, Ergenekon, "Mustafa Kemal'in Askerleri" ve Sol"*, http://www.atik-online.net/2009/04/30/siyasi-kultur-ergenekon-mustafa-kemalin-askerleri-ve-sol/

rinin yanında veya tam ortasında kocaman Atatürk portreleri bulunuyor. İnternetten Alevi web sitelerine göz atsanız, birçoğunda hâlâ cumhuriyet mitinglerinden görüntüler bulacaksınız. Bu arada tabii Türkiye laiktir laik kalacak türü sloganlar da çarpacak gözünüze." [73]

Facebook'taki Alevi vatandaşların üye oldukları gruplar incelenmesi halinde de bu anekdotu destekler ve doğrular mahiyette şeylere açıkça ve rahatlıkla rastlanacaktır.

Aleviler'in içinde bulunduğu bu durumun psikolojik de bir açıklaması vardır. Ezilenlerin Pedagojisi kitabının yazarı Paulo Freire, eserinde ezilenlerin kendilerini özgürleştirmeye giriştiklerinde alt ezici bir konuma kaydıklarını ve ezenlerle özdeşleştiklerini belirtir. Bunun nedenini ise, ezilenlerin ezenlerle özdeşleşmeyi, ezenlerin kişiliğinde bir insanlık model olarak görmeleri olarak izah eder. Bu, ezenlerin kendilerini içselleştirmeleriyle kendisini gösteren otoriter bir gelenek olurken, bunun ezilenler açısından karşılığı ise, bir kendini küçük görme durumu olmaktadır. Özgürleşme, ezenlere ait bu imgeyi reddetmektir. Ezenlere öykünmenin özgürlük olarak algılanması olan sahte özgürlük imgesi ezenlerin yaşam tarzına öykünme, öykünürken de hiçbir zaman onlar gibi olamama korku ve kaygısının yol açtığı bir utanç duygusu ile karakterize olmaktadır. Freire, özgürlük bu imgeyi reddetmektir diyor, ancak bu kolay değildir. Çünkü ezenlerden buna yönelik ciddî bir baskı gelmesi kaçınılmazdır. Bu noktada, baskı görmekten duyulan korku, ezilenler bünyesinde köklü bir otosansür ve otokontrole kaynaklık

73 Cafer Solgun, *Alevilerin Kemalizm'le İmtihanı*, Hayy Kitap, İstanbul, 2008, s. 51-52

eder. Hatta ezilenler birbirine saldırabilir der. Yatay şiddet olarak tanımladığı bu durum, ezenlerin baskısından çok daha fazla özgürleşmeyi engelleyen bir rol oynar. Özünde bir kendinden nefret duygusundan beslenen yatay şiddet ezen imgesinin yarattığı bir karşılık olmaktadır ve dönüştürücü eylemi felç etmektedir. Bu durum, ezenlerin iktidarlarını sürdürebilmelerinin de nesnel olarak temel bir güvencesidir. Onlar için insan olmak, ezen olmaktır çözümlemesi, gerçek hayatta kendi ezenlerine, karşıtlarına karşı içinde bulundukları halet-i ruhiyenin anlaşılabilmesi açısından anahtar değerinde bir yaklaşım. Bu olgu, ezilenlerin var olma tecrübelerinin belirli bir anında, ezenlere meyletme tavrını benimsemeleri olgusundan doğar. Bu koşullar altında ezeni yeterince nesnelleştirerek değerlendiremezler. Onu kendilerinin dışında keşfedemezler. Bu ille de ezilenlerin horlandıklarının farkında olmadıkları anlamına gelmez. Aleviler'in M. Kemal'e, Cumhuriyet'e ve orduya duydukları bağlılık, bu çözümlemeyle birlikte anlaşılabilecek arazi bir durum, ezilenler tanımlaması yerine rahatlıkla Aleviler'i ve ezenlerin yerine de Kemalist zihniyeti koyabiliriz." [74]

Son dönemlerde demokratik açılım olarak adlandırılan politika çerçevesinde yapılan Alevi çalıştayları ve Aleviler'in istekleri konusu ayrı bir tartışmanın konusudur; fakat bu konuda farklı fikirler ve eleştiriler de vardır. Bunlardan dikkat çeken bir tanesi şöyledir: "Türkiye'de ezilen kimlikler olarak başat durumda olan Kürt ve Alevi kimliğinin diğer ezilen kimlikleri de içererek kurulu düzen tarafından inkar edilmiş haklarını ezilen-azınlık hakları olarak elde edeceği bir statü, çözüme doğru kuv-

74 *A.g.e*, s. 57-58

vetli bir zemin hazırlayabilirdi. Bir toplumu hiç ortada yokken asli ve tali unsurlarla bölerek ayrımcılığı mağdurlar cephesinden yaratmaya kalkmak affedilmez bir hata olmuştur şimdi Kürt ve Alevi kesimin siyasi temsilcilerinin büyük ekseriyetle azınlık kavramını reddederek aldıkları bu tutumun sonuçlarını değerlendirirsek, psikolojik tatminin ötesinde herhangi bir kazanım söz konusu değildir." [75]

Sistem içi çözüm bağlamında bu eleştiri göz ardı edilmemelidir, zira sistem içi çözüm de sistem dışı çözümün bir aşaması, başlangıcı, bileşeni, ilerleticisi ve sürdürücüsüdür. Bu konuda örnek olsun, Alevilik inancının da ders kitaplarında okutulmasına dair sistem içi haklı isteğe, diyalektik materyalizmin, ateizmin de layıkıyla okutulması isteğinin eklenmesini de belki Marksist Aleviler dillendirebilirler(?)

Diğer bir husus da devletin Alevi'si olmak noktasıdır. Bu noktada da haklı ve gerçekçi itirazlar yükselmiştir: "devletin Alevi'si olmak Aleviliğe ihanettir. Türk-İslâm sentezi zemininde, mahşerin üç atlısından ulusalcılık atına bindirilip, iftar yemeğine götürülen Aleviler, törenle resmî dünya ile akraba yapılmaya çalışılacak. Cemevlerine yasal statü verilmesi, dedelere, zakirlere kadro açılması da bir patron- memur ilişkisi yaratacak." [76]

Diğer taraftan Alevileri laikliğin teminatı olduğu retoriğine karşı da doğru ve haklı tepkiler gecikmemiştir: "Aleviliğin laikliğin temeli olduğunu söyleyen kesimler, aslında Aleviliği

75 Ferhan Umruk, "*Azınlık Tartışması Tabuları Sarsıyor*", Sosyalizmin Milliyetçilikle İmtihanı, Haz: Ferhan Umruk, Praxis Kitaplığı, İstanbul, 2007, s. 30

76 Cafer Solgun, *a.g.e.*, s. 68

Kemalistlerin iktidarını koruyan korucular yapmak isteyenlerdir. Üzülerek görüyorum ki bu aldatmaca tutmuştur. Oysa bu ülkede laik sistem yoktur. Tam tersine dinî bir yayılma, bir hegemonya aracı olarak gören bir devlet sistemi vardır. Osmanlı'dan bu yana bu durum böyledir. İslâm dininin Sünni mezhebini kendisine temel almış iktidarlar hiçbir zaman İslâm dininin diğer mezheplerini kabul etmedi. Dini, devletin kontrolünden çıkarmadıkça, gerek Müslümanların kendi aralarında, gerek Müslümanlarla diğer dinden insanlar arasında barışı, hoşgörüyü sağlamak mümkün olmayacaktır." [77]

Bu noktada bir düzeltme ve ekleme yapma gereği beliriyor. O da bahsedilen durumun Osmanlı ile sınırlı tutulması, geniş anlamda Dersim coğrafyası için bu olgu çok eskilere dayanmakla birlikte, Alevi kitlenin bahsedilen durumu Selçuklu döneminde de farklılık arz etmemiştir. Selçuklu veziri Nizam-ül Mülk'ün Aleviler hakkındaki yalanları, aşağılık ve iğrenç iftiraları günümüze kadar ulaşmıştır. Dini devletin kontrolünden çıkarmadıkça sadece inançlılar açısından değil, daha fazla olmak üzere Ateistler ve diğerleri açısından da sorun daha karmaşık, zorlu ve içinden çıkılmaz bir hal alacaktır. Bu bağlamda, laiklik, din devlet ilişkisi ve dinin kendisi de tanrı varsayımı da sorgulanmalıdır.

"Din, daha doğduğu andan itibaren, içinde doğduğu ya da birlikte oluştuğu yapılanmanın aracısı durumuna geliyor. Dinin devleti olgusu var olmadan yok oluyor -din olduğu için var olma koşulları yoktur zaten- ve din her zaman devletin dini olarak varlığını sürdürüyor. Devlete mas olmuş haliyle din, laiklik olgusunun tümüyle yeni bir dinden başka bir şey olmadığını da

77 *A.g.e*, s. 68

bize gösteriyor. Egemen bir güç olarak devletin olduğu her yerde herhangi bir şekliyle dinin de olacağını ve bu dinin vahiy bağışlanan seçkinlerce laiklik vurgusuyla kullanılacağını da biliyoruz. Bu bağlamda birincil hedef dinsel yaşamda laikleştirilmiş birey olabilir. Bu, günümüzde kullanılan; laiklik din ve devlet işlerinin ayrılmasıdır şeklindeki tanımın da en çok beslendiği yaklaşımdır. Ancak unutulmaması gereken bu ve benzeri tanımlamaların, din unsurunun da içinde yer aldığı örgütlenme hiyerarşisine hiçbir şekilde ilişmediği ve bu kutsal yapıyı bozmadığıdır. Ya da vahiy bağışlanmış şefler ya da seçkinler olduğu sürece ya da bir takım kişilere bu bağışlamanın yapıldığına ya da bağışlayanın var olduğuna inanıldığı sürece anladığımız anlamda laikliğin olmayacağıdır. O zaman ise bu kavrama zaten gereksinim kalmayacaktır." [78]

"Aleviler, laikliği, Sünni baskısına karşı bir direnç noktası olarak görüyorlar ve şiddetle yanılıyorlar. Şiddetle yanıldıklarını sürekli görüyorlar, onlara bu yanılgıları düzenli aralıklarla anımsatılıyor, ancak onlar yine de inanmak istiyorlar. Bu bir yabancılaşma sorunudur. Dersim İsyanının yabancılaşma yönünde bir kırılmaya neden olduğu düşünülmelidir. O halde Kemalist rejimle bu yakınlığı anlamak da kolaylaşmaktadır. Bu saptama paradokssal görülmemelidir. Onların Kemalist rejimi analiz etme gibi bir niyetleri tarihin kısa bir süreci dışında olmamıştır ki, çoklukla CHP'li kalma özenlerinin sebebi de budur. Sağ partilerin başat Sünni söylemine karşı rejimin has partisine sığınmakta ve kendisini onun sınırları içinde tanımlamak-

78 Tolga Ersoy, *"Anadolu Alevi Kültü ve Sol'un Politikası (İzmir Notları)"*, *Anadolu Alevi Kültü ve Sol'un Politikası,* s. 67-68

ta bir sakınca görmemişlerdir. Sonunda gelinen nokta itibariyle; CHP'de kimlik üzerinden bir siyasî tanımlamayla barındıramayacağı açıklamasını yaptıktan sonra partinin Alevi severliğine son noktayı koyma gereği duymuştur. Bu tasfiye hareketi başlatmıştır. Bunun üzerine Alevilerin kimi sözcüleri de sağ-faşist ya da Sünni partilerin kapılarını çalmakta bir sakınca görmemişlerdir. Burada ilginç olan nokta Alevilerin rejim sınırları içinde kimliklerinin ön plana çıktığı bir onay arayışını bıkmaksızın sürdürme çabaları değildir; ilginç olan bu arayış sürecini götürenlerin aynı anda sol kimliklerini de gündeme getirmeleridir. Bu kimlik bugün itibariyle CHP'ye karşı bir tehdit unsuruna indirgenmiştir. Duruma başka yönden de bakmakta yarar var. İlişki sadece CHP ile değildir. 60'lı yılların sonlarından itibaren Alevi gençler devrimci ve sosyalist örgütlerde yoğun bir şekilde yer almaya başlamışlardır. Ancak andığımız dönemde durumun 90'lı yıllardan daha farklı olduğunu söylememiz gerekiyor. Sol kimlik ve sınıf vurgusu ön plandadır ki, bunun nedenleri andığımız süreçte yaşanan kırdan kente göçü ve proleterleşmeyi aramak doğru olacaktır. 70'li yılların Maraş, Çorum katliamları ile başlayan müdahale süreci 90'lı yılların başında Sivas ve Gazi olayları ile yeni bir aşamaya geçmiştir; bir kırılma olmuş, bu yıllardan sonra Alevi kimliğinin, sol kimliğin önüne geçtiğini ve hatta kimi zaman ve yerlerde sol kimliğin tümüyle unutulduğunu ve birçok çevrede terk edildiğini dahi görüyoruz. Burada bizim sorumluluğumuz müdahalenin niteliği üzerinde bir analiz yapmak ve egemen / resmî ideolojinin bu müdahale sürecindeki rolünü tüm ayrıntılarıyla deşifre etmektir. Bu son derece planlı ve kapsamlı bir müdahaledir. Özellikle medya aracılığıyla Alevilerin bir birey olarak kendilerini -Aleviliği değil- daha net ifade etmelerine olanak sağlanması,

bu onayın-muvazaanın sınırlarının epeyce geniş olduğu düşünülebilir-önemlidir. Medya ve matbuat bu muvazaanın başlıca aracı olmuştur. Unutulmamalıdır ki, bu süreç her iki tarafın da, egemen olanın çizdiği sınırlar içinde kalınması temel şartı öncelikli olmak üzere, onayı ile başlamıştır.

Burada dört soru sorulmalıdır: birincisi, soldan uzaklaştıkça sınıf kavramı ve onunla ilgili şeyler unutuldukça ya da yok sayıldıkça Alevilere tanınan kimi olanakların ve Sünni hoşgörünün artması anlamlı mıdır? İkincisi, olanaklar Alevilere mi Aleviliğe mi sağlanmaktadır? Üçüncüsü, bu türden bir ifade özgürlüğüne nereye kadar izin verilecektir? Rejimin kimi sözcülerinin Aleviliği bölücü bir unsur olarak tanımladıklarını biliyoruz. Demek ki bir sınırı var ve sınırın nerede olduğunu Aleviler de dahil olmak üzere kimse bilmiyor; asıl devlet partisi dışındakileri kast ediyorum. Dördüncüsü, Alevilerin çeşitli örgütlenmeler aracılığıyla sol ve sosyalizm dışında kendilerini tanımlamaya çalışmaları önemlidir; kimi haklar yaklaşımlarına göre de haklarıdır ve yol ayrımını betimler. Bu hakka sahip olmanın, salt bu hakkı verenin verdiği kadarıyla sahip olmanın anlamı var mı?" [79]

Aleviler açısından bir anlamı olduğu gelişen süreç ve pratik çerçevesinde ortaya çıkmıştır, resmî ideolojinin bataklığı devrimciliği öldürmeye devam etmektedir; ancak kişisel arzum, aforizmasal metafor olarak bataklığın! kurutulamaması yönündedir ve kurutulamayacağına, resmî ideolojinin bataklığının kurutulacağına dair ümitlerim ve inancım kadar tamdır!

"Katillerin muzaffer olduğu yerde, ölen kurtulmuştur; ölümden kurtulmak ise ancak ölüymüş gibi yaptığımız ölçüde /

79 *A.g.m.*, s. 68-70

sürece mümkün olacaktır; tabiî, muzaffer olmak, zaferden pay alabilmek için gereken de, katilliğe soyunmak / katillere tapınmak / onları alkışlamak / onlarla gurur duymak vb... ölmemek için ölüymüş gibi yapmak, yani katillerin katilliğini yüzlerine haykıramamak, yakalarına yapışmamak, sanki onlar katil değilmiş, daha doğrusu ortada ne bir katil, ne de katiller varmış gibi davranmak." [80]

Sağlı "sol"lu burjuva kurumlarında yer alan, başına gelen-getirilen felaketlerin asıl sorumlusu olgu ve kişileri sorgulayıp aşmak yerine, kendi dışlanmışlığını bazıları için asimile olarak, bazıları için içe kapanarak, aynı pratikle dışlayarak hareket eden Aleviler için yukarıdaki sözlerin bir anlamı olmalı!

Konumuz bağlamında devlet ve din ilişkisine de vurgu yapmak gerekir. "Devletin, özellikle özgür devletin dine karşı tutumu, devleti oluşturan insanların dine karşı tutumundan başka bir şey değildir. Bu demektir ki, insan kendi kendisiyle çelişki içinde, soyut ve sınırlı, kısmi bir biçimde bu sınırlılığın üstüne çıkarak, devlet aracılığıyla, siyasî olarak bir sınırlılıktan kendini kurtarabilir. Yine demektir ki, insan kendisini siyasî olarak özgürleştirerek, dolambaçlı yoldan, zorunlu bir aracı da olsa bir aracı eliyle kendini özgürleştirir. Son olarak bu şu demektir k, insan devlet aracılığıyla kendini ateist ilan etse, yani devleti ateist ilan etse de, kendisi hâlâ dinsel önyargılı kalır, çünkü kendi kendisini ancak dolambaçlı bir yoldan, ancak bir aracı eliyle tanır. Din, insanı dolambaçlı yoldan tanımanın ta

80 Kadir Cangızbay, *Komprador Rejimin Anatomisi,* Özgür Üniversite Kitaplığı- 02, Ankara, 2000, s. 219

kendisidir. Bir aracı eliyle. Devlet, insan ile insan özgürlüğünü arasındaki aracıdır."[81]

Dolayısıyla, devletin dinden özgürleşmesi, insanın dinden özgürleşmesi demek değildir.

Dinin özünü, kendisini de tartışmaya açmak konumuz açısından gerekli, zorunlu ve kaçınılmazdır. "Dinsel duygular ya da bizatihî din, insanlık tarihinin büyük bölümünde hâkim, hatta tek ideoloji olmayı sürdürmüştür. Clifford Geertz'in deyişiyle din, kültürün "hülasası"dır; toplumlar için yaşamlarını, çevrelerini anlamlandırma çerçevesini oluşturagelmiştir. Bir tarihsel dağarcık olarak, toplumsal-siyasal aktörler tarafından her zaman harekete geçirilebilecek, yeniden yorumlanabilecek, toplumsal devindiriciliğe sahip imge, simge, anlam ve örnek kalıplar / klişeler haznesidir. İmam Hüseyin'in Kerbelâ çilesi, Armageddon, Mahşerin Atlıları, Guadelupe Bakiresi, Haçlı Seferleri... her biri insanları mevcut iktisadî-siyasal koşulları sürdürmek ya da değiştirmek adına devinime geçirebilecek güçlü tarihsel-simgesel birer bagajdırlar. Bu bakımdan din, duygu yükü, simgesel haznesi, içerdiği çağrışımlar ve kimlik-biçimlendirici sınırlı bir tarihe ve coğrafî alana sahip laiklik / sekülarizm (nihayetinde laiklik Batı coğrafyasında 2-300 yıllık bir tarihe sahiptir) karşısında, siyaseten de çok daha avantajlıdır."[82]

Tarihsel süreç içerisinde, "aydınlanma döneminde dinin ideolojik etkisini zayıflatarak gerçekleştirdiği devrimlerle kendini egemen bir sınıf şeklinde örgütleyen burjuvazi, çok geç-

81 Karl Marx, "*Yahudi Sorunu Üzerine*", Karl Marx- Friedrich Engels, *Din Üzerine*, İnter Yayınları, İstanbul, 2000, s. 55

82 Sibel Özbudun, "*Dinin Antropolojisi Nasıl Yapılır*", http://www.ozguruniversite.org/guncel_sibel_din.php

meden dini, halkı daha rahat yönetebilme yeteneğine sahip bir 'araç' olarak 'değerlendirmeye' karar vermiş ve devrim süreçlerinde yerle bir edip alayla üzerinde gezinmeye başladığı kiliseleri yeniden kurmuş; bir yandan, tahkim edilmiş laik sistemiyle dinin iktidara ve bilime uzak tutulmasını sağlarken, diğer yandan halkın yeniden dindarlaşması için kendini de 'dindarlaştırmak' zorunda kalmıştır. Dinin iktidarını yıkan ve dinle içtenlikli hiçbir ilişkisi kalmadığı açık olan sahtekâr burjuvazi, o zamandan beri 'dindar' rolünü başarıyla oynamaktadır." [83]

"Dinler insan beyninin ürünleridir; insan bilincinin dışa vurmuş izdüşümleri, tasarımlarıdır. İlkel toplumlarda, doğa güçlerinin yendiği, ezdiği insan, bu güçleri tanrılaştırmıştır. Beynin bu ürünleri, sonunda ona dışarıda özel bir yaşam sürüyormuş gibi görünmüştür. Daha sonra, sınıflara ayrılmış toplumlarda, sömürülen sınıf köleleşmesinin nedenlerini bilmediğinden, bu ürünlere anlaşılmaz bir güç yükleyerek tanrıyı yaratmıştır. Tarih bize, dinlerin insanların yaşama koşullarıyla birlikte değişen toplumsal olgular olduklarını öğretiyor. Çoktanrıcılık, tektanrıcılık, Katoliklik, Protestanlık (Müslümanlık, Alevilik-A.Ç.) tarihin değişik evrim dönemlerini karşılarlar. Çağımızda egemen sınıflar ayrıcalıklarını kaptırmamak amacıyla dinlerin yaşamasını kendileri için yararlı görüyorlar. İktidarda bulunan burjuvazi, kitleleri uyuşturmak, gerçeği görmelerini engellemek üzere dinî, bir araç olarak kullanıyor." [84]

Günümüzde, ilerici dinî hareketlerin olduğu da gözlemleniyor, aynı Alevilik-Kızılbaşlık gibi heterodoks olarak ifade

83 Sadık Varer, *"Darwin ve Din"*, *http://www.ozguruniversite.org/guncel_darwin.php*

84 Rene Maublanc- Marcel Cachin, *Sosyalizmin Işığında Felsefe, Bilim ve Din*, Çev: Asım Bezirci, Evrensel Yayınları, İstanbul, 1997, s. 103-104

edebileceğimiz tarzda gelişen hareketler, daha ziyade dinî kişiliklerin önderliğinde gelişiyor ve en çok da ifadesini Latin Amerika'da buluyor. [85] Ancak dinin asıl işlevini hiçbir hareket gizleyemez, zamanla başkalaşmaya özü gereği mecburdur.

Kullanabileceği her tür bilimsel bilgiyi kullanan; işine gelmediğini, kapitalizm gölgesini satamayacağı ağacı keser sözünde en güzel anlamını bulan bir şekilde, iktidarına zarar gelecek her türlü bilimsel bilgiyi dıştalar, gizlemeye-gizemleştirmeye-çetrefilleştirmeye çalışır, kendine uyarlar, son tahlilde gericileşir, tıpkı tüm egemenlik sistemleri gibi. Bunun en güzel örneği evrim gerçekliğini reddedişte görmek mümkündür. Hele Türkiye'deki tezahürü ülkenin siyasal kültürü gibi "bize yakışır, bize uyan" (12 Eylül de bize göre, bize uyan bir düzen diyor ya saygıdeğer ressamlarımız!) bir şekilde, bugüne kadar hiçbir komedi filminde görülmeyen derecededir.[86] Evrim-Devrim Diyalektiği derseniz burjuvazinin gözleri pörtler, sinyalleri açılır, cihazlar ötmeye başlar ve o andan itibaren her yönden üzerinize saldırmaktan çekinmez, bundan geri duramaz, zira egemenliğini sürdürmesinin yegane koşulu budur.

Bu paralelde, modern burjuvazinin politikası her alana yansır. "İşçileri ezen ekonomik baskı, kaçınılmaz olarak, çeşitli biçimlerde politik baskıyı, toplum içinde aşağılanmayı, kitlelerin entelektüel ve manevî hayatında aptallaşma ve çürümeyi doğurur. İşçiler, ekonomik haklarını elde etme uğruna mücadele etmek için az çok politik özgürlük kazanabilir, ama, serma-

85 Ayrıntılı bilgi için bknz: Michael Löwy, *Marksizm ve Din Kurtuluş Teolojisi Meydan Okuyor*, Çev: İrfan Cüre, Belge Yayınları

86 Ayrıntılı bilgi için bknz: *Harun Yahya Safsatası ve Evrim Gerçeği*, Bilim ve Gelecek Kitaplığı-5; *Bilim ve Gelecek Dergisi*, 38. sayı

yenin iktidarı ortadan kaldırılmadıkça, hiçbir özgürlük onları yoksulluktan, işsizlikten ve baskıdan kurtaramayacaktır. Başkasının çıkarına durmadan çalışmak, yoksulluk ve kaderine terk edilmişlik yüzünden ezilen halk kitlelerini her zaman ve her yerde bunaltan ruhsal baskı yöntemlerinden biri de dindir. Tanrılara, şeytanlara, mucizelere inanç nasıl vahşi insanın doğa ile savaşındaki güçsüzlüğünden doğuyorsa, ahrette daha iyi bir hayat yaşama inancı da aynı kaçınılmazlıkla sömürülen sınıfların, sömürücülere karşı mücadelelerindeki güçsüzlüklerinden doğar. Din, bütün hayatları boyunca yoksulluk içinde acı çekenlere sabırlı olmayı, boyun eğmeyi öğütler, onları öbür dünyada kavuşacakları ödüllerin umuduyla avutur. Başkalarının emeği sayesinde yaşayanlara gelince, din bunlara yeryüzündeki hayatlarında yardımsever olmalarını salık verir, böylelikle sömürücü olarak var oluşlarını sürdürmelerini kolaylıkla haklı çıkarmalarını sağlar, bu gibilere mutlu bir hayatın kapılarını açacak anahtarı ucuz ucuz satar. Din, halkın afyonudur. Din, sermaye kölelerinin insan olarak besledikleri umutları, biraz olsun insanca yaşama isteklerini içinde boğdukları bir çeşit manevi içkidir."[87]

"Din, insanları bunaltan, gözünü açtırmayan aşağılamanın en tamamlanmış biçimidir. Tanrıların onurlandırıldığı her yerde halkların yalnızca adı insandır. İlahi kudret, ekonominin insanı yaşamdan koparıp çalışmaya indirgediği anda insanın mahkum olduğu güçsüzlükten doğmuştur. Evrenin yaratıcısı, insanın efendisi ya da kaderinin tek buyurucusu bir tanrı fikri, özgül anlamda insanî gerçek güç olan yaratıcılığın çalışma zo-

87 V.İ.Lenin, *Proletarya Kültürü*, Yar Yayınları, İstanbul, 1990, s. 85-86

runluluğu nedeniyle yolundan saptırıldığı bir sistemin dalaveresidir." [88]

"O halde, ezilenlerin büyük insanî ve tarihî görevi şudur: kendilerini ve aynı zamanda da ezilenleri özgürleştirmek. İktidarlarını kullanarak ezen, sömüren ve gasp eden ezenler, bu iktidarlardan ne ezilenleri ne de kendilerini özgürleştirme gücünü alamazlar. Sadece ezilenlerin zayıflığından doğan erk, hem ezilenleri hem de ezenleri özgürleştirecek kadar kuvvetli olacaktır. Ezilenlerin zayıflığı karşısında ezenlerin erkini yumuşatma yolundaki herhangi bir girişim kendini hemen hemen her zaman sahte yüce gönüllülük şeklinde ortaya koyar, hatta asla bunun ötesine geçemez. Yüce gönüllülüklerini sürekli ifade etme fırsatına sahip olmak için ezenler aynı zamanda adaletsizliği de ebedileştirmek zorundadırlar. Adaletsiz bir sosyal düzen; ölüm, çaresizlik, ve sefaletle beslenen bu yüce gönüllülüğün sürekli kaynağıdır; bu da sahte yüce gönüllülük dağıtıcılarının, bu yüce gönüllülüğün kaynağına en ufak bir tehdit yöneldiğinde niçin paniğe kapıldığını açıklar." [89]

Kemalistlerin, dincilerin ve Aleviler adına konuşan pastadan pay kapma peşindeki kişilerin de niçin paniğe kapıldıklarını yukarıdaki pasaj açıklamaktadır.

Din konusu tartışmaya açılmışken tanrı konusunu da açmamak olmaz (gücenme potansiyeli yüksek olduğundan değil; ayrılmaz ikililer olduklarından!). "Yüzyıllardır inananlar, tanrının

88 Raul Vaneigem, *Dinin İnsanlıkdışılığına Dair, Bolluk Cennetinden Çalışma Cehennemine*, Çev: Işık Ergüden, Versus Yayınları, İstanbul, 2009, s. 7

89 Paulo Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, Çev: Dilek Hattatoğlu- Erol Özbek, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 22-23

varlığını kanıtlamaya çalışıyor ve ne hazindir ki hâlâ kanıtlanmış değil. Dolayısıyla biraz asabi bir üslupla inananlar şöyle cevaplarlar yukarıdaki sözleri: tamam ben kanıtlayamıyorum tanrının varlığını, ama sen de olmadığını kanıtlayamıyorsun. Bir şeyin olmadığını kanıtlamak gerçekten tanımı gereği imkansızdır." [90]

"Hayal mahsulü ve işe yaramaz varlık, adına bile yeryüzünde hiçbir politik savaşın döktüremeyeceği kadar kan akıttı. İnsanlar çılgınca umutları ve gülünç korkularıyla ne yazık ki seni hiçlikten çıkartmaya cüret ettiler; keşke geri girsen o hiçliğe! Sen insan soyuna eziyet etmek için çıktın ortaya yalnızca. Senden söz etmeyi aklından geçirmiş ilk sersem boğazlansaydı, yeryüzünde ne çok cinayet engellenirdi!" [91]

Her ne kadar sosyo-politik, eko-kültürel realiteler çok fazla gözetilmeden yazılmış olsa da gerçekliği ifade eden ve Alevileri bizzat ilgilendiren satırlar olması nedeniyle önemli olduğunu ve bu söylemi, görmediği tanrıya inanmayan Ali'nin izinden giden, materyalizm felsefesiyle içkin olan Alevilik felsefesinden beklenebilecek tarzda sözler olmasından dolayı önemli buluyorum. Marksizm ile bütünleşen Alevi felsefesinin bunu söyleyerek, yayarak, benimsemesine yardımcı olarak insanlığa çok büyük bir katkı yapacağına dair inancımı paylaşıyor ve zamanla değişen koşullarla, devrimci değişim, dönüşüm, devinim ve praksisle, diyalektik materyalizmin aydınlattığı ışık kayna-

90 Antonio Lopez Campillo- Juan Ignacio Ferreras, *Hızlandırılmış Ateizm Dersleri*, Çev: Savaş Kılıç, Versus Yayınları, İstanbul, 2009, s. 8

91 Marquis de Sade, *Tanrıya Karşı Söylev*, Çev: Işık Ergüden, Versus Yayınları, İstanbul, 2009, s. 13

ğıyla tüm dünya da şu sözlerin hep bir ağızdan söyleneceğini umuyorum: [92]

"Ey sen, dünyada mevcut her şeyi yarattığı söylenen: hakkında en ufak bir fikrim olmayan sen; ancak lafta tanıdığım ve her gün yanılan insanların bana söyledikleri kadar bildiğim sen; tanrı denen acayip ve hayal mahsulü varlık, kesinlikle, gerçekten ve herkesin önünde ilan ediyorum ki sana en ufak bir inancım yok ve bunun da nedeni gayet mükemmel: dünyadaki hiçbir şeyin akla yatkınlığına kanıt olamadığı saçma bir var oluşa beni ikna edecek hiçbir şey bulamıyorum."

Bu sözlerin söylenmesi uzun bir zaman sürecini kapsayacağı mutlaktır, tıpkı kaçınılmazlığı gibi. Tam da bu noktada salt ateistlerden oluşan bir toplumun var olabileceğini, bir ateistin dürüst bir insan olabileceğini, insanın ateizmle değil, kör inanç ve puta tapma (herhangi bir şeye-A.Ç.) ile alçaldığını tanıtlamak" [93] bir zorunluluk halini almıştır. Diğer yandan, asıl ahlâkın, hümanizmin Marksizm'de olduğunu ve sosyalizm-komünizm aşamaları ile gerçekleşebileceğini sıklıkla ve ısrarla vurgulamak gerekir. Çünkü, "Marksist-Leninist hümanizm; bilimseldir, yanlı olduğunu sınıfsal nitelikli olduğunu gizlemez, soyut değil somuttur, somut pratik hümanizmdir ve kolektif nitelik taşır. Marksist hümanizm, proletarya enternasyonalizminden, sosyalist enternasyonalizmden ayrılmaz ve milliyetçiliğe, ırkçılığa, şovenizme karşı, insanlık düşmanı her türlü akıma ve gericiliğe karşı savaşım sürdürür." [94]

92 *A.g.e.*, s. 11

93 Karl Marx, *"Kutsal Aile, yada Eleştirel Eleştirinin Eleştirisi Bruno Bauer ve Hempalarına Karşı"*, Din Üzerine, s. 108

94 S. İ. Popov, *Sosyalizm ve Hümanizm*, Çev: Veysel Atayman, Sorun Yayınları, İstanbul, 2003, s. 53-55

Her türlü, her türden sömürüye, eşitsizliğe karşı çıkan ve onunla savaşan, her alanda eşitliği, özgürlüğü teoride ve pratikte ilke edinen bir bilimsel anlayıştan daha ahlâkî, daha insancıl bir şey ne olabilir ki? Tanrı gazabı olmadığı kesin, burjuva diktatörlüğü, şeriat, faşizm hiç değil; geriye bir tek şey kalıyor: Marksizm!

Gerçeklerin açığa çıkması, yayılması ve benimsenmesi için Marksist eğitime ihtiyaç zorunluluktur. "Sosyalist eğitim, burjuva eğitiminden sadece görevleriyle değil, yöntemleriyle de kökten farklıdır. Sosyalist eğitim kitlelerin siyasal bilinçlerinin, genel kültürlerinin gelişmesine ve düşün düzeyinin yükselmesine kopmaz bağlarla bağlıdır." [95]

Marksistler bu eğitimi her alana yaymalıdırlar. Bunun için egemen olmaya ya da iktidarda olmaya gerek yoktur. Zira, devrimci, sosyalist olmak için devrim sabahını beklemeye gerek yoktur; sosyalist olmak için devrim sabahını bekleyenler sosyalist olmaz; ancak Sovyetler Birliği'nde örneği görüldüğü üzere parti üyesi olurlar, o da iktidardaki partinin üyesi!

Eğitim, din ve tanrı konularında da verilmelidir. Her ne kadar solun Alevilere ateizmi benimseterek felsefelerinden uzaklaştırdıklarına dair eleştiriler yapılsa da, bunun kaçınılmaz olduğunu, zira bilimselliğin bir gereği olduğunu, erkenliği-geçliği, zamanı ayrı bir tartışma konusu olabilir; ancak doğrular ne kadar çabuk öğrenilirse, o kadar ilericidir diye belirtmek isterim.

Marksistlerin, eşit, özgür, adil bir dünya isteyen herkesin politikası her türlü yalanla mücadele etmek, en başta da kutsallığı sağlayan en üst mertebe ile olmalıdır. Zira, bu kutsallık ka-

95 M. İ. Kalinin, *Devrimci Eğitim Devrimci Ahlak*, Çev: Refik Sarı, Sorun Yayınları, İstanbul, 2006, s. 70

demesi aşağıdan aileden, çevreden, okuldan, egemenlerin elindeki iletişim araçlarından, militarizmden, devletten, milletten gelişerek en tepeye dine ve tanrıya ulaşır. Vatan millet Sakarya, din-allah yoluna can feda, ezan dinmez bayrak inmez, ulu önder, ebedî şef lafazanlıklarının temeli de buradadır. Kastım, kaba bir din, tanrı karşıtlığı değil; bunun bilimsel, ekonomik vs. yanlarının açığa vurulması yöntemiyle kitlelere öğretilmesi, daha doğrusu öğrenmelerinin sağlanmasının koşullarının yaratılmasıdır.

"Sosyalizm, dinlerden herhangi birini öbürlerine tercih etmiyor, herhangi birine düşmanlık beslemiyor. Biliyoruz ki, dinlerin rolü büyüktü ve büyük olmakta devam ediyor. Sosyalizm, insanların bu bilim öncesi düşünüş biçimlerinin kin, nefret ve küçümsemeyle karşılanmasını, hor görülmesini istemiyor. Sosyalizm, dinlerin kaynaklarını araştırmayı ve tarihini incelemeyi öğütlüyor." [96]

Bir şeyin kaldırılması ile ortadan kalkmadığı, yok olmadığı gerçeğini de bir an olsun akıldan çıkarmamak gerekir. "Marksçılığın, öyle basit bir din, kilise ve keşiş düşmanlığıyla ilgisi yoktur; dine karşı zor kullanılmasını istemez. Doğru bulmaz bunu. Engels, Marx'ın görüşünü açıklarken, 1871 Commune'ünü (Paris Komünü- A.Ç.), dini ortadan kaldırmayı istediğinden ötürü eleştirir. Bazıları, dini yok etmek amacını güden bir tasarı önermişlerdi. Engels, böyle müftü emriyle insanları dinsiz yapma tutumuyla alay eder. Birinci olarak lafla peynir gemisi yürümeyeceğine, uygulanamadıktan sonra kağıt üstünde kalan pek çok emirler verilebileceğine ve ikinci olarak, zor ve

96 Rene Maublanc- Marcel Cachin, *a.g.e.*, s. 119-120

baskının inançları koruyan en iyi araçlar olduğuna dikkati çeker." [97]

"Ayrıcalıklı din yoksa, artık din de yok demektir, dinden kendi tekelci gücünü geri alın, o artık yok olur diyen Bauer" [98] zihniyeti ile değil; Marksizm'in bilimselliği ışığında işçi sınıfının aydınlanmasına yardımcı olunmalıdır. Ayrıca, din, devlet karşısında kişisel bir sorun olarak addedilebilir; ancak Marksizm karşısında asla!

Bu konuda, unutulmaması ve sık sık da hatırlanması ve hatırlatılması gereken bir konu da tanrı anlayışının tarihsel sürecidir. Bu anlamda, "tüm tanrıların bir tarihi, zamanı, yeri olmuştur ve inananlara ne kadar acı gelirse gelsin, hepsinin bir başlangıcı vardır. Hiçbir tanrı haybeden var olmamıştır. Aynı şekilde, dinler tarihinin temeli de kendi kendine tanrılar icat etme ihtiyacına açıklama bulmaya çalışmaktan ibarettir. Hayatları kile bağlı olan Sümerlere göre tanrılar insanı kilden yaratmıştı. Geçimlerini sürü hayvanlarından sağlayan ilk Mısırlılara göreyse, ilk tanrılar hayvan biçimliydi. Toplumsal, idarî ve siyasal hayat karmaşıklaştıkça, insanın gitgide artan ihtiyaçlarını karşılayabilmek için tanrılar da karmaşık bir görünüm almıştır. Bunun sonucunda her insan faaliyeti, her meslek ve her heves, her umut için bir tanrı yaratılmıştır. Dostça sayılamayacak bir çevre ile mücadele etme ihtiyacı İbranileri eli kanlı, kindar ve binlerce insanı katletmeye muktedir tanrılar olan Yehova'yı, ardından da Yahve'yi yaratmaya sevk etti, çünkü topraksız olan İbrani halkının toprağa ihtiyacı vardı ve dönemin adetlerine gö-

97 *A.g.e.*, s. 126

98 Karl Marx- Friedrich Engels, *Kutsal Aile Ya da Eleştirel Eleştirinin Eleştirisi*, Çev: Kenan Somer, Sol Yayınları, Ankara, 2003, s. 157

re, bulundukları toprakların üstündekilerin işini bitirmeleri gerekiyordu. Kuşkusuz, bu İbrani tanrısının yaydığı nefretten kurtulma ihtiyacı sonraki Yahudileri, evrensel sevgiyi tebliğ etmek için öz oğlu İsa'yı dahi feda etmeye kadar işi vardıran iyi kalpli bir Baba yaratmaya sevk etmiştir. Bütün bir halkı birleştirme ve siyasal evrensel bir dine ulaştırma ihtiyacı Muhammed'i diğer tanrılara nispetle bağışlayıcı ve yargılayıcı olan bir Allah, özellikle de ordularına karşı rahman ve rahim olan bir Allah yaratmaya sevk etmiştir. Evrenin ve insanın güçlerini tanıma ve sınıflandırma ihtiyacı Hinduları toplumun kaçınılmaz sınıflarını bir biçimde ve olanca çeşitliliğiyle yansıtan bir panteon yaratmak zorunda bırakmıştır. Çin'de Laozi evreni ve insanı yaratmış, ezelî, ebedî ve kavranamaz olan bir töz icat etmiştir: yani gözle görülür, gerçek tüm çelişkileri aşma meziyetine sahip Tao'yu. Mısır halkın tüm dertlerine çare olduğu için, Mayalar da mısırı yaratmış bir tanrı icat etmeye muhtaçtı. Yunanlılar ve Romalıların hep insanî kalsa da büyük olan hevesleri ile insan arzularının yüceltilmesine denk düşen alabildiğine insani tanrılar yaratmalarına yol açmıştır. Ve saire, ve saire, çünkü insanın tarihinde ne zaman bir tanrı ortaya çıksa, temelinde, insanî temelinde daima bir ihtiyaç bulunur. İlk Şamanlardan bugünün deist "bilim adamlarına" dek tanrıları yaratan hep ihtiyaç olmuştur." [99]

İhtiyaçlar, her şeyi yaratıyor tanrıyı bile, neden sosyalizmi yaratmıyor, yoksa bugünün ihtiyacı değil mi? (şahsımca ihtiyaçtan öte zorunluluk) ya da ihtiyaç olduğu bilinmiyor, belki de asıl olanı, ihtiyaç olduğunu bilenlerin bunu ihtiyaç olarak suna-

99 Antonio Lopez Campillo- Juan Ignacio Ferreras, *a.g.e.*, s. 11-13

mamasından kaynaklanıyor? Belki de hem sosyalizm ihtiyacı, hatta zorunluluğu, hem de tanrı gereksizliği pandoranın kutusunda yer alıyor?

İnsanlığın geldiği süreçte, "şu anda, en azından iki yüzyıldan bu yana, tanrıların zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Tek tanrı veya tek evrensel ilke kavramının da kendine ait tanrıların meçhulü sahiplenme ihtiyacından doğduklarını da ekleyebiliriz buna. Birkaç istisna dışında, her tanrı yaratma ediminin ardından din dediğimiz bir örgütlenme yaratılmıştır. Gücü ne olursa olsun, kanıtlanmıştır bu, hiçbir tanrı bir başına, kendi kendine yaşayamaz. Muhtelif tapınak, ibadet, ayinlerle örgütsel bir desteğe muhtaçtır. Tanrıları yaratan insan için yaratılan tanrı, yalnız insanları yaratmakla kalmamalı, onlara bakmalıdır da. Tanrı yaratma ihtiyacının ardından mutlaka hep bir dinin yaratılmasının nedeni de budur, zira tek başına kalacak olsa tanrı ne yapardı?" [100]

"Tanrılar, doğdukları zamana uygun özellikler gösterirler, çünkü varlıkları o zamanın ihtiyacına tabidir. Ancak, dinler kurucu tanrıların yaratım zamanına çakılıp kalmaz, hayatta kalmaları, bir türlü ele geçiremedikleri bir güçle mücadele etmeleri gerekir. Ele geçiremedikleri gücün adı zamandır. Mevcut dinlerin temsilcileri (ve bundan çıkarı olan egemenler ve yardakçıları-A.Ç.) bu tehlikenin gayet iyi farkındadır; bundan ötürü çeşitli köktendincilikler gelişmektedir. Tarihin etkisine dayanamayan bir dinin akıl dışı savunusu olarak tanımlanabilir köktendincilik ve her dinde köktendincilik vardır, çünkü bilinen tüm dinler yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Bugün din-

100 *A.g.e.*, s. 15-17

ler, kiliseler, sinagog ve camiler birbirleriyle tanrıları uğruna mücadele etmiyor artık, verdikleri mücadele daha ziyade hayatta kalabilmek adına." [101]

Köktendinciliğin ya da yaygın söylemiyle fundamentalizmin son zamanda ayyuka çıkmasının ekonomik, siyasî yanları bir yana dinî yanının da hayat-memat meselesi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer yandan, dinler arası diyalog perspektifi ve stratejisinin altında da bu hayatta kalma mücadelesi olduğunu belirtmek doğru olacaktır. Ayrıca, evrim konusundaki her türden dinin ortak hareket etmesi (Harun Yahya'nın sponsorları düşünülünce) de bu ölüm-kalım mücadelesinin can çekişen son çırpınışları olduğunu vurgulamakta yarar olduğu kanaatini taşımaktayım.

Sonuç

"Egemen ideoloji sömürür, resmî ideoloji yönetir; iyi sömürmek için iyi yönetmek gerekir: iyi yönetiliyorsa iyi sömürülüyordur ve iyi sömürülüyorsa iyi yönetiliyordur ve resmî ideolojinin temel işlevi budur ve resmî tarih, resmî ideolojiye bütün argümanlarını veren bir alan olarak onun en önemli unsurunu oluşturur. Mutlaka net ve karşı cepheden hesaplaşılması gereken bir unsur." [102]

Dersim ve Alevilik üzerine resmî ideoloji mevcutken, bu yeterli görülmeyerek şimdi de yeni resmîlikler türetilmektedir. "kendilerini bir milletin üyeleri gören yeterli büyüklükteki insan topluluklarının bu halleriyle millet sayılması yeterlidir" [103]

101 *A.g.e.*, s. 20-21

102 Tolga Ersoy, *Resmi Tarih Polemikleri*, s. 156

103 Eric J. Hobsbawn, *Milletler ve Milliyetçilik Program, Mit, Gerçeklik*, Çev: Osman Akınay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 23

tümcesi resmî ideolojicilere de bir ders niteliğindedir, her ne kadar görmek istemeseler de bu durum Dersim ve Alevilik için de geçerlidir. Bunun panzehiri Aleviliğin felsefesinde, Dersim'in mücadele azminde ve egemene boyun eğmeyen pratiğinde mevcuttur. Nesimi, Mansur, Baba İshak, Pir Sultan Abdal, Yunus Emre, Şeyh Bedreddin, Hacı Bektaşı Veli, Şah İsmail Hatayi, Kaygusuz Abdal, Azmi, Cafer Sadık, Said Emre, İsmail Maşuki vs. birçok önemli ve simge isim ile "alem adem, adem de alem içindir, insan ekmeğini kendi emeği, alın teriyle çıkarmalıdır, en büyük keramet çalışmaktır, okunacak en büyük kitap insandır, yolumuz ilim irfan ve insanlık sevgisi üstüne kurulmuştur, benim kabem insandır, emeğiyle geçinmeyenler bizden değildir, bir olalım, iri olalım, diri olalım" [104] diyen anlayışın temsilcisi; eşitlik, özgürlük, rızalık, yarin yanağından gayrı her şeyi paylaşan ortaklık anlayışı, kadın ata geleneği, üretmeden yemenin haram sayıldığı bir fikir ve tanrının halk halkın da tanrı olduğunu savunan felsefenin savunucuları ve sürdürücüleri olarak; ama kendi içlerinde kapanarak değil, aksine işçi sınıfıyla sınıfsal ve ideolojik (yöntemsel demek daha doğru olur sanırım, zira Marksizm bilimsel bir yöntemdir ve tam da bu anlamıyla ideoloji değildir) temelde bütünleşerek sınıfla birlikte, sınıfın içinde, sınıfı dönüştürüp değiştirerek, devrimcileştirerek (kendi de devrimcileşerek) proletarya kültürü ekseninde tabir yerindeyse rızalık ülkesini, rızalık dünyasını, yani sınıfsız, sömürüsüz, her türden eşitsizliğin (özellikle cinsel) ortadan kalktığı, herkesin üretimine göre pay alacağı sosyalizmden, herkesin ihtiyacı kadar alacağı komünizm düzenini kurmaya ve bunu enternasyonal bir şekilde oluşturmaya, devrimci, Marksist saflarda mücadeleye katılması asıl zafer olacaktır. Ancak o zaman

104 Sırrı Öztürk, *Dersim Dersim*, s. 189

kısmî kimliksel tartışmalar aşılacak, kısmî özgürlükler yerine gerçek özgürlükleri yaşama olanağı bulunacaktır.

Bu anlamda, Alevi siyasetlerinin tarih boyunca değişmeyen şu ilkeleri unutulmamalıdır: "dünya, istisnasız bütün insanlığın eşitçe ve ortak yararlanması için var olmuştur. İnsandan daha yüce bir varlık yoktur ve dolayısıyla insan emeği kutsaldır. İnsan emeğini sömüren, zulmeden beylerin alaşağı edilerek varlıklarına el konulup, paylaştırılmalıdır. Bütün dünya nimetleri ortaktır; ortak sahip olup, ortak üretilip, ortak yararlanılmalıdır." [105]

Bahsi geçen ilkeleri de egemen ideoloji, elbette ki, kendince çarpıtmaktan geri kalmamıştır. "Kızılbaşlar için Osmanlının kullandığı Nizamül Mülk politikasını, Cumhuriyet döneminde Kemalizm siyaseti, Komünistler için gündeme getirmiş; burjuvazi bunu, SSCB yıkılana kadar kullanmıştır. Suçlama aynıdır: dinsiz, imansız sapıklar; aile ana-bacı tanımaz cinsel ilişkide bulunurlar. Kapıya şapka asıp, karılarını ortak kullanırlar." [106] Bu saçmalıkları bugün de düşünebilen evrimini tamamlayamamış ve asıl kendileri bu davranışları sergileyenlere (üzmezgillerin sayısı az değildir, ceza evlerindeki ve mahkemeye intikal etmiş rakamlar -toplumsal yapı gereği açığa çıkmayanlar bir yana- ve bunların dinsel inanışları incelenirse bu konuda iyi bir argüman oluşturacaktır) hayatın gerçekleri farklı şeyler söylüyor; ancak halka yalanları benimsetince doğrulara inanmalarının da önü kesilmiş oluyor.

Elbette ki egemenlerin ve kuyruk takımının bu ve bunun gibi saçmalıkları dillendirmelerinin bir gereği vardır: iktidarla-

105 *A.g.e.*, s. 190

106 İsmail Kaygusuz, *a.g.e*, s. 184

rını kaybetme korkusu, halkın birleşerek sınıfsız toplumu kurması kaygısı. Bu korku ve kaygı öyle bir şeydir ki, egemenlere her şeyi yaptırabilecek tarzdadır ve tarihe doğru bir bakış açısıyla bakılınca bunun pratiklerini sıklıkla sergiledikleri açıkça görülmektedir; tabiî ki görmek istemek şartıyla!

Bunu görmek istemeyenler, özellikle de bizzat bu pratikleri yaşamış, bu süreçleri hâlâ daha yaşamakta olan Aleviler, bir tercih yapmak zorundadırlar: ya devrimci saflarda mücadele etmek ya da devrimcilik oynamak! Tarihiyle övünen ve bundan dolayı kendini üstün gören, istediği kadar hoşgörü kültür ve felsefesiyle yetişsin, proletarya kültürünü özümseyemezse dar milliyetçi (ya da mezhepsel) kalıpların içine sıkışmaya ve ondan kurtulamamaya mahkumdur. İstenildiği kadar sol sosa batırılsın Marksizm ile sınıf siyaseti ile bütünleşmeyen, kaynaşmayan, onu özümseyemeyen, benimseyip kendini, devrimci teori ve pratiğini geliştiremeyen her anlayış bataklığa ve gericiliğe saplanmaktan kurtulamaz; tarihi ve kültürü, kendisine atfettiği ilerici, demokrat, sıfatları onu kurtarmaya yetmez! Zira, içerik ile etiket aynı şeyler değildir: gerçeklik ile görüntü aynı şeyler olsaydı bilime gerek kalmazdı; arzu edildiği kadar sosyalist argüman ve sloganlarla konuşulsun, Marksist etiketler yaftalansın, birey, kendi içindeki sınıf savaşımını yenememişse Marksist, devrimci olamaz; ilerici kabul edilen kimliğin arkasına gizlenerek sosyalist olunmaz, olunamaz, son perdede trajedi komediye dönüşür. Bugün metalaştırılan Alevi müziği, barlarda meze yapılan türkü geleneği, kendine sosyal ortam oluşturma ve birtakım ilişkiler geliştirme şeklinde yansıyan küçükburjuva anlayışlar, dışa kapalılık, evlilik konusundaki kalıplaşmışlık ve bunun baskı unsuru olarak kullanılması kendine yabancılaşmanın ve sınıftan uzaklaşmanın, sınıftan kaçışın bir yansımasıdır.

Bunun en güzel örneğini evlilik mevzusu oluşturmaktadır. Yaşanan olumsuzluklar, kültür çatışmaları, aşağılanmalar, hatta yaşam hakkı gaspları ile birlikte gerici, faşist güruhun düşünce ve uygulamalarını göz önüne alarak tek koşul ve şartın Marksist, devrimci olması gerektiği fikrinden ve gerçekliğinden hareketle kendisini Marksist olarak etiketleyen ailelerde, bireylerde bile temel yeterlilik devrimci, Marksist olmak değil, Alevi, hatta Dersim özelinde Dersimli olmaktır ve ne ironiktir ki, kendisine ateist diyen Aleviler bile bu gruba dahildir ve şu da belirtilmelidir ki önyargılar, materyalistin değil; idealistin işidir. Bu en safından bir millî ve veya mezhepsel narsizm, en açık ifadesiyle faşizmdir! Sevgiye, aşka kalıp koymaya çalışanlara, kendi faşizmleri için başkalarının, kendilerince en çok sevdikleri evlatlarının, kardeşlerinin, arkadaşlarının, yoldaşlarının? mutluluğunu engellemekten çekinmeyenlere söylenecek şey şudur: sevdaya yasak koyanın dünyada yeri olmaz, sürüyor bu kavga ve size rağmen sürecek yeryüzü aşkın yüzü oluncaya dek! olmalıdır ve bu realite Marksizm'in zorunlu bir koşuludur. Bu zorunluluğu yerine getirmeyen, getiremeyen her fikir, akım, hareket doğası gereği gericidir, gericileşmeye mahkumdur, devrimciliğin d'sine, Marksizm'in M'sine uymaz, uyamaz.

Diğer bir husus da bir dönem devrimci mücadele içinde yer alıp da bugün asıl devlet partisinde ve veya sağlı sollu burjuva partilerinde, örgütlerde yer alarak ihaleden, pastadan pay almaya çalışan dönekliğin teorisyenliğine soyunan, pratikte başarısını birilerine yuttursa da gerçeği bilenlere yutturamayan, ticari çıkar ve kaygılarını, burjuva, küçükburjuva yaşam tarzını sürdürmeyi ve ilerletmeyi, devrim ve sosyalizm mücadelesinin önüne koyan (ilk kimliği Alevi olan gibi), bir zamanlar kendince ödediği bedeli bu şekilde nötralize etmeye, eski ideolojisini

kâra çevirmeye çalışan, kariyerizm ve konformizm; koltuk sevdası, siyasal ve sendikal bir sıfat ve bunun politik, ekonomik, sosyal getirisini edinme peşinde koşan, resmî ideoloji ve temsilcisi zihniyet, oluşum ve temsilcilerine saray şarlatanlığı görevini üstlenen "emekli devrimcilerimizin"(?) yürek burkan, patetik, yüzsüz daha da öte ya da bol yüzlü, "kadrolu" maskeli balo oyuncusu halleri! Bu tarzda olan Alevileri görünce, acaba bu da mı doğuştan geliyor? diye ister istemez aklına geliyor ve sorası geliyor insanın...

Sağlı "sol"lu burjuva, devlet partilerinde boy gösteren, dönekliğin pratiğini sergileyenler bir yanıyla sınıftan kaçışın da teori ve pratiğine hizmet ediyorlar. Bazıları, içeriden değiştirmek gibi bir argüman da geliştirmektedirler. Kaldı ki, dışarıdayken ya da öyle görünürken içerileşenler, içerdeyken nasıl dışarıdaymış gibi davranabilir mevzusu ayrı bir muamma olmakla birlikte, direksiyonun hangi yöne sapıtılacağı bellidir. Kendilerince çağa uygun paradigma da bu, Marksizm'i geliştirme gibi ikili de bir misyon biçiyorlar kendilerine, kutsal görev aşkıyla yanıp tutuşan "ilericilerimiz" oluveriyorlar. Bunun farklı bir versiyonu ve örneği Batı'daki Eurokomünistler'dir. Onlar, "hedeflerinin sosyaldemokrasiden farklı olarak sadece kapitalizmi idare etmek değil fakat onu dönüştürmek ve sosyalizmi kurmak olduğunu ısrarla belirtiyorlar. Bu hedefe varmak için çizdikleri strateji ise, esas olarak burjuva demokratik biçimleri kullanıp genişletmek, burjuva demokrasisinin hukuksal ve siyasal çerçevesi içinde anayasal yoldan sosyalizmi kurmaktır. Kendilerini hem mücadele partileri, hem de hükümet partileri olarak lanse ediyorlar; seçim zaferleri kazanarak, burjuva demokratik devletin içine girebileceklerini, bu devleti dönüştü-

rebileceklerini ve sosyalizmin koşullarını yerleştirebileceklerini belirtiyorlar." [107]

Türkiye'de durum, sosyalizm yönünde olmaktan öte, ibre sosyal demokrasi çizgisinden, hatta milliyetçilikten sapmamaya yöneliktir. Kaldı ki, Sosyalizm yönünde olsa da sınıftan koparılmış, ayrıştırılmış, atomize edilmiş bir hareketin başarı şansı yoktur veya başarılan şeyin sosyalizm olma şansı yoktur. Faşizmin içinde yer alıp, faşizmi yıkmak ya da bizzat faşist olup faşizmle mücadele etmek gibi bir şeydir bu; doğuştan solcu olmak gibi. Doğuştan solcu olmaktan dolayı da değiştirilecek bir şey olmadığına mı delalettir bu durum? Doğuştan solcu olduğunu iddia eden, kendini öyle sanan ya da öyle göstermek isteyenlere de söylenecek çok şey vardır, hele Alevilik felsefesinden ve Marksizm'den dem vuruyorlarsa.

"Alevi doğularak doğuştan solcu olunmaz, sosyalizmi oluşturan onun değerleridir ve bu değerler kimliklere saygı duymakla birlikte onları sürecin başat unsuru olarak kesinlikle görmez. Bu bağlamda tek bir eksen vardır, tek bir payda vardır: sınıf ve ideoloji. Muhalif kimlik ancak bu dönüşümle anlamlı olabilir, artık bu dönüşümün de zorunlu net bir şekilde görebiliyoruz. Alevi tanımına kısmen evet ancak sosyalist tanımına kesinlikle hayır, resmî ideoloji ancak bu kadar hoşgörülü olabilir! Bu sana yetiyorsa o senin sorunun ancak o zaman gölge etmeyeceksin ve biraz daha ileri gidelim: Alevilik birinci kimliğinde ya da kendini böyle tanımlıyorsan sosyalist ya da sol değilsindir, olamazsın! Doksanlı yıllardan itibaren başlayan bu

107 Ellen Meiksins Wood, *Sınıftan Kaçış Yeni Hakiki Sosyalizm*, Çev: Şükrü Alpagut, Yordam Kitap, İstanbul, 2006, s. 42

dönüşüm, işte bu nedenlerle birden bire başlamadı, ancak şimdilerde görünür hale geldi. Aleviler kendilerini rejimin onayladığı sınırlar içinde tanımlama hakkını elde etmelerinden itibaren birincil kimlik oluşturma çabası ile sosyalist mücadeleyi yadsımaya başladılar; öyle anlar oldu ki Alevilerin yaşam biçiminin zaten sosyalizm olduğu dahi iddia edilebildi; öteki adlandırılan sosyalist devrimciler küçümsendi. Doğuştan Aleviler doğuştan sosyalistlerse başka yerlerde tanımlandığı şekliyle sosyalizme ne gerek var der oldular." [108]

Her şeyi aydınlattığını ve aydınlatacak bir şey kalmadığını düşünen Hegel'in bunları duyma şansı olsa, sevinçten çılgına döneceği kuşku götürmez bir gerçektir. İdealizmin bu kadarına; Marx-Engels kolektif üretiminin sözleriyle: "kendilerini ulusal önyargıların üstünde sanan bu tumturaklı ve böbürlenme dolu düşünce bakkalları, pratikte küçükburjuva Alman birliği düşünü kurup duran birahane gediklilerinden çok daha ulusaldırlar; öteki halkların eylemlerinin bütün tarihsel niteliğini reddederler." [109] pasajından hareketle uyarlarsak kendilerini ulusal, mezhepsel, ırksal, kültürel veya kendileri nasıl tanımlıyorsa önyargıların üstünde sanan bu tumturaklı ve böbürlenme dolu düşünce bakkalları, pratikte küçükburjuva Alevi üstünlüğü, Alevi=solcu düşünü kurup duran birahane gediklilerinden çok daha ulusal, milliyetçi, ırkçıdırlar, öteki bütün halkların solculuğunun tarihsel ve güncel niteliğini reddederler, şekline dönüşür ki; insana yok artık daha neler dedirttirtmekten geri bıraktıramazlar!

108 Tolga Ersoy, *"Anadolu Alevi Kültü ve Sol'un Politikası"*, s. 70-71

109 Karl Marx- Freidrich Engels, *Alman İdeolojisi*, s. 72

Doğuştan, genle, hatta kanla gelen bir özellik olarak bazı Alevilerce tahayyül edilen sosyalistlik hiç kimseye bırakılmıyor; hatta Alevi olmayanın sosyalist, Marksist, devrimci olamayacağı dillendiriliyor. Onlara göre, Marksist olmaya çalışanları, olmayı başaranları diğerleştirip değersizleştirdikleri kişilerin teorik ve pratik çabaları bir anlam ifade etmiyor, dolayısıyla da kabul etsinler ya da etmesinler en basitinden bunun adı emek düşmanlığı oluyor. İstedikleri kadar inkar etsinler, bunu ancak bir Nazi eklektizmi savunabilir, söyleyebilir; fakat asla Marksist, solcu birisi söyleyemez. Sol tanımı geniş bir yelpazeyi kapsadığından ve dünyada ve yaşadığımız topraklarda bu konuda çok fazla kafa karışıklığı olmasından dolayı belirtmekte yarar var: küçükburjuva, dönek, sistem memuru sosyaldemokrat ve diğer Marksist görünümlü burjuva fraksiyonlarının ve sermaye kliklerinin temsilcisi kişiler söyleyebilir, hatta bu gruplara dâhil olmayan Aleviler de söyleyebilir; ancak sol maske ile değil gerçek yüzleri ile! Ne isen o'sundur, olduğunu sandığın değilsindir; olmaya çalıştığını, gerçekten olmak istersen ve teori ve pratiğinle çalışırsan olabilirsin (bu sözler, en başta bu satırların yazarı olmak üzere herkes için geçerlidir!). Bu anlamda da, Aleviler bu argümanlarını bir kez daha sorgulamak zorundadırlar.

"Doğuştan sahip oldukları fiziksel ve aklî yetenekleri bakımından öze ilişkin eşitsizlikler arz eden ırklar paradigması, bütün beşeri incelemelere, fakat özellikle tarihe uygulanıyordu. Artık ırkların karışması, felaketle özdeş olmasa bile, istenmeyen bir şey olarak görülüyordu. Bir uygarlığın yaratıcı olması için ırk bakımından saf olması gerekiyordu" [110] anlayışından ha-

110 Martin Bernal, *a.g.e.*, s. 81-82

reket eden Batı merkezci, oryantalist tarih bakışı, anlayışı ve yazımı ile Aleviler'in doğuştan solcu olduğunu iddia edenlerin farklı görüntü altında aynı kefede buluşması tarihin bir ironisi olsa gerektir. Bu durum, üstün ırk, üstün kültür anlayışının farklı bir versiyonu olmaktan bir anlam ifade etmemektedir.

Diğer taraftan, daha yumuşak görünen bir kesimde de globalizmin ırkçı argümanlarını teşkil eden kültürel gen teorisi ve kültüralizm saplantısı ile hareket eden Alevi kişilere de yukarıdaki satırlar dışında haddim olmayarak (bahsedilen fikir ve kişilerin gözündeki tanımlamada ötekiyim!) bir soru sorma gereği duyuyorum: örnek olsun, rıza şehrini kurmuş, bu geleneği yaşatmış bir kültürün temsilcisi olarak, burjuva ve küçükburjuva sol etiketli, sosyalist damgalı, Marksist kılıflı şahıslar üretim araçlarına sahip oldukları ve veya işlettikleri, örnek olsun -örneği çok olduğundan- barlarda, işyerlerinde işçilerle, daha spesifik olsun (kültürel narsizmin temsilcilerine kıyak olsun), Alevi işçilerle, bir rızalık anlayışı ve pratiği üzerinden mi işletiyorlar, yoksa kapitalizmin kâr güdüsü ile hareket edip artı-değer sömürüsü ile mi hareket ediyorlar? Sanırım cevap belli, açık ve nettir (tekil örnekler dışında, istisnalar hariç, kaideyi bozmayanları saymazsak -ki onun da olduğuna dair bir bilgim ve duyumum yok, varsa çürümekten mutluluk duyarım-); ancak ona da bir sebep gösterilebilirler: paylaşıp da sınıf savaşımını mı erteleyelim, önüne set çekelim, sömürelim ki sınıf bilincine ulaşsın ve sınıf mücadelesine katılsın, biz devrim ve sosyalizm için sömürüyoruz! Çok ütopik gözükebilir; fakat narsizm, kültüralizm görünümlü faşizmin boyutları düşünülünce değişen şart ve durumlarda, konjonktürel ihtiyaç, dayatma ve zorunluluklar da göz önüne alınınca hiç de gerçeklerden uzak değildir.

Görünen açık ve net olarak şudur ki; hiçbir ırk, millet, ulus, din, mezhep, topluluk, halk proletaryanın saflarına katılmadıkça bu alanda mücadele etmedikçe gericileşmeye, içine kapanmaya, kendini üstün görmeye, başkalarını aşağılamaya; kendi fikir ve uygulamalarını meşru, diğerleştirdiği ve değersizleştirdiği herkesinkini de bayağı, saçma bulma lüksüne kendisini haiz görmektedir. Kendi kendine yeten, kendi kendine benzeyen ya da "biz bize benzeriz, bize bizden başka dost yok" diyen anlayışın farklı tezahürleri ve üstünü kazıyınca altından çıkacak faşizmin yansımalarından öte bir şey değildir bu söz konusu zat-ı şahanelerinin durumu.

Şimdi, böyle düşünen kişilerin ve onlarla aynı fikri ve pratiği savunanların kime ve neye, hangi amaca hizmet ettiğini de iyi bilmeleri ve ona göre hareket etmeleri gerektiği kanısındayım. O da şudur: "Yetmişli yıllardan itibaren CIA-Pentagon patentli sosyoloji, sosyal psikiyatri laboratuarlarında üretilen bir kavram vardır; "kültürel-sosyal genetik kodlama." Bu kavrama göre bazı kültürler genetik olarak bulundukları konuma yazgılıdır. Filistin ve Yugoslavya bu hipotezlerin test alanı olarak seçilmişler ve bu projelerde çok sayıda bilim adamı (bilimselliği de, adamlığı da olmayan.-A.Ç.) -Türkiye'den de var- yer almıştır. Bu ırkçı yaklaşıma göre örnek olsun, bir Filistinli doğuştan Yahudi düşmanıdır, onun İsrail'e karşı kini doğuştandır ve bu kin olgusunun nedeni yoktur. Bu bir hastalıktır! Ve bu durum bir tür genetik kodlamanın sonucu olduğundan İsrail'in ya da emperyalizmin olup bitenlerde bir suçu yoktur. Buradan yola çıkarak, bazıları köleliğe, bazıları efendiliğe mahkumdur ya da bazıları sefalete ve yoksulluğa, sömürülmeye doğuştan yazgılıdır. Bu genlerle ilgili bir şey olup değiştirilemez, değiştirme çabaları beyhudedir. İşte çağdaş efendiler, egemenler böyle söy-

lüyor. İşte bu yaklaşım sonuçta kültüralizme evrilmiştir. Kültüralizm, emperyalist yağmacılığın ve yayılmacılığın en önemli ideolojik argümanlarını oluşturmaktadır. Bu yaklaşım özetle şöyledir: kültürler, etnisiteler, sosyal gruplar, cemaatler, kültürel örgütlenmeler vs. bırakın kendilerini özgürce ifade edip geliştirsinler, hele ki her birinin ayrı birer pazarı varsa değme gitsin yeter ki sınıftan, sosyalizmden, enternasyonalizmden söz etmesinler, kapitalizme karşı mücadeleden söz etmesinler, onu yıkmak istemesinler, sermaye düşmanlığı yapmasınlar, kendilerini diledikleri kadar beslemeye açığız. Onlara çok güzel bir oyun sahası açtık. Orada dilediklerince oyalanabilirler, oyalansınlar. Kime zararı var ki!" [111]

Bunu Aleviler'in ötekileştirdiği kesimlere bakış açısıyla bakarsak, kendileri dışındaki herkes, onlara düşmandır ve bu doğuştan gelir, tıpkı kendilerinin doğuştan sosyalist olması gibi. Tersten okursak, kendileri dışındaki herkes onları ötekileştiriyor ve düşman kabul ediyor o da doğuştan gelen bir şey, sonradan kazanılan ya da öğretilen, empoze edilen de değil (yani örnek vermek gerekirse, yeni doğan bir çocuğun faşist olması saçmalığı gibi. Egemenlerin, ortodoksinin düşünselliği ve pratikselliği yukarıda zaten belirtildi ve yargılandı, tıpkı ezilenlerin pedagojisi gibi); ancak buradaki temel ve belirleyici olan yan, asıl ötekileştirmenin sınıftan ayrı kimlik tanımları üzerinden olduğunun unutulması ya da unutulmak ve unutturulmak istenmesi ve bunda büyük oranda başarılı olunmasıdır!

Aleviliğin doğuştan devrimciliği gibi düşünce ve söylemler de bir gayri resmî ya da resmîyete kavuşamamış, daha doğrusu devlet gibi bir aygıt yolu ile kurumsallaşamamış bir kur-

111 Tolga Ersoy, *"Anadolu Alevi Kültü ve Sol'un Politikası"*, s. 71

guda, bu fikre sahip kişilerce "resmî" olan bir görüştür. Burada bir fetişleştirme söz konusudur. "Bir şeyi fetiş haline getirmek ya da fetişleştirmek, o şeye kendi başına sahip olmadığı güçleri vermektir. Fetiş terimi, dinle ilgili söylemden kaynaklanır. Dinî fetişizmde bir düşünce faaliyeti, kültürel bir süreç, bir nesneye açık bir güç verir. Düşünme şeyleri öyle yapmadığına göre, dinî fetiş zihinsel olarak ona verilen gücü gerçekte kazanmaz. Fakat bir kültür bir nesneyi bir fetiş haline getirirse, o kültürün üyeleri o nesneyi güçle donanmış gibi algılar duruma gelirler. Yanlış bir şekilde o nesneye atfedilen şey, onun aslında varmış gibi yaşanır. O halde fetiş, kendisini hakikatte yoksun olduğu bir güçle donanmış gibi gösterir. Gerçek dünyada gücü yoktur, dinî dünyada, bir yanılsamalar dünyasında gücü vardır." [112] Aleviler bağlamında da kendi kimliğini fetişleştirme durumu alenen ortadadır.

"Tarih kılığına bürünmüş mitler aracılığıyla geçmişe demir atan bir kimlik kültürünün standart örneği milliyetçiliktir." [113]

"Bir ulusu, bir din, dil, etni, tarih ile tanımlamaya başladığınız andan itibaren, bütün o tanımın dışındakiler en iyisinden katlanılması gereken birer arıza olurlar, eğer güç dengeleri el verip de yok edilemiyorlarsa. Ya da şimdi olduğu gibi kültürel zenginlik veya esnekliğe yol açtığı için korunması veya tolerans gösterilmesi gereken bir süs gibi görülürler, ilk zorlukta satılacak." [114]

112 Gerald A. Cohen, *Karl Marx'ın Tarih Teorisi*, Çev: Ahmet Fethi Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1998, s. 141

113 Eric J. Hobsbawn, *"Evrensel Arayış ile Kimlik Arayışı Arasında Tarihçi"*, Tarihçinin Toplumsal Sorumluluğu, s. 77

114 Demir Küçükaydın, *"Ermeni Tehciri ve Günümüzde Politika"*, *Sosyalizmin Milliyetçilikle İmtihanı*, s. 20

Bu satılışa kurban edilecek çok kişi bulunur. Zihnimizi biraz zorlayarak beyin fırtınası yapalım ve bir Alevi devleti kuruldu var sayalım. Kurulan bu devlet veya kuruluş aşamasındaki devlet, iktidarını sağlamlaştırmak adına egemen ideolojinin, resmî ideolojinin argüman ve pratiklerine başvurmayacağının garantisini kendinden başkasını solcu görmeyen muhterem efendiler verebilecekler midir? Kaldı ki verdiler, bu söze kendileri inanacak mı? Velev ki inandılar Marksistleri nasıl inandıracaklar? Varsayalım inandırdılar, yukarıdaki satırlarda belirtilen fikir ve uygulamaları yapmayacaklarına nasıl inandıracaklar? Hadi diyelim onu da becerdiler bu türden bir pratikle faşizan uygulamalar yapmaktan kendilerini alıkoyabilecekler mi? Farz edelim onu da başardılar hakir gördükleri diğer kimlikler ezilenler olmayacak mı? İktidara gelip egemen olunca ezince ezilmişlikleri yok olacak mı? Empati kurmayı nasıl başaracaklar, yoksa öyle bir dertleri olmayacak mıdır?, Ezilenlerin pedagojik yansımasını mı sergilemeye devam edeceklerdir? Kendisine yapılınca dün eleştirdiğini, bugün kendisi yapınca isyanın sesi ve ateşini susturabilecek midir? Bulgaristan'dan ve Balkanlar'dan göç edenlerin ve İsrailli Yahudilerin (geneli için söylüyorum, tıpkı Aleviler ve Dersimliler için söylediğim gibi; ancak elbette ki içlerinde Marksist, devrimci olmaya çalışanlara, olmayı başaranlara bir sözüm yok, olamaz da.) konuma düştüğünü, hatta malum Alman sosyaldemokratlarının konumuna farkı biçimde sürüklendiklerini göz ardı edebilecekler midir? Buna en baştan karşı çıkılarak devlet kurma kaygımız yok gibi kaçak cevaplar da olacaktır. O zaman sorulması gereken öyle bir derdiniz de yoksa derdiniz niye kendinizle ve solla? Bu da çok ütopik değil mi? Kanımca değildir; çünkü, diyalektiğin dansı kavalyesi materyalizmle birlikte hayatın her alanındadır.

Hayat değişim ve dönüşümdür; gerçekçiler, imkansızı isteyenlerdir. Başarıları, neyi, ne kadar, nasıl ve nereden bakarak istediklerine göre değişir!

Zira, "doğayı, insan tarihini ya da kendi öz kafa etkinliğimizi düşüncenin incelemesi altına koyduğumuz zaman, bize ilk görünen şey, hiçbir şeyin olduğu gibi, olduğu yerde, olduğu biçimde kalmadığı ama her şeyin hareket ettiği, değiştiği, olduğu ve yok olduğu sonsuz ve karşılıklı ilişkiler ve etkiler yumağı tablosudur." [115]

Hayat, diyalektiği her an doğrulamaktadır: "diyalektik felsefe karşısında hiçbir şey sonal, mutlak, kutsal değildir; bu felsefe her şeyin geçici karakterini ve her şeydeki geçici karakteri ortaya çıkarır ve onun karşısında kesintisiz oluş ve yok oluş sürecinden, daha aşağıdakinden daha yukarıdakine sonsuz çıkış sürecinden başka hiçbir şey yürürlükte kalamaz." [116]

"Diyalektiğe göre, hiçbir şey bitmiş, tamamlanmış değildir. Şeylerin gelişmesine, son sahnesi olmayan bir gelişme olarak bakmak gerekir. Dünya tiyatrosunda, bir piyesin sonu, başka bir piyesin birinci perdesiyle başlar. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu birinci perde, bir önceki piyesin son perdesinde başlamıştır." [117]

Neden yok olan kimliksel üstünlükler ve kurulan da proleter kimlikli ve onun da, süreç içerisinde sönümlendiği ve aşıldığı komünist kimlik ve tanımı olmasın? Neden bir önceki perdedeki kimliksel, kültürel vurgular Alevilerce Marksistlerle

115 Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, Çev: Kenan Somer, Sol Yayınları, Ankara, 2003, s. 63-64

116 Friedrich Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, s. 13

117 Georges Politzer, *a.g.e.*, s. 152

birlikte aşılıp yeni perdede eşitliğin, özgürlüğün, sınıfsız bir dünyanın bayrakları sallanmasın?

Öncelikle temel olarak bilinmesi, anlaşılması ve kabul edilmesi gereken bir husus ve ayrım noktası var ki o da: "kapitalizmi sorgulamayan hareketlerin, örgütlenmelerin, birlikteliklerin ilerici olamayacağı gerçeğidir. Bu sorgulamaya girişmeyenlerin kapitalizmin kendisini yeniden üretmesi dışında toplumsal bir katkıları olmayacaktır. Farklılıklar adları ve sanları ne olursa olsun kabullenilmiş farklılıklar bu bağlamda yalnızca gericiliğin, gericiliklerin kalesi olmaya mahkumdur. Bizim burjuva demokrasisine *(burjuva diktatörlüğü içerisindeki sınırlandırılmış, içi boşaltılmış, sistemcileştirilmiş dışı parlak içi mat ve kof görüngülere; zira, burjuva demokrasisi retorik olmaktan öte olmayan bir şeydir, sadece ezilen sınıfların, halkların mücadelesi sonucu kazanılmış sınırlı bazı hak ve mevziler vardır - A.Ç.)* tapınmaktan, onu farklılığımızın kabullenilmesi adına kutsallaştırılmasından daha önemli işlerimiz olmalı. Bugün için Aleviler ayrı bir gruplaşma örneği olarak kendilerini sınıf ekseni dışında tanımladıkları sürece resmî ve egemen ideolojinin destekçisi olacaklardır, ulusalcılık gibi ulusalcılığın ikiz kardeşi yurtseverlik gibi, çevrecilik ya da feminizm gibi sayısı şaşırtıcı ölçüde çok diğer alt tanımlardan hiç de farklı olmayarak..." [118]

Bu eleştiri özelde Alevilere, Dersimlilere ve veya Dersimli Alevilere; genelde ve bütünsel çerçevede tüm sol anlayışlaradır. "Sol problemli bir kavram. Genel olarak sol kavramından, ezilen, sömürülen sınıfların safında olmak ve ezilme ve sömü-

118 Tolga Ersoy, *"Anadolu Alevi Kültü ve Sol'un Politikası"*, s. 72

rülmenin olmadığı, eşitlik ve özgürlüğe dayalı sosyalist bir toplum ve dünya için mücadele etmenin anlaşılması gerekir. Türkiye'de sol ile sol olmayan arasındaki sınır silik. Bunun nedeni solun her şeyden önce Kemalizm'den kopamamış, rejimin resmî ideolojisi olan Kemalizm'le hesaplaşamamış, dahası öyle bir kaygı taşımıyor olmasıyla ilgili. [Elbette istisnalar vardır...] Resmî tarihle, resmî ideolojiyle hesaplaşmayan, resmî tarihin ürettiği yalanlara, efsanelere itibar eden bir sol hareket olabilir mi? Böyle bir hareket inandırıcı olabilir, kitlelerin güvenini kazanabilir, etkin bir politik faaliyet yürütülebilir mi? Türkiye'de solun 'radikal unsurları' arasında bile Türkiye Cumhuriyeti denilenin 'gerçek' bir cumhuriyet olduğuna, üstelik anti-emperyalist bir ulusal kurtuluş savaşı sonucu kurulduğuna inananların sayısı az değildir. Türkiye'de 1923 de adı Cumhuriyet olarak değiştirilen rejim, padişahın sahneden çekilmesi dışında bir farklılık ve orijinallik içermiyordu. Kaldı ki, zaten rejim o tarihte şeklen anayasal bir monarşiydi ve padişahın sadece sembolik bir varlığı söz konusuydu. Kemalizm'le aradaki sınırın kalın çizgiyle ayrılmadığı koşullarda ve köklü bir anti-militarist bilinç yokluğunda solun darbeler karşısında tutarlı bir tavır ortaya koyması elbette mümkün olamazdı ve olmadı. Mesela 27 Mayıs darbesini 'ilerici' sayıyor... Bu dünyada ilerici bir darbe olabilir mi? Böyle bir şeyi düşünmek bile Elif-Ba da kırk hata değil midir? Nitekim son dönemde solun bir kesiminin 'ulusalcılığa' meyletmesi ve darbecilerin safına savrulması söylediğimizi doğruluyor." [119]

119 Fikret Başkaya, *Siyasi Kültür, Ergenekon, "Mustafa Kemal'in Askerleri" ve Sol"*

Siyasi kültür eleştirisi babında, "sosyalizm" mefhumunda her kötülüğü Stalin'e ve Stalinizm?'e bağlayan Troçkist, Maoist vb. anlayışlardan farklı bir Kemalizm eleştirisine ve hesaplaşmasına ihtiyaç duyulduğu kanısındayım. Ülkemizdeki her türlü sorunu, açmazı, çıkmazı, kötülüğü (çok büyük bir payı ve etkisi olmakla birlikte) Mustafa Kemal'e ve Kemalizm'e bağlayan anlayışların da bilimsel olmadığını vurgulamak gerekir. Nesnel-öznel koşullar diyalektiği, emperyalizm olgusu, sınıf savaşımı düzeyi, teorik-pratik süreçler düzlemi vs. gözardı edilerek yapılan değerlendirmeler sağlıklı tespitler içeremez. Stalinizm(?)-Kemalizm konusunda da çok fazla kafa karışıklığı olmakla birlikte resmîlik anlamında Stalinizm diye adlandırılan ve kavramsallaştırılan şey ile Kemalizm arasında belki de paralellikler kurulabilmesine, bulunabilmesine rağmen aynı şeyleri ifade etmediğini belirtmek durumundayım. Ayrıca, "XX. Parti Kongresi" sonrası mı(?), yoksa ondan öncesi için mi gerçek anlamda bir resmîlikten (ondan öncesinde yoktu manasında, yanlış teori ve pratikler yoktu anlamında değil), resmî ideoloji ve resmî tarih yazımından bahsedilebilir? Bu resmî tarih, uluslar arası egemen burjuvazinin ve Sovyetler'de iktidara gelenlerin resmî ideolojisi mi? diye sorularla birlikte iyi bir araştırma ve eleştirme süzgecinden sonra, anti-Sovyetik bakış açısı ve ezberlerlerden arındırılarak değerlendirme yapılması, senteze kavuşturulması gerektiği kanaatini taşımaktayım; ancak bunun da ayrı bir tartışmanın ve yazının konusu olduğu fikrindeyim. [120]

120 Ayrıntılı bilgi için bakınız: William B. Bland, *Jozef Stalin Söylence ve Gerçek*, Su Yayınları; H. Yeşil, *Stalin Eleştirileri Üzerine*, Dönüşüm Yayınları; Kemal Okuyan, *Stalin'i Anlamak*, Yazılama Yayınevi

Aslında, dünya solunun da içinden kurtulamadığı, bataklığından sıyrılamadığı ülkemiz solunun da önünü kesen, resmî ideoloji ve bu paraleldeki yurtseverlik kavramıdır. Aleviler için bu durum, hem egemen resmî ideoloji, hem de kendi oluşturdukları söylem ve pratikleri çerçevesindeki"resmî ideolojileri" bataklığın sarmalını daha da arttırmakta ve bu, paradokssal durumlar ortaya çıkarmaktadır, bunu ötelemek adına farklı argümanlar geliştirilmektedir. Yurtsever Aleviler, sol anlayışlar ve ikisi birlikte ve dünya genelindeki bu anlayışlar bilmelidirler ki yurtseverlik ve sol kavramları asla yan yana gelemez, tıpkı liberalizm ve Marksizm gibi (bizim ülkemizde kendine öyle diyenler çok; ama döndüm demektense böyle oldum demek daha kolay geliyor olsa gerek).

"Yurtseverlik sıfatı ve ona eklenecek birkaç kayıt, bela defedici bir duaymışçasına, milliyetçiliğin düşünce dünyasına mesafe koymayı güvencelemez. Milliyetçi ideolojinin baskın ve yaygın olduğu her vasatta olduğu gibi Türkiye'nin toplumsal-ideolojik formasyonunda da, milliyetçilik ile yurtseverlik arasındaki açı, fevkalade dardır. Yurtseverlik, fiilen milliyetçiliğin öteki adı veya onun özüdür. Bu memlekette tedafüi (geçiştirici) ya da utilitarist (faydacı, araçsalcı) olmayan milliyetçi hegemonyaya meydan okuyan, sahih bir sol yurtseverlik anlayışının üzerine konacağı hazır bir dal yoktur. Daha yeni yeşertilmesi gerekir ve çok titizlik ister. Yeşertileceği toprak da asla milliyetçiliğin toprağı olamaz. Cumhuriyetçi sol ideolojinin, eşitlikçi-özgürlükçü bir vatandaş toplumu kurma projesinin toprağı olabilir ancak. Sol yurtseverliğin ilksel, yalın anlamıyla komplekse de kapılmamalı, böyle bir şantaja boyun eğmemelidir. Solcuların tanış oldukları, beraber sosyalleştikleri, aynı anadili konuştukları (devrimci, Marksist- A.Ç.), aynı şar-

kıları, türküleri dinledikleri (sanal alemin yanı sıra), aynı yerlerde yaşadıkları, aynı haber bültenlerine, aynı kanun-nizama, aynı TEFE-TÜFE'ye maruz kaldıkları insanlara özel yakınlık duymaları, onlarla kendilerini kader ortağı saymaları tabiidir; hep gördükleri, değişimini izledikleri, hatıralarının geçtiği yerlere özel ilgi duymaları tabiidir. Bu ilgiden, yakınlıktan bir sevgi de türer elbette; fakat bu sevme biçimi, kendini sevmenin (aslında kendine aşık olmanın, narsizmin) kolektif formu olan milliyetçiliğin vatanı sevme biçiminden farklıdır. Söz konusu tabii ilginin bizzat ideoloji haline gelmesi, onlara uymaz: Solcular bu yalın, naif, ilksel anlamıyla yurtseverliğin, sadakat yükümlülüğüne ve ajitasyon aletine dönüşmesine tahammül edemezler. Sola özgü tutum, tabii ilgiyi tabii haliyle bırakmaz, eleştirel bir ilgi kılar. Sol için yurt bilgisi eleştirel bir bilgidir; o sayededir ki, solcular memleketlerini milliyetçilerden –ve yurtseverlerden!- iyi bilebilirler! Solun memleketine ve memleketdaşlarına yakınlığı, ilgisi, onlar ve onlarla ilişkisi hakkında duyduğu bir sorumlulukla bağlıdır; doğrudan doğruya, dünyayı değiştirme gayesiyle ve bunu somut toplumsal ilişkiler içinden yapma cehdiyle alakalı bir sorumluluktur bu. Solcuların, yurtlarıyla ve oradaki hayatı paylaştıkları insanlarla ilgili duydukları sorumluluk, orasının kendi yerleri, kendi insanları veya özel insanlar (hemşehrileri, soydaşları, milletdaşları...) olmasından değil; fiili meşgalesinin, fiili deneyim bağının orasıyla ve o insanlarla olmasından kaynaklanır. Nasıl ki, başka yerlerde, başka milletten insanlarla kurabileceği deneyim bağları da, onlarla alaka kurmasını, onlarla ilgili sorumluluk duymasını getirecektir... Halihazır memleket ve memleketliler (her memleket ve her memleketin insanları), erdemli bir cemaat kurma özleminin mücadele alanı olarak önemlidir. Körü körüne sev-

mek değil (ne olursa olsun benim ülkem), memleketiyle/memleketlisiyle uğraşmayı sevmek ve bu cehd içinde yaratılan eşitlikçi-özgürlükçü kamusal deneyimleri sevmek sol için sahih yurtseverlik budur. Eklemeye gerek var mı? aynı zamanda bütün dünyada aynı deneyimleri sevmek demektir, bu; enternasyonalist, belki daha doğrusu supranasyonalist (milletler ötesi) bir ufka açılmak demektir." [121]

Dünyanın gelmiş olduğu son noktada ve günümüz koşullarında ve evrede, dünyanın geçirdiği evrimsel ve devrimsel süreçler gözönüne alındığında; geçmişten gelen en başta alt yapıların ama onunla birlikte ve hatta ondan önce üst yapıların, en başta da ulusal, dinsel, etnik kimlikli anlayışların ve devlet kurumlarının aşılmasını gerektirmekle kalmıyor, bunu zorunlu hale getirerek kaçınılmaz kılıyor. 1917'deki Ekim Devrimi ile birlikte mülksüzler sınıfı ırk, ulus, din, dil ayrımcılığını enternasyonal sınıf dayanışması ile ortadan kaldıracak büyük ve önemli devrimci adımı atmışlar ve gerçekleştirmişlerdi; ancak yarım kaldı ve geriledi. Bu örnek bile başlı başına yeterli ve yol göstericidir: ilericilik ve gericilik bağlamında. Sovyet devrimi yolumuzu aydınlatmaya devam ediyor Marks'ın en güzel şekilde ifade ettiği gibi:

"İnsanların, koşulların ve eğitimin ürünleri olduğu ve dolayısıyla değişmiş insanların başka koşulların ve değişmiş eğitimin ürünleri olduğu materyalist öğretisi, koşulları değiştirenlerin insanlar olduğunu ve bizzat eğitenin eğitilmesi gerektiğini unutur. Koşulların değiştirilmesi ile insan faaliyetinin değişti-

121 Tanıl Bora, *"Yurtseverlik ve Sol"*, Medeniyet Kaybı, s. 285-287

rilmesinin çakışması, ancak devrimcileştiren pratik olarak kavranıp ussal biçimde anlaşılabilir!" [122]

Rosa Luksemburg'un; **"ya barbarlık ya sosyalizm"** sözü, bir an olsun akıldan çıkarılmamalı veya ***sınırlı kimliksel egoizmler ya da sınıfsız, sömürüsüz, sınırsız, eşit, özgür, adil bir dünya!*** tercihi yapılmalıdır. Asıl seçim, çağırıldıkça burjuva sandıklarına gitmek, sandıktan ve sonrasında oluşacak pastadan pay kapmak değil, bu bilinçli ve onurlu tercihi yapmaktır! Herkes safını belirlemeli ve ona uygun hareket etmelidir. Zira, **"Taraflar olmaksızın gelişme, ayrışma olmaksızın ilerleme olmaz."** [123]

Bunu da elbette işine geldiği gibi ve bugüne kadarki geçen süreçte örneği sergilendiği, her an sahnede sunulduğu gibi, farklı yorumlayanlar; bölünerek çoğalma, fraksiyon fetişizmi, ayrılma ve eleştirme hastalığı vb. olarak değerlendirenler ve fiili olarak bunu uygulayanlar olacaktır. Kuşkusuz ki, onlar da safını belli edenler ve edecek olanlardır!

Ayrık otları temizlenmezse toprağın verimi düşer, zamanla tüm tarlayı ayrık otları kaplar, ürün başkalaşır ve toprak değişir, hatta yok olur. Ya toprağın yok edilmesine seyirci kalacağız ve veya bizzat katılacağız ya da ayrık otlarını temizleyip toprağı yeşertip ürünlerini yetiştirecek ve birlikte toplayıp tüm insanlığa sunarak, enternasyonalistçe paylaşacağız. Tıpkı; egemenlere karşı çıkmayı yaşam felsefesi ve pratiği yapmış Bedreddin(ler), Baba İshak(lar), Spartaküs(ler), Münzer(ler); Paris barikatında direnen Marx(lar) ve Engels(ler); yeni ve farklı bir

122 Karl Marx, *"Feuerbach Üzerine Tezler"*, *Din Üzerine*, s. 115

123 Karl Marx, *"Kölnische Zeitung'un 179. Sayısının Başmakalesi"*, a.g.e., s.37

dünyanın gerçekliğini ispatlayan Lenin(ler); yüzlerini bile görmedikleri İspanya işçi ve köylüleri için çekinmeden ölen partizanlar; adlarını bile bilmedikleri insanlar için faşizme set olup insanlığı kurtaran Stalin(ler); emperyalizmle her yerde savaşan Che(ler); devrim yolunda darağaçlarında filizlenen fidanlarımız; oligarşiye, sömürüye karşı kırlarda ve şehirlerde güneşe gömdüklerimiz; kapitalizmi yıkma mücadelesinde onuruyla yaşayıp onuruyla dövüşüp hayatını çekinmeden feda ederek (feda ve kahramanlık kavramlarını mitleştirmeden, kişiselleştirmeden, ululaştırmadan; halkla, tarihi yapanlarla birlikte anlamında) simgeleşenler; sınıfsız, sömürüsüz, sınırsız, eşit, özgür, adil bir dünya kurma ve yaratma özlemimizin kavgasında fiziksel olarak yitirdiğimiz tüm yoldaşlarımız gibi!

Yazıyı bitirmeden önce, son kez nedense şunları söyleme zorunluluğu hissettim: Sürç-ü lisan eylemişsek af ola, birilerinin kafasında soru işaretleri oluşturabilmişsek ne mutlu bana. Mutlu olmak için Türk olmak gerekmiyor ya da olunduğu zaman yeterli gelmiyor (tıpkı tüm diğer ırk, din, mezhep, kimlik, kültür vs. gibi), onun dışında da mutluluklar olabiliyor demek ki; asıl mutluluğun Marksizm metodolojisi ile sınıfsız, sömürüsüz, eşit, sınırlarını güneşin çizdiği, özgür, gerçekten demokratik bir dünya için, adını da verelim komünizm için mücadele etmek olduğunu unutmadan!

Sorun Yayınları

"Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik ve Solculuk" adlı bu çalışma Dersim özelinde burjuva resmî ideolojisini, resmî tarihini teşhir etme ve Alevilikle resmî ideoloji ilişkisini Türkiye'deki sol anlayış ve Alevilerin sol ile ilişkisi bağlamında inceliyor.

"Resmîlik, Dersimlilik, Alevilik ve Solculuk" teori ve pratiğin senteze kavuşturulmasının bir çabası olarak kaleme alınırken tarihin çarpıtılması, egemenlerce kullanışı ve ezilenlere kabul ettirilişinde sadece resmî ideolojinin sınırlı kalmadığını gösterme ve bu konuda Marksistlerin, devrimcilerin içinde bulundukları kafa karışıklığının giderilebilmesine katkı getirme amacını taşıyor.

Kapak Resmi: Dersim'de yaygın kullanılan başörtüsü motifi

ISBN: 978-975-431-179-2
9 789754 311792
7 TL.